

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDAKİ SERBEST OKUMA METİNLERİNDE
YER ALAN ALINTI SÖZCÜKLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN

HAZIRLAYAN

Muhammed KARAKAYA

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDAKİ SERBEST OKUMA METİNLERİNDE
YER ALAN ALINTI SÖZCÜKLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN

HAZIRLAYAN

Muhamed KARAKAYA

ELAZIĞ-2017

Tez Onay Formu

**T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı**

Muhammed KARAKAYA'nın, Yrd. Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN danışmanlığında hazırlamış olduğu **İlköğretim 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinde Yer Alan Alıntı Sözcüklerin İncelenmesi** başlıklı tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 24.08.2017 tarih ve 48668769/31 sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından 05.09.2017 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı sayılmıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1: Doç. Dr. Serdar YAVUZ
- 2: Yrd. Doç. Dr. Murat ŞENGÜL
- 3: Yrd. Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN

İmza

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Ek-3

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Yrd. Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN danışmanlığında hazırlamış olduğum " İlköğretim 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinde Yer Alan Alıntı Sözcüklerin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Muhamed KARAKAYA
06.10.2017

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**İlköğretim 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki
Serbest Okuma Metinlerinde Yer Alan Alıntı Sözcüklerin İncelenmesi**

Muhamed KARAKAYA

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Dil, insanlar ve toplumlar arasında iletişimi sağlayan en önemli araç olmanın yanı sıra; insanların topluma dönüşmesindeki önemli etkenlerden biri olan kültürün taşıyıcısı ve toplumun hafızasıdır. Toplumların kültürel genlerinin aktarımı en gelişmiş olarak dil ile yapılmaktadır.

Diller tıpkı diğer canlılar gibi yaşarlar. Canlılardaki değişim ve gelişim diller için de geçerlidir. Her dil yaşamın olmazsa olmaz kuralı olan değişimden iki şekilde etkilenir. Ya değişerek gelişirler ya da değişime ayak direyerek ölürlür. Nitekim tarih ölü diller arşiviyle doludur.

Ana dili eğitiminin birincil kaynakları ders kitaplarıdır. Ders kitaplarına alınan metinlerin, başta Türkçe öğretim programına uygun biçimde; okuma, dinleme, konuşma, yazma ile dil bilgisi gibi Türk dilinin temel öğrenme alanlarını doğru şekilde öğrencilere aktarması gerekir. Türkçe ders kitaplarına alınan her metnin öğrencilere

doğru bir dil edinimi verecek düzeyde olmasının yanı sıra, öğrencilerde dil zevki ve estetiği oluşturacak eserlerden seçilmeleri de göz ardı edilmemelidir.

Bu çalışma, somut öğrenme çağından soyut öğrenme çağına geçiş aşamasındaki ortaokul öğrencilerinin, dil öğrenimindeki temel kaynak olan Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde yer alan alıntı sözcüklerin sayısal varlığından hareket ederek çıkarımda bulunmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın veri kaynağı, ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinleridir. Çalışma, doküman incelemesi aracılığıyla birleştirilen verilerin içerik analizine dayanmaktadır. Araştırmada söz konusu metinlerde kullanılan tüm sözcükler taranarak önce pdf formatına, sonra da veri süzmesi amacıyla sırasıyla word ve excel formatlarına aktarılmıştır. Metinlerdeki Türkçe ve alıntı sözcüklerin tekrarsız halleri dikkate alınmıştır. Çalışmanın sonunda da metinlerde en sık tekrar edilen 100 sözcük liste halinde verilmiştir.

Çalışma sonucunda sözcüklerin tekrarsız kullanımları incelendiğinde, 5. sınıfta 2482 sözcüğün %17'sinin (423); 6. sınıfta 2322 sözcüğün %15'inin (358); 7. sınıfta 2477 sözcüğün %16'sının (400); 8. sınıfta 2061 sözcüğün %17'sinin (356) alıntı sözcük olduğu görülmüştür. Genel anlamda, yapılan incelemeden elde edilen bulgular eşliğinde, ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin alıntı sözcük varlığı açısından, belirgin şekilde birbirleri arasında tutarsızlık arz ettiği; kimi metinlerin alıntı sözcük sayısı bakımından hafif kaldığı, kimininse öğrenci seviyesi düşünüldüğünde çok ağır olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle ders kitaplarındaki söz konusu metinlerin, genel olarak, Türkçe Öğretim Programlarının yabancı sözcükler konusundaki alt amaçlarına uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Alıntı sözcük, Ana dili, Dil, Serbest okuma metni, Türkçe ders kitabı.

ABSTRACT

Masters Thesis

Analysis of Quoted Vocabularies From Free Reading Texts in 5th, 6th, 7th and 8th Grade Turkish Language Textbooks

Muhammed KARAKAYA

Institute of Education Sciences

Department of Turkish Language and Social Sciences Education

Department of Turkish Language Education

In addition to being the most important means of communicating between language, people and societies, it is one of the important factors in the transformation of people into collectivism and the memory of society. The transfer of cultural genres of societies is done with language as the most developed.

Language lives like other creatures. Changes and developments in life also apply to languages. Every language is influenced in two ways of life. They either change or die by insisting upon changing. As a matter of fact, history is full of dead language archives.

Primary sources of mother tongue education are textbooks. The texts taken in the textbooks are in accordance with the Turkish teaching program; Such as reading, listening, speaking, writing and linguistic knowledge, should transfer the basic learning areas of the Turkish language to the students correctly. In addition to the fact that every text taken in the Turkish textbooks will be able to provide a correct language to the students, the selection of works that will create language taste and aesthetics in the students should not be ignored.

This study aims to make inferences by moving from the numerical existence of the quoted words in the free reading texts in the Turkish textbooks, the main source of

language learning, for secondary school students who are transitioning from concrete learning to the age of abstract learning.

The data source of this study is free reading texts in the 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks of primary education. The study is based on the content analysis of the data combined through the document review. In the research, all the words used in the texts were scanned in the browser and transferred to pdf format first and then to word and excel formats respectively for data filtering. The irregularity of the Turkish and cited words in the texts is taken into consideration. At the end of the study, the 100 most frequently repeated words in the texts are listed.

When studying there petitive use of words in the result of the study, 17% of the 2482 words in the 5th sentence (423); 15% of the 2322 words in the 6th grade (358); 16% of the 2477 words in the 7th class (400); In the 8th grade, it was seen that 17% of the 2061 words (356) were quoted words. In general terms, in the context of the findings obtained from the examination, it was found that the free reading texts in the 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks of elementary school clearly showed inconsistency between each other in terms of citation word existence; some of the texts have been found to be light in terms of the number of quoted words, and some are very heavy when considering student level. In this respect, it has been concluded that the texts in the textbooks generally do not comply with the sub-objectives of the Turkish teaching programs on foreign words.

Key Words: Quoted word, Mother tongue, Language, Free reading text, Turkish coursebook.

İÇİNDEKİLER

Özet.....	II
Abstract.....	IV
İçindekiler.....	VI
Grafikler Listesi.....	IX
Tablolar Listesi.....	IX
Ön Söz.....	X

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. ProblemDurumu.....	3
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Dil.....	8
2.1.2. Dilin Eğitim Öğretim Sürecindeki Önemi.....	9
2.1.3. Ana Dili ve Ana Dili Eğitiminin Önemi.....	11
2.2. Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri.....	15
2.3. Türkçe Öğretiminde Ders Kitaplarının Önemi.....	18
2.4. Alıntı Sözcük.....	23
2.4.1. Alıntı Sözcük Çeşitleri.....	25
2.4.2. Alıntı Sözcüklerin Bir Dile Giriş Yolları.....	29
2.4.3. Alıntı Sözcüklerin Bir Dile Etkileri	41
2.4.4. Alıntı Yaptığımız Diller.....	46

2.5.Yurtiçinde ve Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	53
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	59
3.1. Araştırmanın Kapsamı.....	59
3.2. Araştırmanın Yöntemi	59
3.3. Araştırmanın Modeli.....	59
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	59
3.5. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması.....	60
3.6. Verilerin Çözümlemesi.....	60
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	62
4.1. BULGULAR VE YORUM.....	62
4.1.1. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerinde	
Geçen Alıntı Sözcükler	63
4.1.2. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerinde	
Geçen Alıntı Sözcükler	63
4.1.3. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerinde	
Geçen Alıntı Sözcükler	63
4.1.4. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerinde	
Geçen Alıntı Sözcükler	63
4.1.5. Serbest Okuma Metinlerindeki Sözcüklerin Kullanım Sıklıklarına	
İlişkin Bulgular.....	83
4.1.5.1. En Sık Kullanılan 100 Sözcük Tablosu.....	84
BEŞİNCİ BÖLÜM	88
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	88
5.1. Sonuç.....	88
5.2. Öneriler.....	92

KAYNAKLAR	94
EKLER.....	103
ÖZ GEÇMİŞ.....	114

Grafikler Listesi

Grafik 1: 5. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Türkçe ve Alıntı Kelime Oranı.....	64
Grafik 2: 6. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Türkçe ve Alıntı Kelime Oranı.....	68
Grafik 3: 7. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Türkçe ve Alıntı Kelime Oranı.....	73
Grafik 4: 8. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Türkçe ve Alıntı Kelime Oranı.....	78
Grafik 5: Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Türkçe ve Alıntı Kelime Oranı.....	82

Tablolar Listesi

Tablo 1: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Alıntı Kelime Sayıları.....	65
Tablo 2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Alıntı Kelime Sayıları.....	65
Tablo 3: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Alıntı Kelime Sayıları.....	65
Tablo 4: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Alıntı Kelime Sayıları.....	65

ÖN SÖZ

İnsanları diğer canlılardan ayıran en belirgin özellik konuşabilmesidir. İnsanlar, duygu ve düşünceleri olan ve bunu dil aracılığıyla aktaran bir yapıya sahip olduğu gibi toplumlar da kültür öğelerini kuşaktan kuşağa dil yoluyla aktarırlar. Bu yönüyle dil, toplumların yaşam sırlarının saklı olduğu gizli hazineleridir. Bir toplum için yaşamsal değeri olan dilin, öğretim aşamasında hangi kaynaklarla genç nesillere aktarıldığı çok önemlidir.

İlköğretim çağı, ana dili ediniminin aile ve çevre aşamasını bitirmiş öğrencilerin, bilişsel yönden öğrenmeye en açık oldukları evredir. Bu hedef kitledeki öğrencilerin sağlam bir dil eğitimi alması, zihinlerinin güvenilir kaynaktan beslenmesine bağlıdır. Türkçe ders kitapları gerek görsel unsurları ile gerekse de içerdiği metinler yönünden öğrencilerin ana dili bilincine ermelerini sağlayacak ve küçük yaştaki bireylerde dil bilinci oluşturacak nitelikte olmalıdır. Metinlerde kullanılan fazladan her yabancı unsurun, dilde sembolik karşılığının bulunduğu unutulmamalıdır. Bir milletin yüksek dil şuuruna sahip olması ve dilini yabancı her ögenin tahakkümünden kurtarması, o millet için en asli vatan hizmeti sayılmalıdır. Aksi halde dilini kaybeden bir toplum, zamanla her şeyini kaybetmeye mahkûm olacaktır.

Bu çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde yer alan alıntı sözcüklerin sayı ve köken bilgisi durumu ortaya konmuştur. Çalışma beş bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde araştırmanın amacı ve problem durumuna; ikinci bölümde kuramsal aktarımlar ile konu ile ilgili literatür çalışmalarına; üçüncü bölümde araştırmanın kapsamı ve yöntemine; dördüncü bölümde çalışmaya konu olan metinlerdeki alıntı sözcüklerin köken ve sıklık bilgilerinin yer aldığı alt amaçlara; beşinci ve son bölümde de çalışmayla ilgili veri kaynaklarından elde edilen bulgularla sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmanın vücuda gelmesinin fikri boyutunda bana rehberlik eden ve her adımında kıymetli vaktini ayırarak teşekkülünde en büyük emek sahibi olan kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN'a, kaynak noktasında her türlü desteği sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Ahmet BURAN'a; Prof. Dr. Ercan ALKAYA'ya, Prof. Dr. Şener DEMİREL'e, çalışma süresince fikir alış verişinde bulunduğum Remzi

ÇALIŞIR'a; bu çalışmanın her safhasında ümit aşılayarak beni motive eden hayat arkadaşına teşekkürü ve saygıyı bir borç bilirim.

Muhammed KARAKAYA

Elazığ-2017

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Dil, insanların,duygu ve düşüncelerini anlatmak; diğer insanlarla iletişim kurmak amacıyla kullandığı sözlü ve yazılı göstergeler bütünüdür. Anlaşmayı sağlayan en önemli etken olan dil, bu özelliğiyle, kültürler ve medeniyetler arasında köprü görevi görür. *“Dilin insanlar arasında anlaşma vasıtası olma özelliği, düşüncelerin sağlıklı bir şekilde paylaşımını sağlar.”* (Yalçın ve Şengül, 2008: 752). Her toplumun bir dili vardır. İnsanları diğer canlılardan ayıran konuşma yetisi, toplumları birbirinden ayıran da kültürel yapıları ve dilleridir. Diller ait oldukları toplumların yüzyıllar önce meydana getirdiği maddi ve manevi öğelerin yaşayan sözcüleridir.

Dile canlılık misyonunu yükleyen en önemli etken, değişimdir. Çünkü her canlı gibi dil de, sürekli bir değişim sergiler. Dillerin tarihi incelendiğinde, bu değişimin bazen dilleri geliştirip zenginleştirdiğine; bazen de yozlaşmaya uğrayarak yok olmaya sürüklendiklerine tanıklık edilir.

Milletler coğrafi, dini, etnik, kültürel etkenler veya özentiler sonucu diğer toplumlardan kelimeler almakta; bunun doğal sonucu olarak da etkileme gücüne sahip bulunduğu toplumlara da kelimeler vermektedir. Yaşanan bu hadisenin tarihin çok eski zamanlarından beri var olduğu bilinmektedir. Aksan (2000:139) bu durumu şöyle özetlemektedir: *“Farklı topluluklar arasında ilişkiler devam ettikçe, diller arası kelime alışverişi kaçınılmazdır. Diller arası kelime alışverişinin çok eskilere dayandığı insanoğlunun en eski yapıtlarından tespit edilmektedir”*.Türkçenin ilk yazılı örneklerinden olan Orhun Abidelerinde de sayıları az da olsa alıntı kelimelerin varlığı kayıtlarda mevcuttur. Söz konusu kitabelerde geçen kunçuy, kutay ve liken gibi sözcüklerin Çince kökenli olduğu bilinmektedir (Ölmez, 1999: 59).

Kültürler, milletlerin yüzyıllar boyunca, özlerinde barındırdığı maddi ve manevi birikimlerin yeryüzündeki soyut ve somut tezahürleridir. Bir millet kendi yaşantısını, geleneğini, uymak zorunda olduğu kurallarını kültürüne yansıtır. Kültürü oluşturan öğeler, ait olduğu milletle birlikte yaşamakta, yeryüzünde yaşayan diğer milletleri de olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Dilin bu safhada en etkili unsur olduğu düşünülürse, kültür öğelerinin DNA’sı da dil vasıtasıyla korunarak aktarılır. *“Her*

toplum veya ulus, kendisine yakın veya uzak coğrafyada oturan toplumlarla çeşitli ilişkiler kurmuştur. Bu ilişkiler siyasi, sosyal, diplomatik, askeri, ticari, ekonomik vb. nitelikler taşıdığı gibi, din veya medeniyet alanı değiştirme biçiminde daha kapsamlı bir kültürel özellik de gösterebilir Bir toplumun kendi bireyleri arasındaki karşılıklı ilişkilerde olduğu gibi, toplumlar ve uluslararası ilişkilerde de dil, önemli bir yer tutar. Dilin bu aracılığı dolayısıyla toplumlar arası ilişkiler, bir bakıma diller ve kültürler arası ilişkiler demektir. Toplumların dil tarihleri incelendiğinde, çeşitli nedenlerle bu ilişkilerin dilden dile karşılıklı kavram ve söz aktarımlarına yol açtığı görülmektedir” (Korkmaz, 1995: 118).

Etkileşim halinde bulunan diller, mutlaka bir değişime uğrarlar. Dil etkileşimlerinin en yaygın sonucu, etkileşim içinde olan dillerin kısmen veya tamamen değişimidir. Tipik olarak, ancak her koşulda değil, etkileşim içindeki dillerden biri, diğeri veya diğerleri üzerinde hiç değilse bile kısmen etkili olur ve söz konusu etkinin en yaygın tipi kelime ödünçlemedir. Görüldüğü gibi hayat devam ettikçe insanlar gibi, dilleri de sürekli bir değişim ve gelişim sergilemektedir.

Yeryüzünde yaşayan her dilin kendine özgü sistemli kuralları vardır. Dilin şekil, yapı ve anlam dünyasının yabancı unsurlarla etkileşimi kaçınılmazdır. Çünkü dünyadan soyutlanmış kabile toplulukları hariç her toplum, diğerleriyle iletişim içindedir. Bu etkileşim dilin yapısının bozulmasına yol açmayacak düzeyde olmalıdır.

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) tarafından 2000 yılından bu yana her üç yılda bir uygulanan, açılımı Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı olan PISA araştırması kapsamında, 15 yaş grubundaki öğrencilerin matematik okuryazarlığı, fen bilimleri okuryazarlığı ile okuma becerileri ölçülmektedir. 65 ülke içinden Türkiye'nin okuma becerileri alanında 42. sırada olması, üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur (MEB, 2013). Sonuçlara etki eden birçok faktör olduğu bir gerçektir; ama başarısızlık sorununun temelinde dil öğretiminin payının büyük olduğu yadırganamaz. Ders materyallerinin söz konusu sonuçlara etkisi konusunu Milli Eğitim Bakanlığı şu şekilde ifade etmektedir: “Türkiye OECD ülkelerindeki başarısızlığa neden olan faktörlerde ortalama bir yerdedir. Ancak eğitim materyallerinin yetersiz/düşük ya da eksik olma durumu OECD'ye göre Türkiye'de nispeten daha fazladır” (MEB, 2016: 49).

Ana dili öğretiminin ilk ve temel kaynağı, ders kitaplarıdır. Türkçe ders kitapları, öğrencilerin eğitim öğretim hayatları boyunca onlara kılavuzluk eden, onlara dil zevki aşılayan önemli materyallerdir. Dil öğreniminde kilit role sahip Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerden, belli bir anlam düzeyinde olmalarının yanı sıra, sözcüklerin seçimine de özen göstermeleri beklenir. Bu anlamda temaların, dil öğrenim alanları açısından özeti konumundaki serbest okuma metinleri de beklentileri karşılayacak kapasitede olmalıdır.

1.1.Problem Durumu

Dil, toplumların yaşam genlerinin saklı olduğu gizli bir hazine, kültürün temel ögesi olan millî ve manevî unsurların taşıyıcı köprüsü, insanlar arası iletişimi sağlayan en önemli araçtır. Ergin'in (1999: 7) de belirttiği gibi "Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir".İnsanlar yeryüzünde yalnız başına yaşayamazlar. Bir şekilde başka insanlara muhtaç olurlar. Bu döngüde dilin önemi tartışılmazdır.

Canlı bir varlık olarak dil, ait olduğu toplumun birçok özelliğini içinde barındırır. Bir toplumun sevincinin, hüznünün; bayramının, yasının; sevgisinin, nefretinin dilde birçok karşılığı bulunmaktadır. Bu özelliğiyle sosyolojik açıdan bir toplumu incelemenin en tesirli ve kestirme yolu, onların dili üzerinde çalışmaktan geçer.

Yaşamının en belirgin özelliklerinden biri de değişmektir. İnsanlar, bitkiler, diğer canlılar ve nihayet dünya sürekli değişir. Dil de yaşayan bir varlık olarak sürekli değişir. Bu değişimin gücü neticesinde bazı diller ölür, bazı diller de gelişerek yaşamlarına devam eder. Yaşayan her dil mutlak surette diğer dillerden etkilenir. Etkileşim yoluyla hemen hemen her dilde, çeşitli gerekçelerle, diğer dillerle sözcük alışverişi olduğu görülmektedir.

Ana dili öğretiminde okul çağındaki bir bireyin, en önemli öğrenme kaynağı ders kitaplarıdır. Türk eğitim sisteminde ana dili öğretimi ile ilgili temel unsurlar

Türkçe Öğretim Programında verilmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak;

“1.Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,

2.Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları amaçlanmaktadır, denilerek, dil eğitiminin önemi vurgulanmıştır” (MEB, 2006: 4).

Ana dili eğitiminde öğrenim çağındaki bireylerin en önemli materyali Türkçe ders kitaplarıdır. Türkçe öğretim programlarının öngördüğü hedeflere Türkçe ders kitaplarına alınan metinlerle ve bu metinlerde kullanılan sözcüklerle erişmek mümkündür. Bu açıdan Türkçe ders kitaplarına alınan metinler, ana dili öğretimi ile ilgili millî özellik taşıması, toplumun yaşantısına uygun bir ruh taşıması oldukça önemlidir. Temaların sonunda yer alan serbest okuma metinlerinden de, tema boyunca ele alınan öğrenme alanlarından dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi kazanımlarını özetlemesi beklenir. Dil öğretiminin pekiştirilmesi, işlenen konuların tekrarlanması suretiyle öğretimde kalıcılığın sağlanması gibi faydaları açısından serbest okuma metinleri, ayrı bir öneme sahiptir.

Bu bakımdan yukarıda sayılan öneme binaen Türkçe ders kitaplarına konu olan serbest okuma metinlerinde yer alan sözcüklerin durumu da çok önemlidir. Parçalarda geçen alıntı sözcüklerin incelenmesi, söz konusu metinlerde bu açıdan bir durum analizinin yapılması ehemmiyet arz etmektedir.

1.2.Araştırmanın Önemi

Dilin bir insan veya bir toplum için sahip olduğu önem tartışılmazdır. Duygu ve düşüncelerin aktarımı dil vasıtası ile gerçekleşir. Dilin sahip olduğu özelliklerinin her yönü ile yeni nesle aktarımı millî bir görevdir. Bu görevin yerine getirilmesinde kuşkusuz baş aktör Türkçe ders kitaplarıdır. Türkçe ders kitapları, diğer derslerden farklı olarak kazanımları metinler kullanarak vermeye çalışır.

Ders kitaplarında yer alan her metin ayrı bir öneme sahiptir. Metinlere hayat veren sözcüklerin veya diğer dil unsurlarının yerli olması da ana dilin sağlıklı şekilde aktarılmasına olanak sağlayacaktır. Tema sonlarındaki serbest okuma metinlerinin de ana dil öğretimi ile ilgili gerekli özelliklere sahip olması beklenir. Söz konusu metinlerin alıntı dillerin etkisinde kalmaması, Türkçe sözcük seçimine azami önem gösterilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde geçen alıntı sözcükler incelenmekte, bu metinlerdeki alıntı sözcüklerin tekrarsız kullanımlarından hareketle metinlerdeki alıntı sözcük istatistikleri, köken bilgileriyle birlikte ortaya konmaktadır. Araştırmanın bu boyutuyla Türkçe öğretimine faydalı olacağı beklenmektedir.

1.3.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinde geçen tekrarlı ve tekrarsız kullanımlarıyla alıntı sözcüklerin kökenleriyle birlikte varlığını tespit etmektir. Bu genel amaca çerçevesinde belirlenen alt amaçlar şunlardır:

1. 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde geçen alıntı sözcüklerin kökenlerine göre dağılımı hangi orandadır?
2. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde geçen alıntı sözcüklerin kökenlerine göre dağılımı hangi orandadır?
3. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde geçen alıntı sözcüklerin kökenlerine göre dağılımı hangi orandadır?
4. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde geçen alıntı sözcüklerin kökenlerine göre dağılımı hangi orandadır?
5. 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde en sık kullanılan sözcükler hangileridir?

1.4.Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının ders kitabı olarak kullanılmasını tavsiye ettiği 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde yer alan alıntı sözcüklerle ilgili yapılan incelemeler sonucu elde edilen veriler diğer sınıf seviyelerindeki Türkçe ders kitapları için de geçerli sayılmıştır. Bununla birlikte bazı farklı durumların olabileceği de varsayılmıştır.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma Bingöl ilinde okutulan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları ile
- İlgili ders kitaplarındaki tema sonlarında yer alan serbest okuma metinleri ile
- Metinlerdeki alıntı sözcükler ile
- Alıntı sözcüklerin köken ve sıklık durumları ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmada serbest okuma metinleri dışındaki metinler ile öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinleri kapsam dışı tutulmuştur.

1.6.Tanımlar

Dil: İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir (Ergin, 1999: 7).

Ana Dili: Kişinin önce annesinden ve ailesinden, daha sonra da sosyal çevresinden öğrendiği şuur altına yerleşen ve onun toplumla kendi arasındaki bağlarını oluşturan dil (Topaloğlu 1989: 24).

Sıklık: Bir dilin sözcüklerinin öteki sözcüklere oranla daha çok ya da daha seyrek kullanılmasıdır (Aksan, 2000: 17).

Sözcük: Sözcük, bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan, aynı dili konuşan kişiler arasında zihinde tek başına kullanıldığında belli bir kavrama karşılık

olan somut veya belli bir duygu veya düşünceyi yansıtan soyut yahut da somut ve soyut arasında ilişki kuran dil birimidir (Korkmaz, 2003: 144).

Ders Kitabı: Ders kitabı belirli bir dersin (matematik, Türkçe vb.) öğretimi için ve belirli düzeye (ilköğretim, lise gibi) yönelik olarak yazılan; içeriği öğretim programına uygun olan, incelemesi yapılmış ve onaylanmış olan temel kaynaktır(Kılıç, 2005: 40).

Metin: Kendisini oluşturan söz öbeği ve cümle dizilerinin birbirlerine bağdaşlık ve tutarlık ölçekleriyle bağlanarak bir anlam bütünü oluşturdukları, belli bir amaçla üretilmiş, başı ve sonu kesin çizgilerle sınırlandırılmış, yazılı ya da sözlü dil ürünüdür (Karaağaç, 2013: 585).

Köken Bilimi: Köken bilimi, bir dildeki kelimelerin kaynağını gösteren, ne zaman ortaya çıktıklarını, nereden geldiklerini, hangi evrenden geçtiklerini araştıran, kelimelerin hem biçim hem anlam tarihini ele alan dil bilimi dalı, etimoloji (TDK, 1998: 1376).

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Dil

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran en belirgin özellik, onun bilinçli şekilde mesajlar üreterek konuşabilmesidir. İnsanlar, sevinçlerini, özlemlerini, beklentilerinin kısacası bütün duygu ve düşüncelerini hep bu seslerden örülü tılsımlı yapı ile ifade eder. Zihinde oluşturulan bir ifadenin, kodlanmak suretiyle, başka zihin veya zihinlerde canlanmasını sağlamak ancak dilin üstesinden gelebileceği bir iştir. Sadece bu yönü ile ele alınacak olsa bile, dil, akıl gibi, sahip olduğumuz en kıymetli hazinemizdir.

Zeynep Korkmaz (2003: LXI) dil için, “*Dil, her kavmin kendi toplum yapısına göre şekillenmiş özel birer anlaşma sistemidir.*”İfadesini kullanırken, Tahsin Banguoğlu (2004: 9) ise “*Dil, insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir.*” tanımlamasında bulunur. Türk Dil Kurumunun 2005 basım tarihli Türkçe Sözlüğü’nde dil, “*İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban*” şeklinde karşılık bulmaktadır.

Dil, insanlığın ortak mirasıdır. Toplumların kültür hafızasıdır. “Dil kültürel muhtevanın bir ansiklopedisi ya da sözlüğüdür” (Demirel, 1999: 9). Yeryüzü, insanoğluna yurt kılındığı günden bu yana, dil de varolagelmiştir. Bu uzun zaman diliminde kimi diller benliklerini, kodlarını unutmuş; kimi bir başka dilin tasallutuna maruz kalmış; kimi de konuşulmamaya yüz tutarak canlılığını yitirmiştir.

Dilin bir diğer özelliği de canlı olmasıdır. Konuşulması, değişime tabi olması, başka dillerle alışveriş içinde bulunması neticesinde bu vasfını koruması gerekmektedir. Öyle ki, dışarıya kapalı her kavim, aslında farkında olmadan bu izole ortamın dil üzerindeki yıkıcı etkileri altında kalmıştır. Nihayetinde değişen ve gelişen dünyaya uyum sağlayamayan her dil, ölüp gitmektedir.

Dilin bir toplum için taşıdığı değer, hayati öneme sahiptir. Ünlü Çin filozofu Konfüçyüs’e: “Bir ülkeyi idare etmeye çağırılsaydın, yapacağın ilk iş ne olurdu?” diye sorduklarında, Konfüçyüs, şöyle cevap vermiştir: “Bir memleketin idaresini ele

alsaydım, yapacağım ilk iş, hiç şüphesiz dili gözden geçirmek olurdu.Çünkü dil kusurlu olursa kelimeler düşünceyi iyi anlatamaz. Düşünceler iyi anlatılamazsa yapılması gereken işler doğru yapılamaz. Görevler gereği gibi yapılamazsa, töre, düzen ve kültür bozulur. Töre, düzen ve kültür bozulursa, adalet yanlış yöne sapar. Adalet yoldan çıkarsa şaşkınlık içine düşen halk, ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. İşte bunun içindir ki hiçbir şey, dil kadar önemli değildir” (Küllüye, 1999: 30).

Dil, içinde doğup büyüdüğü topluma karşı vefa borcuna en sadık varlıktır. Önceki neslin bütün gelenek ve göreneklerini, köprü görevi görerek, sonraki nesillere aktarır. Bu yönüyle dil aynı zamanda toplumsal hafızadır. Bir toplumun dili, onun geçmişten bu yana taşıdığı bütün değerlerinin saklandığı saklı hazinedir. Topluma kast etmek isteyen, önce diline kast eder. Çünkü dilin yozlaşmaya yüz tutması, aslında medeniyetin de yozlaşarak yıkılmasına kapı aralayacaktır. Bir topluluğu millet, bir milleti medeniyet safhasına çıkaran yegâne silah, dildir. Bütün sinsi savaşların ilk adımı dil üzerinde yapılır. Bu yüzden kültürü korumak, bir milletin bütünlüğünü korumak ve medeniyeti ayakta tutmak hep dile sahip çıkmakla başlamaktadır.

2.1.2.Dilin Eğitim Öğretim Sürecindeki Önemi

Hayatın her alanına dokunan, kişileri birbirine yaklaştıran, toplumlar arası sorunları çözen dil, eğitim öğretim sürecinden de bağımsız değerlendirilemez.

Dil, iletişimin baş aktarıcısıdır. Kaynaktan hedefe aktarılan her ileti, dil aracılığıyla amacına ulaşır. İnsanların hayatlarında istendik yönde değişiklik kazandırma süreci olarak bildiğimiz eğitim de, bu sürecin planlanması olarak bildiğimiz öğretim de iletişim kanalıyla başarıya ulaşır (Yalçın, 2005: 2).

Dil, konuşulduğu yerde, aynı anlam çevresi oluşturur. Bu olanak yalnızca dil ile sağlanabilir. Diller, toplumların bir arada yaşamalarını, onların ortak noktalarına temas ederek sağlamaktadır. Uygar eğitim anlayışında da hakikatler âlemini tanıyan, bu âlemi düzgün şekilde adlandıran ve hüküm vererek yaşadığı toplumun hakikatini arayan fertler yetiştirmek hedeflenir (Tosunoğlu, 1999: 73).

Toplulun kültür ve değerler aktarıcısı olan dil, korunması ve geliştirilmesi en çok lazım olan unsurdur. Bunun için her toplum, kendinden sonra gelecek nesle, kültür öğelerini aktaracak kaliteli bir dil eğitimi vermek durumundadır (Özbay, 2001: 98).

Dil, varlığını borçlu olduğu sesler ve bunların yazılı karşılığı alfabelerle, düşünceleri doğurur. Hiçbir düşünce, dil olmadan ifade edilemez veya amacına ulaşamaz. Bu konuda Luk, “ düşünceyi dile bağlayan ilişki, açık ilişkidir. Düşünce ve kelime, bir tek bedenden ibarettir; dil olmadan düşünce hâsıl olmaz, özünde düşünce yoksa dil de ortaya çıkmaz” (Doğru, 1996: 18) diyerek, dilin düşünce ile bağını et tırnak bağlantısı gibi güçlü bir şekilde dile getirmiştir.

Yaşayan diller, sahip olduğu sözcükler aracılığıyla, toplumu bilgilendirmeye, o toplumun her bireyini tek tek eğitmeye çalışır. Dildeki her sözcük, bir aktarıcı olarak ya kültür unsurlarını ya da somut bir olayı anlama dönüştürerek ortak bir anlam dünyası oluşturur. Porzig bu konuda dilin ne kadar önemli bir görev üstlendiğini şu cümlelerle açıklar: “Her dil, ifadesi realiteden bir parçayı, dış dünyadan bir olguyu kastetmek kudretine sahiptir ve bununla görevlidir. Dili dil yapan da zaten budur” (Porzig, 1995: 155).

Eğitim, insanoğlu hayat sürdükçe var olan bir unsurdur. Yalçın (2005: 6-7), bu süreç içinde dilin işlevlerini genel olarak şöyle sıralar:

“1. En etkili iletişim aracı olan dil, aktarılmak istenenlerin en doğru şekilde aktarılmasını sağlayarak davranış değişikliği süreci olan eğitimi ve bu eğitimin planlı uygulanış şekli olan öğretimi kolaylaştırır.

2. Dil, insanlara yaşadıkları dış dünyayı algılama ve anlamlandırma gücü kazandırarak onlara mükemmel bir anlam evreni yaratır ve onlara bu anlam evreni ekseninde ortak bir düşünce ve bakış açısı kazandırır.

3. Dil, insanlara kazandırdığı ortak düşünce ve anlayış yeteneği ile onları bir yığın olmaktan kurtararak milletleşme sürecine sokar.

4. Dil, en etkili aktarım aracı olma vasfı ile geçmiş bilgileri günümüze, günümüzde oluşturulan bilgileri de geleceğe taşıyarak bilimin, kültürün ve sanatın sürekliliğini sağlar.”

Özetle dil, bir milletin iletişim ve düşünce dünyasının başkentidir. Özgün dili olmayan toplum, bireyler kalabalığından ibarettir. Ona ortak bir anlam ve his dünyasını kazandıran en etkili güç, yine dilidir.

2.1.3. Ana Dili ve Ana Dili Eğitiminin Önemi

İnsanlık tarihinin en önemli buluşlarından biri de dildir. Dil, iletişim yoluyla bireylerden toplum, kültürlerden medeniyet, ıkelilikten uygarlıkların doğmasını sağlar. Bu bakımdan her toplumun bir dili vardır. Tarihte bağımsız dili olmayan bir toplum yoktur. Millet olarak yaşamının şartı dil ise, özgün bir toplum olmanın şartı da özgür bir dile sahip olmaktır (Oğuzkan, 2001: 12). Dil, bir kültür unsurunu değerli kılıp, onu nesilden nesle aktarır. İçinde yaşadığı toplumun her bireyi için doğumdan ölüme kadar geçen her anda dil vardır. Yeni doğan bir bebeğin henüz diğer duyuları gelişmemişken, duyma yoluyla dil edinimi çoktan başlamıştır. Yine ölmek üzere olan bir insanın duyu organlarından en son kaybolan da ona dinleyip konuşma imkânı sağlayan işitme yetisidir.

Aksan (2004b: 175) ana dilini şöyle tanımlar: ” Ana dili en başta anneden, sonra yakın aile çevresinden, sonra da ilişkide bulunulan çevrelerde öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireyin toplumla en güçlü bağların oluşturan dildir.”

Vardar (1988: 24) ana dili, “Kişinin ailesinde ve içinde büyüdüğü toplumda edindiği ilk dil” şeklinde tanımlar. Demircan’a (1990: 14) göre ana dil, insanların çevresiyle olan münasebetlerinde algıladığı iletişim verilerini işleyerek, yaşam süresinin ilk yıllarında edinmiş olduğu dildir. Koç da (1992:) ana dilini, ilk olarak anne ve yakın çevreden, daha sonra geniş çevre olarak ulusal imkânlardan istifade ederek edinilen dil olarak tanımlar.

Yaşamın ilk adımı düşünceler, düşünmenin ilk adımı dil, dilin ilk adımı da seslerdir. Her insan hayata gözlerini açtığı andan itibaren ilk olarak seslerle tanışır. “İnsanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinçaltına inen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan” (Korkmaz, 2003: 9) ana dili, her bireyin sahip olduğu ilk kıymetli hazinedir. Almanca yayımlanan Duden (1985:453) adlı sözlük ana dilinin açıklamasını, “Çocukken öğrenilen dil, ilk kullanılan dil, birinci dil” şeklinde yapar.

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere ana dili, önce anneden ve aileden, sonra yaşamın genişliği boyutunda geniş çevreden, sonra da ait olunan toplumdan edinilen/öğrenilen dildir. Bireyin ilk edindiği dilidir. Ana dili ediniminden sonra bireyin öğreneceği diğer diller, ikinci veya üçüncü diller olacaktır.

Ana dili, eğitim ve öğretim sürecinin temelini inşa eder. Birey doğduktan sonra her şeyi dil ile öğreneceğinden, ana dilinin önemi kat kat artacaktır. Yasaları ve kuralları olan diller, ait olduğu toplumun her bireyinin küçüklükten itibaren zihnine işleyecektir. Çünkü hayatın olmazsa olmazı olan düşünceler, hep bu yeni nesnelerin adlandırılması ve zihinde soyut olarak anlamlandırılması döngüsüyle hareket eder. İnsanlar, yerkürede var olan her şeyi ana dilleri ile öğrenir. Dilaçar bunu şöyle açıklar: “Dünya, bireyin ruhunda bir sözlük gibidir, o, onu ana diliyle okur”(Susar, 2000: 10). İnsanlar dünyayı ve dünyaya ait olan her şeyi dil ile, ana dili ile öğrenirler.

Uygar toplumların tarihlerine bakıldığında, köklü bir eğitim geleneklerinin olduğu görülecektir. Çünkü toplumları güçlü kılan ve onları bir arada tutan çeşitli unsurlardan en önemlisi de dil ve dil eğitimidir. İyi bir dil eğitimi alan her birey, aslında o toplum için, kurtarılmış birer kaledir. Tam tersi düşünüldüğünde de, dilini iyi bilmeyen ve onu yabancı unsurlardan koruma bilinci edinmemiş her birey, kanser hücresi gibi toplumu yer, bitirir. Gelecek adına her toplumun yapması gereken, her bireyin iyi bir ana dili eğitimi almasını sağlamak suretiyle, önce dilini sonra da sahip olduğu her varlığı korumak olacaktır.

Ana dili edinimi ailede ve yakın çevrede başlarken, ana dili eğitimi de ilköğretim çağında başlar. Bu çağ çocukların henüz somut öğrenme çağında oldukları, zihinlerinin karmaşık duygularla tanışmadığı öğrenmenin en berrak olduğu çağdır. Her toplumun birinci görevi, bireylerinin hayata iyi şartlarla başlamasını sağlamak için onlara iyi bir eğitim vermektir. Çünkü münevverliğin de ilk ve en önemli şartı ana dilini söz ve yazıda doğru kullanabilmektir (Kurt, 1999: 7- 8; Ergin, 1966; Yalçın, 2005: 9). Aileden ve çevreden edinilen yalın bilgiler, ilköğretim çağında sistemli hale dönüşür. “Çocuğun başlangıçta annesinden ve yakın çevresinden öğrendiği dil, pek yalındır, ham bir araç durumundadır. Ana dili okulda sistemli bir biçimde geliştirilir. Öyle ki ana dili etkinlikleri sonucunda çocuk bir yandan yavaş yavaş çeşitlenen ve genişleyen ilgi alanlarına göre anama ve anlatma ihtiyacını karşılayacak duruma gelir; bir yandan da bu

alışmalar ocuğun kendi kendini tanımasına birinci derecede yardım eder” (Öz, 2001: 42).

Ana dili, saklı bir hazine gibidir. İçinde ait olduğu topluma dair nice sırlar barındırır. Dil kùltürden ayrı düşünölemeyeceğinden, kùltürün her ögesinin dilde bir karşılığı bulunur. Dillerin sahip olduğu söz unsurları dikkatle incelendiğinde, o toplumun inanışları, sevinçleri hüzünleri, zayıf veya güçlü yönleri kolayca anlaşılır. Çünkü söz unsurları, milletin aynasıdır. Bir insan aynaya baktığında kendine ait ne varsa görebildiği gibi, canlı olma özelliği ile diller de, geçmişten bugüne göröş yaşadığı ne varsa, onu kùltür ögeleriyle birlikte ortaya koyar (Aksan, 2004b: 179).

İnsanlar dünyaya gediklerinde, bilinç dünyalarını şekillendirecek her uyarıcılardan etkilenir. Bu uyarıcılar aracılığıyla zihin dünyası da şekillenmeye başlar. Bu süreç, bir insanın hayatının en anlamlı ve önemli dönemidir. Çünkü bilincin oluşmaya başladığı bu dönemde edinilen veya öğrenilenler, sonrakilere göre daha kalıcı olacaktır. Bu ilk öğrenilenler bilinç dünyasının temeli hükmündedir. İnsanların ilk öğrendiği dil, ana dilidir. Sonradan öğrenilen her şey, bu ilk öğrenilenlerin üstüne kurulur ve yine onun yardımıyla şekillenir (Yalçın, 2005: 9).

Ana dili, hayatın sonrasında öğrenilecek olanlara bir tercümandır. İnsanlar, ana dili aracılığıyla öğrendiklerinin iyi veya kötü olduğunu algılar. Hayata bakış, hep ana dili penceresindendir. Ana dili iyi kullanabilmek, hem eğitim hayatı boyunca hem de diğer zamanlardaki öğrenmenin temelini oluşturur. Ana dilini iyi kullanan birinin meslek sahibi bir vatandaş olması, tüm toplum için çok önemli bir kazanımdır. Bu sonuca da yalnızca ilköğretim çağında iyi bir ana dili eğitimi vererek ulaşılabilir (Öz, 2001: 2). Ana dili eğitimi, insan yaşamının diğer alanları için de her kapıyı açacak bir anahtar rolündedir. “Ana dili okulda yapılan bütün öğretim konularında önemli görev almakta ve müfredat programlarında bir bilim dalları yollar kavşağı merkez alanını eli altında bulundurmaktadır. Ana dili öbür bütün bilim dallarının kapısını açar. Milli Eėitim Bakanlığı Türkçe Öėretim Programı, öğrencilere yönelik hazırlanan ‘değiştir’ adlı uygulamada, ana dili öğrenmenin diğer dilleri öğrenmeye de yardımcı olacağı düşöncesini şöyle dile getirmektedir: “İngilizce öğretmenimiz daha ilk derste “Yabancı dil öğrenmek isteyen bir kiři, öncelikle ana dilinin inceliklerini çok iyi bilmelidir.” dedi” (MEB, 2006: 202). Okutulan bilim dalı ne olursa olsun, öğrencinin gelišmesi,

onun türlü durumlarla bir dilden yaralanma yeteneğine bağlıdır. O halde bütün dersler öğrenciye ana dilinden yaralanma fırsatı verdiğinden ve her metin ona, yararlandığı dilin, bu dilin okunmasında payı olduğunu gösterdiği için ana dili öğretmenin önünde sınırsız imkânlar vardır” (Marshall, 1994: 4).

Ana dili edinimi, öğrenmenin en hassas çağına denk geldiğinden, atılacak her adımın önemi büyüktür. Zihinde oluşacak yanlışlar bazen telafisi mümkün olmayan sıkıntılara yol açabilir. Ana dili eğitiminde ilköğretim çağı çok önemli olduğundan, bu dönemde yapılacak hatalarının düzeltilmesi çok zordur ve aynı zamanda çok zaman alır. Bundan dolayı ilköğretim dönemi boyunca yazı dili, konuşma dili ve sesletimin düzgün şekilde verilmesi çok önemlidir (Durmuşçelebi, 2007: 23)

Ana dili eğitimi, insan zihninin sonraki dönemlerinin şekillenmesini de sağlar. Ana dili alt yapısı sağlam olan insanların, diğer dilleri öğrenmede de başarılı oldukları görülür. Çünkü kendi ana dilindeki kavramları içselleştiren biri, bu kavramların ses ve sözcük karşılığının diğer dillerdeki görünümünü de rahatlıkla zihnine yerleştirebilir. Bunun tersi söz konusu olduğunda da kendi ana dilinin kavramlarının içselleştirilmemesi halinde, yeni bilgilerden yararlanamayacak ve bilişsel gelişimden uzak kalacaktır (Yalçın, 2005: 10).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından yayımlanan İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe dersi öğretim programının ana dili eğitimine önem veren genel amaçları şu şekilde sıralanmıştır:

“Öğrencilerin;

1. Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirmek,
2. Türkçeyi sevmelerini, doğru, güzel ve etkili kullanmalarını sağlamak,
3. Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmek,
4. Metinler arası okuma becerilerini geliştirerek söz varlığını zenginleştirmek,
5. Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim

kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek,

6. Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma becerilerini geliştirmek,

7. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek,

8. Bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirmek,

9. Kitle iletişim araçlarıyla aktarılanları sorgulamalarını sağlamak,

10. Kişisel, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmelerini sağlamak,

11. Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,

12. Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamak,

13. Okuma ve yazma sevgisi ile alışkanlığını kazanmalarını sağlamaktır.” (MEB, 2009: 12).

2.2. Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri

Türkçe, yeryüzünün en kadim dillerindendir. On binlerce yıllık tarihi ile dünyanın birçok coğrafyasında hüküm süren Türkler, zengin bir dil mirasına sahip ender milletlerdendir. Dünya üzerinde konuşulan büyük dillerin, dikkatle incelendiğinde, köklü bir geçmişe sahip milletlerin dili olduğu anlaşılabacaktır. Geçmişten günümüze içinde barındırdığı engin medeniyet unsurlarıyla Türkçe, asırlar boyu bu güzelliğini koruyagelmiştir.

Dünya dilleri bir sınıflandırmaya tabi tutulacak olursa, onları iki grupta incelemek mümkün olurdu: Köken bakımından, yapı bakımından.

Türkçe, köken bakımından, Ural- Altay dil ailesinin Altay koluna mensup bir dildir. “*Genetik bakımdan Türkçe Altay dilleri arasında yer alır. Altay dilleri Türkçe, Moğolca ve Mançu-Tunguzcadan oluşur. Korece ile Japonca’yı da Altay dilleri ailesinden kabul eden Altayistler vardır. Altayistlere göre bu diller ortak bir atadan*

inmişlerdir. Altay dilleri arasında Türkçeye en yakın dil Moğolcadır. Bazı Türkologlar Altay dillerinin akrabalığına inanmaz. Türkçe ile Moğolca arasındaki benzerlikleri dil ilişkileri ile açıklarlar.” (Ercilasun, 2013: 17-22)

Yapı bakımından diller tek heceli, eklemeli ve bükümlü diller olarak ayrılır.

Tek heceli dillerde sözcükler tek heceden meydana gelir. Bu sözcüklerin ek alma ve bu yolla biçim değişikliğine uğrama durumları mümkün değildir. Böylece tek heceli dillerde aynı seslerden farklı sözcükler ortaya çıkmaktadır. Bu durum da, tek heceli dillerin çok zengin bir vurgu ve tonlama gücüne sahip olmasına olanak sağlar. Çince, Tibetçe, Tayca ve Vietnamca bu yapı bakımından tek heceli dillerdendir.

Eklemeli diller, sözcük köklerine getirilen eklerle, onlardan yeni sözcükler türetme veya sözcükleri çekimleme sistemi üzerine bina edilmiştir. Bu aşamada sözcüklerin kökleri değişmez. Bu gruptaki kimi diller, ekleri köklerden sonra, kimi diller de köklerden önce kullanır. Türkçe, yapısı bakımından, eklemeli diller grubundadır. Türkçede sözcük köklerine getirilen son ekler aracılığıyla, kök değişmeden, farklı sözcükler türetilirken, aynı zamanda çekim ekleri ile birlikte sözcüğün durumu anlam değişmeden çekimlenebilmektedir. Japonca, Macarca, Moğolca eklemeli dillere örnek olarak gösterilebilir.

Çekimli diller, kök ve eklerin birleşimi itibariyle eklemeli dillere benzese de, sözcük türetilmesi esnasında köklerin değişmesinden dolayı farklılık arz eder. Bu dil grubunda yer alan Arapçada, sözcük kökünden başka bir sözcük türetildiğinde, kökte yer alan sesli harflerin değiştiği; fakat sessizlerin değişmediği görülür. Kökleri aynı olan kitap, kâtip, mektup, mektep sözcüklerinde k,t,p ünsüzlerinin değişmediği kolayca fark edilir. Bu gruba örnek olarak Hint Avrupa dil ailesinden İngilizce, Farsça ve Fransızca; Sami dil ailesinden de Arapça gösterilebilir.

Türkçe, taşıdığı bazı özelliklerden dolayı diğer dillerden ayrılır. Türkçeyi başka dillerden ayıran diğer bazı tipolojik özellikleri de maddeler hâlinde belirtmek Türkçenin yerini anlamak bakımından faydalı olur.

“1. Türkçe son takılı (post-positional) bir dildir. Kelimeler arası ilişkiler sona gelen çekim ekleri ve edatlarla sağlanır. Hint-Avrupa dilleri ve Sami diller ise ön takılı (pre-positional) dillerdir.

2. Farsçadaki ki, İngilizcedeki that, wich, Fransızcadaki que, qie, Arapçadaki ellezî gibi bağlayıcılarla kurulan yan cümle-temel cümle sentaks düzeni Türkçede yoktur. Türkçe bu yapıları sıfat-fiil (ortaç) ve zarf-fiillerle (ulaç) karşılar.

3. Sami dillerle birçok Hint-Avrupa dilinde görülen artikel Türkçede bulunmaz. Çünkü Türkçede isimler bir tek nesnenin değil türün adıdır. Belirlilik isim tamlamalarında tamlayan ekiyle, nesnelerde yükleme hâli ekiyle belirtilir. Bunların dışındaki belirlilik / belirsizlik ancak bağlamdan anlaşılır.

4.Yine bazı Hint-Avrupa dilleriyle Arap dilinin bir özelliği olan gramatikal cinsiyet (erkeklik, dişilik veya nötr) Türkçede yoktur.

5. Türkçe birçok dil gibi, teklik ve çokluk kategorilerine sahiptir. Arapçada bulunan ikilik (tesniye) Türkçede bulunmaz.

6. Birçok dilde aynı kelime hem isim hem fiil kökü olabilir; Türkçede olamaz. Aynı görülenler ya kök değildir, ya sonradan ortaya çıkmış biçimlerdir.

7. Evet-hayır sorusu bazı Hint-Avrupa dillerinde kelime sırası değiştirilerek; Arapçada ön ekle yapılır. Türkçede ise sona gelen -mi ekiyle.

8. Dünya dillerinin birçoğu gibi Türkçe de onlu (decimal) sayı sistemine sahiptir. Bazı Kafkas dilleriyle Bask dilinde ise sayı sistemi yirmilidir. Sayılarda Türkçeyi başka dillerden ayıran en önemli özellik ise yirmi, otuz, kırk, elli kelimelerinin iki, üç, dört, beş kelimelerinden bağımsız olmasıdır. Birkaç dilden örnek vererek bunu açayım. İngilizce: two-twenty, three-thirty, four-fourty, five- fifty. Rusça: dva-dvadtsat, tri-tridtsat, çitiri-sorok, pyat'-pyat'desyat. Arapça: isneyn-'aşrûn, selâse-selâsûn, erba'a-erba'ûn, xamse-xamsûn. Moğolca: hoyar- horin, gurban-guçin, dörben-döçin, tabun-tabin. Görüldüğü gibi bazı dillerdeki iki-yirmi ve Rusçadaki dört-kırk (çitiri-sorok) müstesna birleri gösteren sayı ile onları gösteren sayı arasında açıkça

köken birliği vardır. Fakat Türkçe kırk'ın dört ile,elli'nin beş ile hiç ilgisi yoktur”(Ercilasun, 2013: 17-22).

Dünyada en çok konuşulan dillerden biri de şüphesiz Türkçedir. Unesco'nun yaptığı çalışmalar sonucu elde ettiği bulgularla ilgili raporunda, konuşanların sayısı dikkate alındığında beşinci büyük dilin Türkçe olduğu ifade edilmektedir (Gülsevin, 2007: 162). Bunun yanında ana dili konuşanlar ölçüt alındığında Türkçenin dünyadaki canlı diller arasında üçüncü sırada yer aldığı görülecektir (Üstüner, 2012: 16). Türkçe, 2000 yılı istatistikleri dikkate alındığında altı Türk devletinde 124.682.000 kişinin; Rusya'da 20.000.000 kişinin; Amerika, Avrupa, Avustralya ve komşu Balkan devletlerinde yaklaşık 5.400.000; İran, Irak ve Suriye'de 21.784.000 kişinin; Afganistan'da 2.500.000 kişinin; Çin Halk Cumhuriyetinde 14.500.00 kişinin; Moğolistan'da da yaklaşık 188.000 kişi olmak üzere toplamda 187.680.000 insanın konuştuğu büyük bir dildir (Özkan, 2002: 77, 292).

2.3. Türkçe Öğretiminde Ders Kitaplarının Önemi

Ders kitabı, ders konularına ait bilgileri, sıralı ve doğru bir şekilde öğrenmeleri için kullanılmak üzere, öğretim programlarına uygun şekilde ve özel bir amaç ile hazırlanmış yazılı bir metindir(Kutlu, 2006: 75).

Ders kitabı, ders konularıyla ilgili bilgileri, öğrenciler tarafından okunarak, doğru bir biçimde öğrenmeleri için, öğretim programlarına uygun şekilde özel bir amaç ile hazırlanan yazılı metinlerdir (Elli, 2011: 50).

Oğuzkan ders kitabını; “Bir dersin öğretimiyle ilişkili olarak hazırlanan ya da seçilen herhangi bir kitap, daha kapsamlı bir tanımla belirli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak salık verilen kitap” şeklinde tanımlar (Oğuzkan, 1981: 49).

Günümüz dünyasında insanların dil ve ana dili öğrenimini kolaylaştıran başlıca unsur, ders kitaplarıdır. Ders kitapları hem taşıdıkları görsel materyallerle hem de okuyucuya sunduğu içerik yönünden eğitimin en önemli kaynağı konumundadır. Öğrencinin bilgiye sormadan ve yorulmadan ulaşması, ancak ders kitapları ile sağlanabilir. Ders kitapları sayesinde öğrencilerin çeşitli kaynak kullanma, bu yolla farklı yazarlar ve eserlerle tanışma olanakları artacaktır. Ders kitaplarının öğrencilere

sunduğu bu fırsat ile her öğrenci kendine uygun okuma yöntemi ve zevki oluşturabilir.

Erkul'a göre (2004: 80) bir sanatçının, bir düşünce, duygu veya hayalini, belirli bir yazı ve dile, okura, dinleyiciye ve eleştiriye göndermesi olan iletişimdeki araç olan metinler, ders kitapları için önemli materyaldir. Zaten ders kitapları, metinlerin bir araya gelmesiyle oluşan eğitimde temel niteliğindeki kaynaklardır. Ders kitaplarına alınan metinlerden öğrencilerde dil zevkini geliştirmeleri, onlara dil estetiği kazandırmaları beklenir.

Her metin, okuruna bir mesaj aktarır. Dil öğretiminin doğru ve sağlam bir zemine oturtulabilmesi için, ders kitaplarına seçilen metinlerin dil konusunda yetkinliği tartışılmayacak uzmanların eserlerinden seçilmesi lazımdır. Çünkü dil öğrenme alanları olan okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma ile dil bilgisi alanlarının sağlam bir temel üzerine bina edilmesi, ana dilini doğru kullanan bir neslin yetişmesine imkân sağlayacaktır. Yoksa dili yozlaşan bir neslin, geleceğe sağlam adımlarla yürümesi beklenmemelidir.

Öğrencilerin dil öğrenimlerinde metinlerin önemi tartışılmazdır. Metinler, öğrencilerin hem görsel hem de işitsel zekâlarına hitap ederek, öğrenme alanlarının tümünü geliştirme imkânına sahip temel argümandır. “Öğrencilerin okuyup dinlediklerini anlamalarını, düşündüklerini söz ve yazı ile anlatabilmelerini kendine amaç edinen Türkçe dersinde, temel araç olan ders kitaplarında yer alan metinler, anlama ve anlatma çalışmalarını yürüten ana malzemelerdir.” (Baş, 2003: 257-265)

Ders kitaplarının diğer kitaplardan farklı bir sorumluluğu vardır. Kaliteli bir ders kitabı görsel ve biçimsel birtakım özelliklerinin yanında, öğretim programlarına uygun ve güncel olmalıdır. “İyi bir ders kitabının nasıl olması gerektiği özellikle son yıllarda üzerinde ciddiyetle durulan bir konu olmuştur. Buna göre, genel olarak bir ders kitabı, öncelikle eğitim programı ile tutarlı ve öğrencinin gelişim düzeyi ile ön bilgilerine uygun olmalıdır. İçerik açısından da güncel, günlük yaşamla bağlantı kurabilen bir özellik göstermelidir. İçerik basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru düzenlenmelidir.” (Bayazıt, 2012: 59).

Ders kitaplarına konu olan metinlerle ilgili hazırlık ve değerlendirme soruları da metinlerin içeriği kadar önem taşır. “İyi hazırlanmış bir ders kitabı, konuların sıralanışı,

hazırlık ve değerlendirme soruları, hazır etkinliklerle amaca uygun, dzenli ve hızlı eğitim yapılmasına imkân sağlar. Öğretim yöntemi ve ortamlarının çoğu zaman ders kitapları dikkate alınarak dzenlenmesi ders kitaplarının önemini artırmaktadır.” (Kılıç ve Seven, 2004: 117).

Türk dilinin öğretilmesinde kilit role sahip öğretmen kılavuz ve öğrenci ders kitaplarındaki metinlerde bulunması gereken özellikler, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından şu şekilde sıralanmıştır:

1. Metinler, dersin amaç ve kazanımlarını gerçekleştirecek özelliklere sahip olmalıdır.
2. Metinler, öğrencilerin sınıf düzeylerine ve yaş seviyelerine uygun olmalıdır.
3. Metinler, öğrencilerin ruh dünyalarını olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olmamalıdır.
4. Metinde geçen, yazarın ve dönemin özellikli söyleyişinde, imlasında değişiklik yapılmamalı; açıklama gereken yerlerde parantez içi ifadeler veya dipnotlar kullanılmalıdır. Türkçenin dönemsel ve tarihî değişimini gösteren “Oturmağa geldim.”, “Özür dilemekliğim icap eder.”, “Farkında olmıyarak çarptım.”, “Haluk’un Vedayı’nı okuyorum.” gibi özellikli söyleyişler ve yazımlar orijinal metindeki hâliyle muhafaza edilmelidir.
5. Alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden edebî değer taşıyan metinler alınmalıdır. Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarının eserinden alınmalıdır. Ayrıca “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır.
6. Bir sınıf seviyesi için seçilen bir metin, başka bir sınıf için kullanılmamalıdır.
7. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.
8. Seçilen metinler, öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirecek; bilgi, beceri, dil ve estetik zevk düzeylerini geliştirecek nitelikte olmalıdır.

9. Bir sınıfta aynı sanatçıdan, farklı türlerde olmak koşuluyla en fazla iki metin alınabilir.

10. Roman, tiyatro, destan gibi türlerin tamamı kitaba alınamayacağı için bu eserlerin en uygun kısmı veya kısımları kazanımlar da dikkate alınarak seçilmelidir. Metnin başında eserin seçilen bölümüne kadarki kısa özeti verilmeli, seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır. Seçilen metnin arkasından eserin sonraki bölümlerinin özeti verilmelidir. (MEB, 2015: 8).

Öğrencilerde okuma zevki oluşturma açısından Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin özenle seçilmiş eserlerden alınması çok önemlidir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, okuma metinlerinde aranması gerek özellikler olarak şunları sıralar:

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.

2. Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

3. Metinlerde ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

4. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

6. Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

7. Metinler kitapların yanı sıra, dergi, gazete, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük, resmî İnternet siteleri ile basılı materyallerin çevrim içi sunumlarından seçilebilir. Aynı kaynaktan ikiden fazla metin alınmamalıdır.

8. Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.

9. Metinler, işlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.

10. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan

eserlerden seçilmelidir.

11.Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.

12.Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.

13.Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır.

14.Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.

15.Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.

16.Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır.

17.Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

18.Metinler, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacına yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.

19.Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.

20.Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.

21.Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/2'si bütün hâlinde alınmalıdır. Şiirlerin bütün hâlinde alınması esastır. Şiir dışında bütün hâlinde alınan metinlerde eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler varsa -metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla bir cümle, cümlelerin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla beş kelime- çıkarılmalıdır.

22.Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.

23.Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve

söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde beşini geçmemelidir.

24.Yıl içinde -dinleme metinleri de dâhil olmak üzere- bir yazardan ikiden fazla metin işlenmemelidir.

25.Tek yazarlı ya da birden çok yazarlı ders kitaplarında yazarlar tarafından yazılan ya da hazırlanan metin sayısı ikiyi geçmemelidir.

26. Ders kitabındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyaller (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) in yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.

27.Ders kitabında temaları destekleyen serbest okuma metinlerine yer verilebilir.

28.Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır. (MEB, 2006: 56).

2.4. Alıntı Sözcük

Bir insanın dünyada yalnız başına yaşaması nasıl mümkün değilse, bir toplumun da yalnız yaşayarak ihtiyaçlarının tamamını tek başına karşılaması mümkün değildir. Bu bakımdan kişiler arasında olduğu gibi toplumlar arasında da bilgiden eşyaya, kelimedenden fikre; yerine göre iğneden ipliğe kadar büyük bir yelpazeye sahip geçişler meydana gelmektedir. Her toplum kendinde var olanı ortaya sunmakta, böylece de gereksinimlerin karşılanması noktasında karşılıklı akış cereyan etmektedir. Bu alışveriş, hayatın her alanında olduğu gibi, dile de sirayet eder.

İnsanoğlu yaratıldığı ve yaşamaları için yeryüzüne gönderildiği andan itibaren karşılaştığı somut ve soyut, canlı ve cansız her nesneye bir isim koymuştur. Varlıkları bu isimler ile çağırarak, isteklerini yine bu isimleri söyleyerek dile getirmişlerdir. Bu isimlendirme süreci, sözcüğün dilde başlayıp, zihinde kodlanması ile sona eren çok karmaşık bir süreçtir. Yeryüzünde yaşayan her toplum kendi zihin haritası üzerinde böyle çalışma yaparak dillerini günümüze kadar taşımışlardır. Toplum hayatında, geçmişten beri, değişik yer ve zamanlara ait insanlar birbirlerine kendi bilgilerini ve ürettiklerini sunarlar. Mesleklere, yaşlara, yaşanan coğrafyaya, hatta cinsiyete göre, hatta geçilen yollara göre oluşan kişi dillerine dayalı tam bir çeşitliliğin yaşandığı

sosyal yapılarda ve bu yapıları oluşturan dillerde, her birey veya her toplumbir diğerine bir şeyler öğretmektedir. Bu anlamda bir toplumun diğerine kendi kültüründen aktaracağı mutlak anlamda bir şeyler vardır.Buradan hareketle bir toplum, yakınlık ilişkisi veya coğrafik nedenlerle bir başka topluma kültürlerinin aktarıcısı olarak dillerinden sözcükler verebilir (Karaağaç, 2009: 137).

Toplumun kültür taşıyıcısı olan bir dilin ürettiği sözcük, toplumlar arasındaki alış veriş sürecinin sonucunda başka bir dilde yaşam olanağı bulmaya başlar. Bir dilin orijinalinde bulunmayan ve çeşitli yollar vasıtasıyla başka bir dilden alınan böyle sözcüklere, alıntı sözcük denir.Kültürlerin birleşmesi sonucunda oluşan medeniyetler, farklı kültürlerin toplu halde bulunduğu yapılardır. Medeni her toplum, kendi ürettiği sözcükleri başka medeniyetlere gönderirken, üretmediği noktada da alıntı yapar. Bilim, kültür, ve edebiyat dili olma özelliği kazanan bütün medeni dünya dillerinde şu ya da bu oranda yabancı unsurlarbulunmaktadır. Saf diller ancak medeniyetten uzak, kapalı, küçük kabilelerde görülebilir. Medeni toplumların dillerinde yabancı dillerden alınmış unsurlar, mutlaka olacaktır. Burada sorun bu öğelerin alınması değil, fakat bu unsurların nasıl ve ne kadar olacağı ile ilgilidir (Buran, 2008: 165).

Yaşamak için tabiatta kendine yeten, hiçbir canlı yoktur. Her şey bir başkasına, başka bir şeye muhtaçtır. Dünya yaratıldığı günden bu yana kadar, bu kural devam etmiştir. *“Başka dillerden etkilenmeyen, tamamen saf halde bulunan bir dilin varlığı düşünülemez. Her dilin bünyesinde, mutlaka başka dillerden alınmış unsurlar görülür”* (Alkaya, 2007: 41). Milletlerin, kavimlerin, toplulukların da yaşamları boyunca diğer topluluklarla, milletlerle ilişkileri esnasında yaşayan bir varlık olan dil eksenli, çok boyutlu yapıda alış verişlerinin olduğu görülür. Üretenin tüketene, özendirici olanın özenene hep bir aktarım halinde olduğu izlenmektedir.

İçine kapanmış, gelişmeyen, değişmeyen ve de bir dil için en kötüsü, konuşulmayan diller tarih sahnesinden bir bir silinmekte, geriye yalnızca adlarını bırakmaktadırlar. Günümüzde de ilkel toplumların yalnızca sınırlı sayıda insanla konuşmalarıyla yaşatmaya çalıştıkları diller, gelişim ve değişime uğramadıklarından, yenilenme aşamasını tamamlayamadığından, bu dillerin yok olacaklarını söylemek, kehanet olmasa gerek. Bu yüzden dil, canlı olma vasfını değiştirmeye, gelişmeye borçludur.

Toplum dillerinin tarihi gelişimi dikkatle incelendiğinde, arı dil olarak yaşamış ve günümüze dek ulaşmış olanını bulmak mümkün değildir. Çünkü atmosferde mevcut olan gazlar nasıl birbirlerine karışarak var olabiliyorsa, diller de farklı boyut ve farklı yollarla bir diğeriyle etkileşim içinde olurlar. Dünyada en çok konuşulan diller arasında yer alan İngilizce, Çince, Arapça, Fransızca, İspanyolca gibi, 11 milyon kilometre karede konuşulan dünya dili Türkçe de diğer dillerden çeşitli yollarla sözcükler almıştır.

Banarlı (2004: 212-213) Türkçeyi büyük dil olarak yaşatmanın sırrının, dil üzerinde kısırlaştırma, uydurma gibi dili yozlaştırıp yok edecek unsurlardan kaçmak olduğunu ifade ederek, medeniyetlerin birbirlerine ticaret ürünlerinin yanında kültür, tefekkür ve sanat sözcüklerini de vererek sürekli bir alış veriş içinde bulunduklarını söylemektedir.

Saadettin Özçelik, günümüz dünyasında hemen hemen bütün dillerin karşı karşıya kaldığı bir soruna dikkat çekerek, birileri tarafından oluşturulmuş veya oluşmuş dev bir dilin, önce yeryüzündeki tüm dilleri, sonra da o dilleri konuşan toplumları yok etmeye çalıştığını ifade ederek, bağımsızlığımızın sembolü dil bayrağımızın korunması gerektiğini dile getirmektedir (Gülsevin ve Boz, 2006: 241).

2.4.1. Alıntı Sözcük Çeşitleri

Üreten, çalışan bir toplum, ürettiği ürünleri ihtiyacı olanlara aktarır. Bu aktarım ürünün kendisiyle sınırlı kalmaz dile de sirayet eder. Alıntı kelimeler işte bu şekilde dilde varlık göstermeye başlarlar.

Dilin ana görevi, bildirmek ihtiyacını gidermektir. Dilin bu görevini ihtiyaç kavramı çerçevesinde açıklamak mümkündür. Dil, bir ihtiyaca binaen sözcük üretir, üretmediğini ifade etmede, başka dillerin sözcüklerinden ihtiyacı oranında istifade eder. Fakat diller arası etkileşimin ortaya çıkardığı sonuca göre, ihtiyaç kavramının dışında özentile de sözcük alışverişinin olduğu durumlar yaşanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında dillerin alışveriş sürecini ihtiyaç/bilgi ve özentil alıntıları şeklinde açıklamak doğru olacaktır(Buran, 2008: 270).

Alıntı kelimeler, bir dilden alınma türüne göre genel olarak iki gruba ayrılabilirler. Bu alıntı çeşitlerinden ilki, bilgi alıntılarıdır. *”Her kişi ve topluluk, kendinden farklı tarihi ve coğrafi ortamlarda yaşayan, farklı bilgilenme yollarından geçmiş bir başka kişi veya topluluktan akraba veya komşu kavimlerden bir şeyler öğrenir ve dolayısıyla bu öğrendiklerinin adlarını kendi diline taşır, onların dillerinden alıntı yapar. Temelinde öğrenmenin yer aldığı bu tür alıntılara, bilgi alıntıları diyoruz”* (Karaağaç, 1997: 499).

Bilgi alıntılarındaki bir kelime verici dilden alıcı dile ya olduğu gibi geçer veya işlek yapıya sahip alıcı dilin fonetik ve morfolojik özelliklerine uyarak geçer.

Gülsevin ve Boz (2006: 142), bugün bilgi alıntılarının dilimize daha çok İngilizceden geçtiğini savunmaktadır.

İkinci çeşit alıntı kelimeler de dile özentisi sonucu girdiğinden, özentisi alıntıları şeklinde adlandırılırlar. Bu tür alıntılar herhangi bir ihtiyaç ya da öğrenme-bilgilenme temeline dayanmayan, moda ya da özentisi yönü ile dil dışı konular yoluyla alıcı dile geçen sözcüklerdir. Bilgi alıntılarından farklı olarak bu tür sözcükler, genellikle ses ve şekil değişikliğine uğramadan kaynak dildeki şekilleriyle kullanılırlar. Bilgi alıntılarına göre kalıcılık özellikleri daha düşük olan bu tür alıntıların çokluğu alıcı dil açısından tehlike arz etmektedir (Karaca, 2012: 39).

Bilgi alıntıları, üreten dilden tüketen dile genelde değişmeden aktarılır. Fakat özentisi alıntılarındaki durum farklıdır. Bu tür alıntılarda özentisi ve moda esas alındığından, kelimelerde morfolojik ve fonetik birtakım farklılaşmalar görülür. *“Alt katman dili, üst katman diline ancak bilgi alıntıları verebilirken, üst katman dili alt katman diline hem bilgi hem özentisi alıntıları sokar. Bilgi alıntıları yani kültürle ilgili alıntı kelimeler, bize, bir milletin diğerine neler öğrettiğini göstermesine ve kelime almanın büyük oranda, daha seviyeli dilden daha aşağı seviyeli dile doğru olmasına rağmen özentisi alıntılarının, bilgi dünyası ve öğrenme ile alıcı dilin ihtiyaçları ile hiçbir ilgisi yoktur. Bu tür alıntılar, alıcı dili kullanıcısı sosyal bilim kişileri psikolojik ihtiyaçlarından kaynaklanmakta, onların daha bilgili görünmek, hiç değilse dilde farklılaşarak var oluşunu gerçekleştirmek vb. gibi ihtiyaçlarını beklentilerini ve açıklıklarını gidermektedir”* (Karaağaç, 1997: 500).

Zamanın moda dillerinden etkilenerak Türkçede karşılığı varken dilimize giren kelimeler, özentî alıntıları kapsamında ele alınabilir.”Yaşam” kelimesi varken “hayat” kelimesinin alınması; ”ay” kelimesi varken “mah” veya ”kamer” kelimesinin alınması, dilimizde varlığını sürdüren özentî alıntılarına birer örnektir. Fakat “kitap” kelimesi, “kalem” kelimesi, Türkçeye yeni bilgiler katan kelimeler olduğundan bunlar da bilgi alıntılarına örnek gösterilebilir.

Türkçeye özentî yollu alıntıların yoğun girdiği dönemlerden biri de Tanzimat devridir. Daha önceden dinin ve sosyal değişikliklerin tesiri ile Doğu dillerinin dilimizdeki etkisi yavaş yavaş geçmeye başlamış, artık batılılaşmanın meydana getirdiği özentî sevdasıyla dilimize pek çok yabancı sözcük yerleşmiştir. Dönemin en parlak dillerinden Fransızcadan aldığımız “plaj- plage” sözcüğü, yakın zamanda tahtını İngilizceye devrederek yazı diline “beach” olarak yerleşmiştir (Gülsevin ve Boz, 2006: 146).

Toplumların tarihi incelendiğinde alıntı kelimelerin ya bilgi alımları şeklinde ya da özentiler sonucu dile sokulduğu görülür. Bilgi alımları veya alıntıları üreten, çalışan, yöneten ve iktidar sahibi toplumların, üretmeyen topluma aktarımında bulunması şeklinde gerçekleşir. Az da olsa küçük toplumların diğerlerine bilgi alıntıları aktardığı bilinen bir gerçektir. Özentî alıntılarında genel eğilim din, edebiyat, yaşam tarzı üzerindedir. Din değiştirme gibi büyük bir sosyolojik olayla karşılaşan toplumların, yeni dine adapte olmaları ve o dini yaşamlarına aks ettirmelerinin ilk etkileri, dilde başlar. O dinin dilini konuşmak özentî alımlarının en önde gelen sonucudur. Türkçede, Kararanlıların İslamiyet’i kabulü ile birlikte özellikle onuncu yüzyıldan sonra, büyük bir Arapça etkisinin olduğu görülür. Türkçede görülen bu alıntı kelime hadisesinin de ötesinde, batı sömürgesinde uzun yıllar yaşamak zorunda kalan Güney Asya ve Afrika ülkelerinin, batı dilleri etkisi altında kalarak, anadillerini dahi kaybettiklerini biliyoruz. Bu gün bile çoğu Afrika ülkesinin ana dilinin İngilizce, Fransızca, İspanyolca olduğu, özentilerin dil üzerinde ne derece etkili olduğuna en güzel örnektir.

Özentî alıntılarının diğer bir etken unsuru da, edebiyattır. Edebiyat, duygu ve düşüncelerin okuyanda veya dinleyende estetik bir haz oluşturacak şekilde dil vasıtası ile dile getirilmesi hadisesidir. Şiirde, romanda hikâyede ve diğer edebiyat alanlarında üst bir kültür örneği oluşturan toplumlar her zaman altlarında yer alan toplumları

etkilemiş, bu nedenle de onların dillerini de şekillendirmiştir. İslamiyet'in kabulünden sonra dilimizde çok yoğun bir Arapça ve Farsça etkisi görülür. O dönem ortaya konan Türkçe eserlerde kimi zaman, deyim yerindeyse, Türkçe kelimeye dahi rastlanılamadığı görülmüştür. Ancak on dokuzuncu yüzyıl başlarından itibaren Avrupalılaşıma sevdası yüzünden daha evvel Arapça ve Farsçaya duyulan özentinin yön değiştirerek Avrupa dillerine meylettikleri tespit edilmiştir.

Toplumlar arası ilişkilerin en sık ve canlı olduğu alan, dildir. Dilin sahasına giren her konu, toplumların gidişatına kuvvetli etki edecek güçtedir. Dolayısıyla güçlü toplum zayıf topluma hükmettiği gibi, hiç şüphesiz güçlü dili de zayıf olana muktedir olur. Diller arasındaki sözcük alış verişinde üretici durumundaki dil onu tüketecek olana, üst katmanda olan da alt katmana sözcük aktarır. Alıntılar, kaynakları bakımından üç gruba ayrılabilir. Ödünç kelimeler, melez kelimeler, anlam aktarması.

1. Ödünç Kelime: Genelde aynı dil ailesine mensup dillerin birbirlerine vermiş olduğu sözcüklere örnek teşkil eder. Ödünç kelimeler yoluyla yapılan alıntılarda en önemli şart, sözcüğün herhangi açıdan bir değişikliğe uğramamasıdır. Bu yolla akraba dillerden alınan sözcükler, yeni dile de hayat vererek, o dilin zenginleşmesine olanak sağlar. Bu alıntı yolu, akraba diller arsında gerçekleştiğinden, iç alıntı olarak anılmaları da mümkündür.

Dünyada en çok konuşulan dillerin orijinalinde bulunmayan, akraba dillerden aldıkları sözcüklerle hem dil yapılarının erozyona uğramadığı, hem de söz varlıklarının geliştiği görülmektedir.

2. Melez Kelime: Ödünç kelimelerden farklı olarak, yapıları aynı olmayan dillerden alınan alıntı sözcüklerdir. Bunlar dış alıntı çeşidine girer. İşin doğası gereği bu alıntı türlerinde sözcüğün ses ve anlam kayıplarına uğramaları beklenir.

station> istasyon

television>televizyon gibi.

3. Anlam Aktarması: Alıntı sözcüklerin en uç örneği, anlam aktarmasıdır. Daha önceki iki alıntı sözcük grubunun dışında meydana gelen bir türdür. Anlam

aktarmasında alıntı sözcüğün ses ve şekil yapısı alıntı yapan dile, anlam örgüsü ise veren dile ait olduğundan, dilde tasallut tehlikesi bu noktadan itibaren başlamaktadır.(Buran, 2008: 271).

İki gencin evlilik amacıyla görüşmelerini ifade ederken kullanılan “biriyle çıkmak” fiili, aslında İngilizce ’deki “togoout” ifadesinden aktarılarak vücuda getirilmiştir. (Aksan, 2004: 134)

Yine İngilizce ’deki“coldwar” kavramı kendi dil yapısına uygunken ve bu kavramın dünyalarında bir karşılık bulurken, son zamanlarda özellikle de medya diline Türkçe karşılığı olarak yerleşmiş bulunan “soğuk savaş” kavramı anlam aktarmasına örnek gösterilebilir.

Dil, özünü kaybettiği zaman seslerin ve sözcüklerin yalnız başına hiçbir anlam taşımayacağı bilinmelidir. Tarihimizin en önemli dönüm noktalarından Osmanlıların özellikle son dönemlerinde dilimize girmiş Arapça ve Farsça unsurların ihdas ettiği uzun ve ağırlı cümleler nasıl ifrata örnek gösterilebilirse, dilimize son dönemlerde girmiş uydurma sözcükler de tefrite örnek gösterilebilir (Yeni Rehber Ansiklopedisi, 1993: 5/339).

2.4.2. Alıntı Sözcüklerin Bir Dile Giriş Yolları

Dil, canlı bir varlık vasfını taşıdığından, tıpkı canlılar gibi doğar, büyür, gelişir veya yine canlılara has bir durum olan ölüm ile karşı karşıya kalabilir.

Bir dilin başka dillerle etkileşime girmesi gayet tabiidir. Fakat bu etkileşimin bir kuralı veya bir sınırı bulunmak zorundadır. Aksi takdirde dil şuurunu kaybeden bir toplum, her şeyini de kaybetmeye mahkûm kalabilir. Farklı dillerde yapılan alıntılar, ya o dile zenginlik katar ya da o dili kendi etkisi altında bırakarak ona hükmetmeye başlar. Bir dil için bu kadar önem arz eden alıntıların dile giriş nedenlerini şöyle sıralamak mümkündür (Buran, 2008: 165).

- 1.Sosyal Hayattaki Köklü Değişiklikler
2. Din ve Medeniyet Dairesi Değişiklikleri
3. Tercüme Faaliyetleri
4. Alfabe Değişiklikleri
5. Geri Kalmışlık
6. Dil Bilinci Eksikliği
7. Yabancı Dille Eğitim
8. Çok Coğrafya Değiştirmek

2.4.2.1.Sosyal Hayattaki Köklü Değişiklikler

Alıntı kelimelerin en güçlü kaynaklarından biri de toplumların tarihleri boyunca görüp geçirdikleri önemli değişimlerdir. Tarihte en fazla devlet kurup, devlet yıkan millet olarak Türkler, göçebe hayatın yerini uygarlığa ve yerleşik hayata bırakmasından günümüze kadar birçok sosyal değişim geçirmiş ve bundan etkilenmiştir.

Banarlı (2004: 20) dil üzerinde söz sahibi olanların, dili, milletlerin geçmişlerinden ayrı düşünmesini gaflet olarak nitelendirir. Hiçbir toplum, dilini, yaşantısından uzak tutamaz. Çünkü dil, ihtiyaçların aktarımını sağlayan olmazsa olmaz etkidir. Toplumların yaşamlarına eklediği veya yaşamalarından çıkardığı her unsur, dilde de yansımaları bulmaktadır. Yaklaşık on bir milyon kilometrekarelik alanda konuşulan Türk dili, bu büyük alanda meydana gelen her türlü sosyal olaydan etkilenmiş, daha doğrusu tarihe geçecek büyük sosyal değişimlere kapı aralayarak, dilini de değişim ve gelişim sürecine tabi kılmıştır. Türklerin 11. yüzyılda İslamiyet’le tanışmaları neticesinde Araplarla olan toplumsal bağımız artmış, bunun neticesinde de dildeki değişimler en ciddi boyutlara ulaşmıştır. Tarih boyunca kurduğumuz devletlerin yaşamış olduğu zaferler, gerçekleştirdiği fetihler, yapmış olduğu savaşlar, elde edilen alt kültürlerin uzmanlaştığı alanlardan dilimiz etkilenmiş, böylece çok sayıda yabancı ögenin alındığı görülmüştür.

2.4.2.2.Din ve Medeniyet Dairesi Değişiklikleri

Dinlerin toplum üzerindeki etkisi yadsınamaz. Dinler, bireyin veya toplumun neyi yapması gerektiğini, neyi yapmaması gerektiğini belirleyen, sınırları kati olan sistemlerdir. Bu açıdan dillerin, hayat tarzının sınırlarını çizen dinlerden etkilenmemesi beklenemez.

Türklerin tarihte Kök Tanrı inancıyla yıllar boyu yoğrulduğu dini hayatlarının, daha sonraları içinde bulunduğu coğrafyada hâkim din olan Manihaizm ve Budizm'den etkilendiği bilinir. Yine 11. yüzyılda KarahanlılarınAraplarla olan yakın ve sıcak münasebetleri, akabinde İslamiyet'i kabul etmeleri ve bu yeni dinin unsurlarını hücrelerine kadar hissedecek bir etki alanı oluşturduğu görülmektedir.

İslamiyet'le birlikte dilimize giren Allah, Kur'an, Cennet, Hac gibi Arapça kökenli sözcüklerle; namaz, oruç, abdest gibi Farsça kökenli sözcükler, dinlerin dilimize etkisine örnek olarak gösterilebilir (Aksan, 2004: 27).

Medeniyet, Arapçadaki “medine” kelimesinden türetilmiş bir sözcüktür (Özon, 1979: 3). Türkçedeki karşılığı “uygarlık”tır. Ersöz (1963: 4), “uygarlık” sözcüğünün daha geniş anlam içerdiğinden “medenilik” sözcüğüyle ifade edilebileceğini belirtmiştir. Medeniyetin, meydana geldiği alt kültürler üzerindeki etkisi büyüktür. 6 yüzyıl boyunca dünyaya hükmeden Osmanlılar, geriye büyük bir medeniyet hazinesi bırakmıştır. Bu medeniyette yaşayan toplumların dilleri, yaşantıları, hayata bakış açıları, inançların kesin sınırları hariç birbirine yakın özellikler taşımaktaydı. İnşa edilen binalardan çalınan müziklere, yenen yemeklerden yazılan eserlere kadar aynı medeniyetin izlerinin yüzyıllarca devam ettiği bilinmektedir.

Türkler, tarih boyunca en fazla coğrafya değiştiren, birçok dinden etkilenen ve medeniyetlere beşiklik yapmış bir millettir. Bu durum Türkçenin gelişmesine, aynı zamanda da değişikliğe uğramasına yol açmıştır. Ancak dünyanın engüçlü dillerinden olan Türkçe, diğer dillerle mücadele etmesini de bilmiş ve bu mücadelelerde zaferler elde etmiştir (Turan, 1980: 191).

2.4.2.3.Tercüme Faaliyetleri

Dillerin sosyal hayattan ve dini tesirlerden etkilenerek değişikliğe uğramasının yanında, daha üst katmalardan başlayarak aşağıya doğru yayılım gösteren tercümelerle de değişime uğradığı görülmektedir. Uygurlar döneminden başlayarak günümüze dek devam edegelen tercüme faaliyetleri, Türklerin İslamlaşması ile birlikte yeni dinin bilinmeyenlerinin, orijinal dillerden dilimize çevrilmesi daha sonra çok daha fazla şekilde hissedilecek olan alıntı sözcüğün alınmasına vesile olmuştur. Bu dönemle birlikte dilimizde Arapça ve Farsça sözcüklerin kullanımının bir saygınlık kaynağı olarak görülmesi de alıntıların kullanım sıklığına alan açmıştır.

2.4.2.4.Alfabe Değişiklikleri

Alfabe değiştirmek, bir milletin coğrafya ve din değiştirmek veya köklü bir medeniyete dâhil olmanın etkisiyle meydana gelebilecek bir durumdur. Türkler, Şamanizm, Budizm, Maniheizminançlarını ve Hristiyanlık, Yahudilik ve nihayetinde de İslam dinini benimseyerek bu inançların ve dinlerin etkisi altında kalmıştır. Bu inanç ve ya dinleri hayatlarına yansıtmaları noktasında da gerekli gördüğü zaman, alfabe değişikliğini tercih etmişlerdir. Tüm tarihimiz boyu 17 alfabe kullandığımız kayıtlarda mevcuttur. Türklerin bu 17 alfabeden en çok kullandıkları dikkate alınacak olursa, Göktürk alfabesini 8. yüzyıla kadar, Mani alfabesini 8-9. yüzyıl arası, Soğd ve Uygur alfabesini 9 ilâ 17. yüzyıllar arası, İslamiyet'in kabulüyle birlikte Arap alfabesini 10 ilâ 20. yüzyıllar arası ve günümüzde de diğer bazı alfabelerle birlikte Latin alfabesini kullandığı bilinmektedir (Erol, 2005: 252).

2.4.2.5. Geri Kalmışlık

İnsanlar arasında iletişimin en önemli sağlayıcısı olan dil, seslerden, sözcüklerden, cümlelerden ve bunları ahenkle bir arada tutan söz diziminden oluşur. Bir sözcüğün doğuşu, onun önce adlandırılması ve sonra da anlamlandırılması süreçlerini kapsar. Bu süreç bilindiğinin aksine çok meşakkatli bir süreçtir. Yeni bir sözcüğün meydana gelmesi için, doğada var olan ama varlığı daha önce bilinmeyen nesne, olay veya olgunun keşfedilmesi, eşyanın üretilmesi gerekmektedir. Üretmenin olmadığı geri kalmış toplumların ekonomileri gibi dillerinin de fakir olması bir tesadüf

değildir. Bugün dünyanın en çok konuşulan ve en çok itibar edilen dillerinin, en saygın ve ekonomik anlamda en müreffeh toplumların dilleri olduğu bir gerçektir.

Diller arası ilişkide sözcükler bir dilden diğerine nakledilir. Bu transferin genelde üreten toplumdan tüketen topluma; yönetenden yönetilene ve merkezden taşraya doğru meydana geldiği görülmektedir (Buran, 2008: 271). Yalnızca bu süreç bile aslında dilin ne denli öneme sahip olduğuna, toplumların neredeyse her alanına nüfuz ettiğine, ekonomik göstergelerinin bile dilde bir faturasının olduğuna en büyük şahittir.

2.4.2.6. Dil Bilinci Eksikliği

Yeryüzünün halen en çok konuşulan dilleri arasında yer alan, bunun yanında binlerce yıllık mazisi bulunan dilimize, gerekli ve yeterli ehemmiyeti verdiğimiz söylenemez. Daha önceleri Arapça ve Farsçanın, yakın tarihte Avrupalılaştırmanın estirmiş olduğu batı hayranlığıyla Fransızcanın etkisinde kalan dilimiz, ne yazık ki, hak ettiği değeri hiçbir zaman görememiştir. Dil şuurunun modaya yenildiği, özentinin sınırlarının çizilemediği günümüzde ise durum içler acısıdır. Karaağaç (2009: 139) bu durumu çok güzel bir şekilde dile getirmektedir *“Türkçenin seslerini, kendisince üst katman dili sayılan ve özenilmeğe değer bulunan başka bir dilin seslerine, Türkçe yaşayan ve konuşanların jest, mimik ve vurgulamalarını, özenilmeğe değer bulunan bu dilin sahiplerine benzeterek konuşmağa çalışan, İngiliz telaffuzuyla Türkçe basketbol maçları sunan, bütün dünyaya Türklerin öğrettiği kahve ve yoğurt kelimelerini, cafe/coffeeve yoghurtşeklinde söyleyip yazmağa çalışanlar, kendileriyle ve bizimle barışamayıp başkalarına özenerek onların peşine takılan ve aramızdaki en güçlü bağ olan Türkçemizi bırakarak bizden kaçıp kurtulmak için çırpınan kayıplarımızdır.”*

Türk dilinin gerçek değerinin bilinmemesi, hak ettiği konumda bulunmaması güncel bir sorun değildir. Büyük millet olmanın getirdiği önemli bir görev de büyük dile sahip çıkma, onun dil bayrağını her zaman dalgalandırmadır. Bu görev asırlarca bu millet tarafından şereflice yerine getirildiği gibi, kıymetinin inkâr edildiği anlara da tanıklık edilmiştir. Kırşehir ilinde metfun bulunan büyük şair Âşıkpaşa, Garipname isimli şaheserinde, devrin yazarlarının Türkçeye itibar etmemesini şu şekilde anlatmıştır:

“Türk diline kimesne bakmaz idi

Türklere hergiz gönül akmaz idi

Türk dahi bilmez idi bu dilleri

İnce yolu ol ulu menzilleri” (Köprülü, 1966: 273).

Yine Karamanoğlu Mehmet Bey’in, “Şimdengirü hiç kimesne kapuda ve divandave mecalis ve seyranda Türkî dilinden gayri dil kullanmaya” haykırışı, dile sahip çıkmanın vatana sahip çıkmak olduğunun en önemli vesikalarından bir olmuştur (Ercilasun, 2004: 446).

2.4.2.7. Yabancı Dille Eğitim

Dünyada yabancı dille öğretim yapan hiçbir ileri seviyede ülke yoktur. Yalnızca üçüncü dünya ülkeleri diye adlandırılan ülkelerde böyle bir anlayış hâkimdir. Öğretim açısından bile yabancı dilin durumu bu kadar kritikken, yabancı dilde eğitimin anadil üzerindeki yıkıcı etkisi tartışılmaz bile.

Bir ülkeyle savaşmanın, onu yıkmmanın, o ülkenin milletini esir almanın en sinsi yolu diline müdahale etmekten geçer. Dili boyunduruk altına alınmış milletlerin, kendi de esir edilmiş sayılır. Çünkü dil, toplumun aynı zamanda bağımsızlığının da göstergesidir. Osmanlılar döneminde bilimde, sanatta, edebiyatta, estetikte ve mimaride o kadar mesafe kat etmişken; tam aksine dilde bu denli bir ilerlemeden söz etmek mümkün değildir. Batılılaşma sürecinden sonra da özentilerin doğal sonucu olarak Avrupa dilleriyle eğitim vermeye başlayarak, dilimize ikinci kez ket vurulduğu görülmektedir.

Türkiye’deki üniversitelerden 11’i (10’u İngilizce, 1’i Fransızca) bütün bölümlerinde tamamen yabancı dille eğitim faaliyetini sürdürmektedir. Ayrıca güncel mevzuatlar gereği lisansüstü ve doktora yapacak olanlarda yabancı dil şartının arandığı bilinen bir gerçektir. Bu açıdan yabancı dilin bu kadar kritik öneme sahip olması, bireyleri bu dili öğrenmeye iten önemli etkenlerdendir. Bunun neticesinde de yabancı dilin kimi zaman konuşma dilinde de Türkçe birçok sözcüğün yerine kullanıldığı, bunun da toplumda bir saygınlık alameti olarak karşılandığı görülmektedir.

Bozkaplan, yirminci yüzyılın başlarında Anadolu’da Adana’da 1, Amasya’da 4, Diyarbakır’da 2, Filistin’de 7, Harput’ta 5, Havranda 4, Kadıköy’de 1, Kayseride1, Lübnan’da 28, Malatya’da 3, Mardin’de 1, Mersinde 1, Samsunda 1, Sivas’ta 1, Suriye’de 3, Tokat’ta 1, Trabzon’da 1, Şebinkarahisar’da 2, Urfa’da 1 olmak üzere toplam 30 okulda Fransızca eğitim verildiği kayıt altına alınmıştır. Bununla birlikte, Adana’da 1, Adapazarı’nda 3, Amasya’da 10, Amman’da 20, Ankara’da 4, Antep’te 1, Biga’da 1, Bitlis’te 2, Boğazlıyan’da 1, Bursa’da 3, Dersimde 2, Diyarbakır’da 3, Erganide 2, Ertuğrul’da 2, Erzurum’da 1, Geyve’de 1, Harput’ta 9, İzmir’de 2, İzmit’te 2, Malatya’da 1 Manisa’da 1, Maraş’ta 2, Mardin’de 3, Mersin’de 1, Muş’ta 2, Sivas’ta 20, Siirt’te 3, Sungurlu’da 1, Suriye’de 27, Şebinkarahisar’da 1, Talas’ta 1, Tarsus’ta 2, Tokat’ta 1, Urfa’da 1, Van’da 2 ve Yozgat’ta 2 olmak üzere eğitim dilinin İngilizceolduğunutoplam 94 okulun var olduğunuifade etmektedir(Gülsevin ve Boz, 2006: 48).

Yabancı dille eğitimin dil üzerinde oluşturacağı tahribat, yapılacak bilimsel analizlerle ortaya konmalı, toplum bu konuda bilinçlendirilmeli, dilimizin yeniden hak ettiği konuma ulaşması ve topyekûn bir dil şuuruna sahip olması için çalışmalar yapılmalıdır. Yüce önder Mustafa Kemal ATATÜRK’ün “Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır” ve “ Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması millî hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili dillerin en zenginlerindendir; yeter ki bu dil şuurla işlensin.” sözleri bu konuda yapılması gerekenleri manidar şekilde özetlemektedir.

2.4.2.8. Çok Coğrafya Değiştirmek

Türk dili binlerce yıllık tarihi, milyonlarca kilometre kareye nüfuzu ve sayıca en çok konuşulan ilk beş dilden biri olması dolayısıyla dünyada en fazla coğrafya değiştiren dildir. Bu durum dilimizin farklı milletlerle alışverişine imkân vermiştir. Böylece Türkçe, birçok topluma hükmettiğinden onlara kelime aktarımında bulunmuş ve onlardan kelimeler almıştır. Günümüzde kullandığımız ve Türkçede var olan birçok alıntı sözcük bu büyük coğrafyanın eseridir. Tıpkı Yahya Kemal’in “Her halk kendi ikliminin lisanını söyler.” dediği gibi Türkçe de kendi ikliminde kendi kimliğini oluşturmuş bir dildir.

Buran'a göre (2008: 167) konuşulduğu alan dikkate alındığında dünyanın en büyük dili Türkçedir. Tarihin en hareketli ve en cesur milletlerinden olan Türkler, göçebe hayatı yaşadığı dönemde, Orta Asya'nın birçok bölgesinde hüküm sürmüştür. Yerleşik hayata geçtikten sonra da hızını kesmemiş, yakın coğrafyalardan tehlike olarak gördüğü kavimlerle savaşmışlardır. Kavimler göçü, Anadolu'nun fethi gibi nice büyük olaylar, Türklerin tarihte en fazla coğrafya değiştiren millet olarak anılmasına sebep olmuştur. Bu özelliği ile hemen hemen her millete etki etmiş, her dille alışveriş yapmış, büyük bir coğrafyada yaşamını sürmüş en büyük dilin Türkçe olduğu söylenebilir. Arvasi de (2000: 27) kültür coğrafyamızın bazı alanlarından Türk kültür ve dilinin uzaklaşmasından dolayı, komşu olduğumuz Fars ve Arap kültürleri tarafından, bu coğrafyalarda millî kültürümüzün yer yer yenik düştüğünden söz ederek, bize ait olmayan unsurlardan şikâyet eder.

Tüm bu sebeplerden ötürü dilimiz, diğer medeniyetlerden ve toplumlardan etkilenecek onlardan kelimeler almıştır. Türk adının, Türk milletinin isminin geçtiği ilk Türkçe metin olan Orhun Abideleri, Ergin'in (2001: XIV) ifadesi ile Türk yazı dilinin ilk, fakat harikulade işlek örnekleri olmakla birlikte, yalın ve keskin üslubuyla da dikkatleri üzerine çekmektedir. Göktürk dönemi yazı dilinin çok arı olduğu, birkaç Çince kökenli sözcük haricinde yabancı sözcüğün neredeyse hiç bulunmadığı görülür. Yazıtların söz varlıklarında Türkçe olmayan unsurların %1'den az olduğu görülür. Uygurların yerleşik hayata geçmeleri, onlara tanıştıkları milletlerle daha sıkı ilişkiler kurmalarına olanak sağlamıştır. Bu süreçte Maniheizm ve Budizmin etkileri ile dilde Çince, Soğdca ve Tibetçe kökenli sözcüklerin varlığı dikkat çekmektedir (Tanç, 2005: 304). Uygurlar döneminde dini ve sosyal hayatın değişikliklere maruz kalmasından kaynaklı yabancı sözcüklerin dilde %1 ilâ %12 arasında bir orana denk geldiği görülmektedir (Aksan, 2004a: 214). Bu dönemin dilde bir başka tesire sebep olduğu görülmüştür. Türkçe, toplumun yerleşik hayata geçmesinin verdiği enerji ile kök ve eklerle yeni yeni sözcükler türetirken, aynı zamanda dilimize girmiş yabancı öğelerin dile uyumunun sağlanması için yeni sözcüklerin türetilmeye başlandığı görülmüştür (Aksan, 2004: 126).

Türklerin İslamiyetle tanışmaları ve ardından da bu dini toplu halde kabul etmelerinin, dillerine de yansması olmuştur. Karahanlılar devrinin en bilinen

eserlerinden Yusuf Has Hacıp tarafından kaleme alınan ve mutluluk veren bilgi anlamına gelen Kutadgu Bilig’de, yabancı unsurların oranı %1- %1,9 arasındadır. Eserde geçen Arapça kökenli rahmet, nefis ve ilahi sözcükleri ile; Farsça kökenli namaz ve pend gibi sözcüklerin dini yaşam alanına giren sözcükler olduğu görülür (Aksan, 2004: 127).

XII. asırda Yükneklî Edip Ahmet’in hakikatlerin eşiği anlamına gelen Atabetü’l Hakayık eserinde, kullanılan dilde görülen yabancı öğelerin oranı %20 ile %26 arasındadır. Bir önceki eser, İslamiyet’in kabulüyle birlikte yazıldığı için çok az miktarda alıntı sözcük barındırırken, bir asır kadar sonra yazılan Atabetü’l Hakayık’ta dikkate değer oranda bir artış olduğu belirtilmektedir (Aksan, 2004a: 214).

Anadolu’nun fethiyle birlikte Türkler, ebediyen kalacakları bu topraklara yerleşmiştir. Eski Oğuz Türkçesi devrinin denk geldiği bu zamanda, bilinenin tersine dilde bir tasallutun olmadığı yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Buna göre Sultan Veled’in İbtidamesi’nde %13, devrin en önemli şairlerinden Yunus Emre’nin Divanı’nda % 13, Aşık Paşa’nın Garipname’sinde %20, Ahmet Fakih’in Çarhname adlı eserinde %28, Kul Ahmet’in Kelile ve Dimne çevirisinde % 16, Dede Korkut metinlerinde ecel, behişt ve amin gibi sözcüklerin bulunduğu dinsel konularda ve dua metinlerinde %17, hikaye kısımlarında %5,3 oranında yabancı unsura rastlanmıştır.

Eski Oğuz Türkçesinden sonra gelen devir, dilde yoğun bir özentinin iyiden iyiye hissedildiği devirdir. Yeni Türkçe devrinde dilimizin şivelere ayrıldığı, aynı zamanda da yabancı unsurların en çok görüldüğü dönem olması dikkat çekmektedir. XVI. yüzyıl ile XX. yüzyıl başları arasına tekabül eden bu dönemde, medeniyet dili Osmanlıca, daha çok Arapça ve Farsçanın tesirinde kalmıştır. Divan Edebiyatının etkisiyle konuşma ve yazma dillerinin birbirlerinden iyice kopmaya başladığı, cümlelerin sadelikten uzak ve çok uzun olduğu, tamlamaların çoğunun Arapça ve Farsça düzenle kurulduğu görülür. Bu yüzyılın şairlerinden Baki’de %65, Nef’i’de %60, Nabi’de %54’ lük yabancı unsur oranı görülmüştür (Aksan, 2004a: 215).

Batılılaşmanın dildeki yansımasının en canlı görüldüğü Tanzimat döneminde, Namık Kemal’de %62, Şemsettin Sami’de %64, Ahmed Mithat’ta %57, Türkçülüğü savunan Ziya Gökalp’te %57 oranında yabancı unsur oranı vardır (Aksan, 2004a, 215).

Tanzimat, MillîEdebiyat dönemi ile dil devriminin dilde sadeleşme amacıyla Arapça ve Farsçanın dilimiz üzerindeki etkisini kırmaya yönelik atılımları, toplumsal hayatta birebir karşılığını bulan batılılaşmaya yenik düşerek, dilimizin, batı dillerinin yoğun tesiri altında kalmasıyla sonuçlanmıştır (Buran, 2008: 165).

Dilde sadeleşme çalışmalarının nasıl yapılacağı çok önemlidir. Sadeleşmenin sınırlarının, dilin yapısını bozmayacak şekilde olması gerekir. Timurtaş (1965: 85) sadeleşme çalışmalarının öteden beri şu üç fikir etrafında toplandığını ifade ederek;

“1. Dilin sadeleşmesini, kendisinin tabii seyri ve gelişmesine bırakmak, bu hususta herhangi bir müdahalede bulunmamak.

2. Halkın diline yerleşmiş yabancı asıllı kelimeleri Türkçeleşmiş sayarak bunlara dokunmadan sadeleşmeyi ilim metotları ile ve dilin kendi bünyesine uygun müdahalelerle çabuklaştırmak, yeni kelime ve terimleri gramer kurallarına aykırı olmaksızın yaşayan dilden meydana getirmek.

3. Dildeki yabancı asıllı bütün kelime ve terimleri, artık Türkçeleşmiş, halkın malı olmuş bulunanlar da dâhil atmak, bunların yerine nasıl olursa olsun, dilin gramerine uysun veya uymasın, halk anlasın veya anlamasın yenilerini koymak (tasfiyecilik— aşırı özleştiricilik) ”

Bu düşüncelerden en doğru ve akla yatkın olanının ikinci düşünce olduğunu savunur.

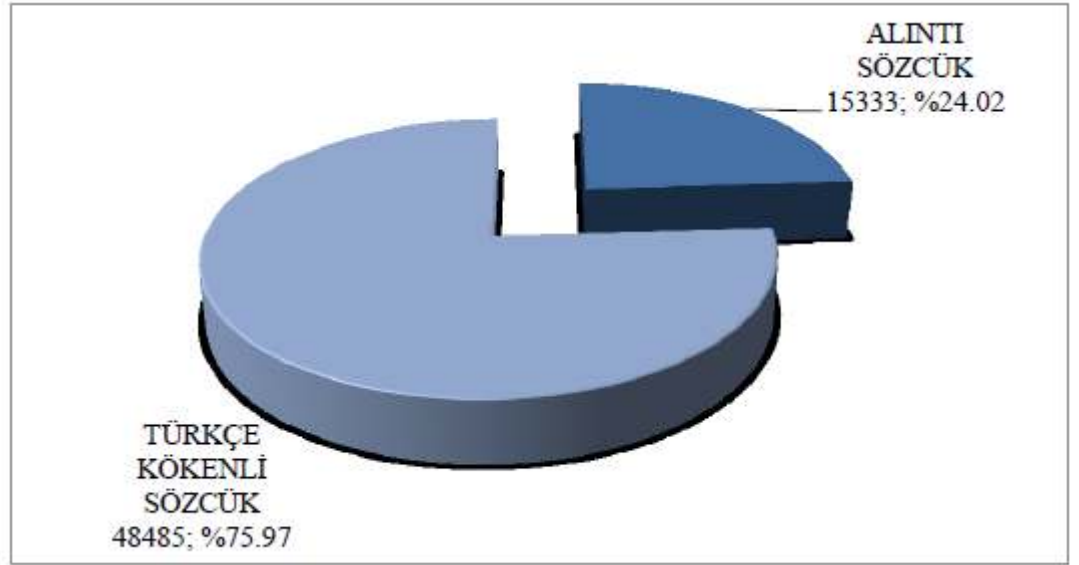
Özetle her dil gibi Türkçe de farklı sebeplerle başka dillerden alıntı yapmıştır. Bu alıntı kelime oranı, tarihinin en eski yazılı kaynaklarında %1 civarındayken, Arapça ve Farsçanın en etkili olduğu dönemlerde %60-70'lere vararak zirve yapmıştır. Cumhuriyetle birlikte rejim değişikliği gibi çok önemli bir sosyal ve siyasal değişikliğe tanık olan Türkçe, dil devrimi ile birlikte dilde arılaşmanın arayışlarına girildiği bir dönemi de yaşamış olacaktır.

Durmuş'un (2004: 19) Türk Dil Kurumu tarafından basılan Türkçe Sözlük 'ün 9. baskısı üzerinde yapmış olduğu araştırmada, toplamda 60.152 sözcüğün % 23.72'sinin alıntı sözcükten oluştuğunu tespit etmiştir.

Türkçe Sözlük			
Arapça	6426= % 10.68	Slavca	17
Fransızca	4645= % 7.72	Moğolca	15
Farsça	1363= % 2.26	Ermenice	14
İtalyanca	622= % 1.03	Bulgarca	8
İngilizce	446	İbranice	8
Yunanca	383	Portekizce	3
Latince	93	Japonca	2
Almanca	84	Arnavutça	1
Rusça	38	Norveççe	1
İspanyolca	37	Osmanlıca	40
Macarca	18	Türkçe	45888
Toplam: 60152 kelime			
Alıntı Sözcük Oranı: % 23.72			

Türkçe Sözlük'te Alıntı Sözcük Oranı (Durmuş, 2004: 19).

Karaca'nın (2004: 19) Türk Dil Kurumu tarafından basılan Türkçe Sözlük'ün 10. Baskısı üzerinde yapmış olduğu araştırmada, toplamda 63.818 sözcüğün 15.333'ünün alıntı sözcük olduğu tespit edilmiştir. Bu sayılardan hareketle Türkçe Sözlük'ün 10. baskısındaki alıntı sözcük oranının% 24'tür. Bir önceki baskıyla karşılaştırıldığında alıntı sözcük oranının Türkçe sözcüklere oranının hemen hemen aynı olduğu, fakat toplam sözcük sayısının 3.666 adet arttığı gözlenmiştir.

Türkçe Sözlük'te Alıntı Sözcük-Türkçe Sözcük Oranı (Karaca, 2012: 53).

Şensoy'un (2006: 43) yapmış olduğu araştırmaya göre, 1998 yılında Türk Dil Kurumu tarafından bastırılan Türkçe Sözlük'ten elde ettiği bulgular şöyledir:

Sözlükteki söz varlığı : 98.107

Sözlükteki Türkçe söz sayısı : 45.888

Sözlükteki yabancı söz sayısı : 14.264

Kabile hayatı yaşayan ve dünyadan kopuk halde olan toplumlar hariç yeryüzündeki bütün toplumlar diğerleriyle sürekli iletişim halindedir. Bu iletişim esnasında diller arasında sözcükler alınıp verilmektedir. Bir topluma düşen en önemli görev, toprağını, bayrağını, kutsalını düşman elinden koruduğu gibi, dilini ve geleneğini de koruyup kollamasıdır. Bu konudaki hassasiyeti Meriç (2003: 86) şu şekilde izah eder: "Kamus bir milletin hafızası, yani kendisi; heyecanı, haysiyetiyle, şuuruyla. Kamusa uzanan el namusa uzanmıştır. Her mukaddesi yıkan Fransız İhtilali, tek mukaddese saygı göstermiştir: Kamusa".

İnsanlar gibi diller de çevresinden etkilenmekte ve onu etkilemektedir. Bu etki tepki süreci, benliğin yozlaşmaya uğramaması şartıyla kişileri veya dilleri zenginleştirir. Bu konudaki sıkıntı, dillerin başka dilleri etkisi altına alması ile başlar.

2.4.3. Alıntı Sözcüklerin Bir Dile Etkileri

Alıntı kelimeler bazen öyle yoğun biçimde bir dile yerleşir ki, o dilin kendine ait hiçbir kelimesi bile kalmayabilir. Bu tasallut, özentî ile başlayıp, boyundurukla son bulan çok ince bir çizgidir. Bu tehlikenin, bir milletin her ferinde aynı endişe ile hissedilmesi ve herkesin dilini aynı oranda sahiplenmesi, sorunun çözümü noktasında hayati öneme sahip reflekslerdir.

Bir dil için alıntı kelimeleri ne zaman ve niçin sorun teşkil edeceğini şöyle sıralamak mümkündür (Buran, 2008: 168).

1. Sayısal Çoğunluk
2. Gramer Unsurları Almak
3. Gramer Tercümeleri Yapmak
4. Kullanım Sıklığı ve Yaygınlığı
5. Temel Söz Varlığına Ait Kelimelerin Yabancılaşması
6. Kökeni ve Yapısı Farklı Olan Dillerden Alıntı

2.4.3.1. Sayısal Çoğunluk

Büyük milletlerin büyük ve güçlü dilleri olur. Hiçbir güçlü dil, arı değildir. Toplumdan ayıklanmış milletlerin dilleri hariç, her dil başka dillerden alıntı yapar. Buradakırmızıçizgi, alıcı dilin, sayısal yönden diğer dilden üstün konumda bulunmasıdır. Eğer sözcük alış verişinde önemli eşik değer aşılsa, dilde yozlaşma, bozulma ve yok olma ile karşı karşıya kalmak işten bile değildir.

Divan edebiyatı dönemi eserleri dikkatle incelendiğinde, eserlerin daha çok Arapça ve Farsça ağırlıklı olarak verildiği, dildeki alıntı sözcük oranının kimi eserlerde

%70'ler civarında olduğu gör÷lmektedir. Arı kabile dillerinde de, toplumun dünyadan izole olmasından kaynaklı alıntı sözcük yok gibidir. Burada iki uç örnekten olduğuca uzak kalıp, dili normal mecrasında ve hayat akışı içerisinde, değışerek gelişmesine olanak sağlayacak şekilde koruyup kollamak gerekmektedir.

2.4.3.2.Gramer Unsurları Almak

Bir ÷lkede yabancı kökenli insan sayısının çok olması, sosyolojik açıdan tek başına bir anlam ifade etmeyebilir. Fakat bu sayısal etkenin, ÷lkenin sistemini değıştirmeye kalkışması, başlı başına bir sorundur. Buradan hareketle şunu söyleyebiliriz, bir dildeki alıntı kelime sayısının varlığı önemlidir; fakat alıntıların dildeki gramer unsurlarına kadar inmesi çok çok daha önemlidir.

Dilde kelimelerin varlığı ile gramer unsurlarının varlığı birbirinin yerini tutmaz. Kelimelerin değıştiğı, farklı şekillere büründüğü; ancak gramer unsurlarının o dili oluşturan ana unsur olduğı ve asla değışmeyeceğı unutulmamalıdır. Türkçenin sözdizimi ve kelime çekimlenmesine ters düşen alıntıların önüne geçmek, her Türk vatandaşının asli vazifesi olmalıdır.

2.4.3.3. Gramer Tercümeleri Yapmak

Bir dilin karşılaşabileceğı en sinsi durum, kendi kelimelerinin yabancı bir gramer yapısıyla kullanılmasıdır. Bu durum, o dilin, bilinçli kullanıcıları hariç, hiçbir kullanıcısında tepkimeye yol açmayacak ve bir dilin felaketine giden yolun kapısını aralayacak kadar perdelenmiş bir tehlikedir.

Dil, doğada var olan nesnelere ad konulması, adlandırılan nesnelerin zihinde soyut olarak anlamlandırılması sürecini kapsayan tılsımlı bir sistem ile çalışır. Her dilin kendine özgü böyle yapıları vardır. Bu özgün dil yapıları, başka dillerden sözcük aldığında değil, gramere ait çeviriler yapıldığında bozulur. Bir insanın gündelik hayatta yediğı yiyecekler dışında yiyecek alması, onun hayat tarzına tesir etmeyebilir. Ama alışık olmadığı kıyafetler ve benimsemediğı bir yaşam tarzına zorlanması, onun için can sıkıcı bir durumdur. Diller de alıntı sözcüklerden çok, onların gramer yapılarıyla çevrilerek dile yerleşmelerine tahammülsüz yapıdadır.

Batı özentisinin kitle iletişim araçlarını kullanmak suretiyle dilimiz yerleştirdiği “çaya kalmak”, “sizi tutmayayım”, “kahretsin, “bana bunu yapamazsın”, “kapa çeneni” gibi ifadeler, gramer unsurlarıyla birlikte tercüme edildiğinden dilimiz üzerinde ciddi etkilere yol açabilir (Usta, 1990: 57, 61-62).

2.4.3.4. Kullanım Sıklığı ve Yaygınlığı

Özenti veya bilgi alıntılarının, dilin kendi kelime ve kavramlarından daha yaygın şekilde kullanılıyor olması, büyük sorunlara yol açar. Burada yapılacak en mantıklı iş, özenti alıntıları yerine, o dilde zaten var olan kelimenin kullanımı, bilgi alıntılarında da alternatif kavram üretecek aktif bir dil kurumunun kurulmasıdır. Bu yolla dildeki yabancı kelime tasallutu kaldırılabilir.

Yabancı unsurların dilde tahribata yol açması, terimlerin aksine, gündelik hayatta kullanılması ile mümkün hale gelir. Çünkü terimler, ilgili alanda çalışanları ilgilendirirken, günlük hayatta kullanılan alıntı sözcükler, toplumun her alanına yayılarak dilde daha uzun süreli yıkıma yol açabilir.

2.4.3.5. Temel Söz Varlığına Ait Kelimelerin Yabancılaşması

Bir dilin temel söz varlığı, o dili konuşan insanların yüzyıllar boyunca konuşup yazarak oluşturduğu ve bilinçaltına ilmi ilmi işlediği söz hazinesidir. Bir dile ait temel söz varlığının içine, kültür öğelerinin maddi ve manevi tüm unsurlarını karşılayan sözcükler girer. Bir dilin temel söz varlığının yabancılaşması, “kaleyi içinden fethetmek” deyiminden hareketle, kendi söz yapısıyla kendi dilinin yok olmasına götürecek acı sonun başlangıç noktası sayılmalıdır. Bu açıdan da bir dil, alıntı kelimelerin dilin temel söz varlığına kastetmeyecek biçimde dış etkilere korunur kılınmalıdır.

2.4.3.6. Kökeni ve Yapısı Farklı Olan Dillerden Alıntı

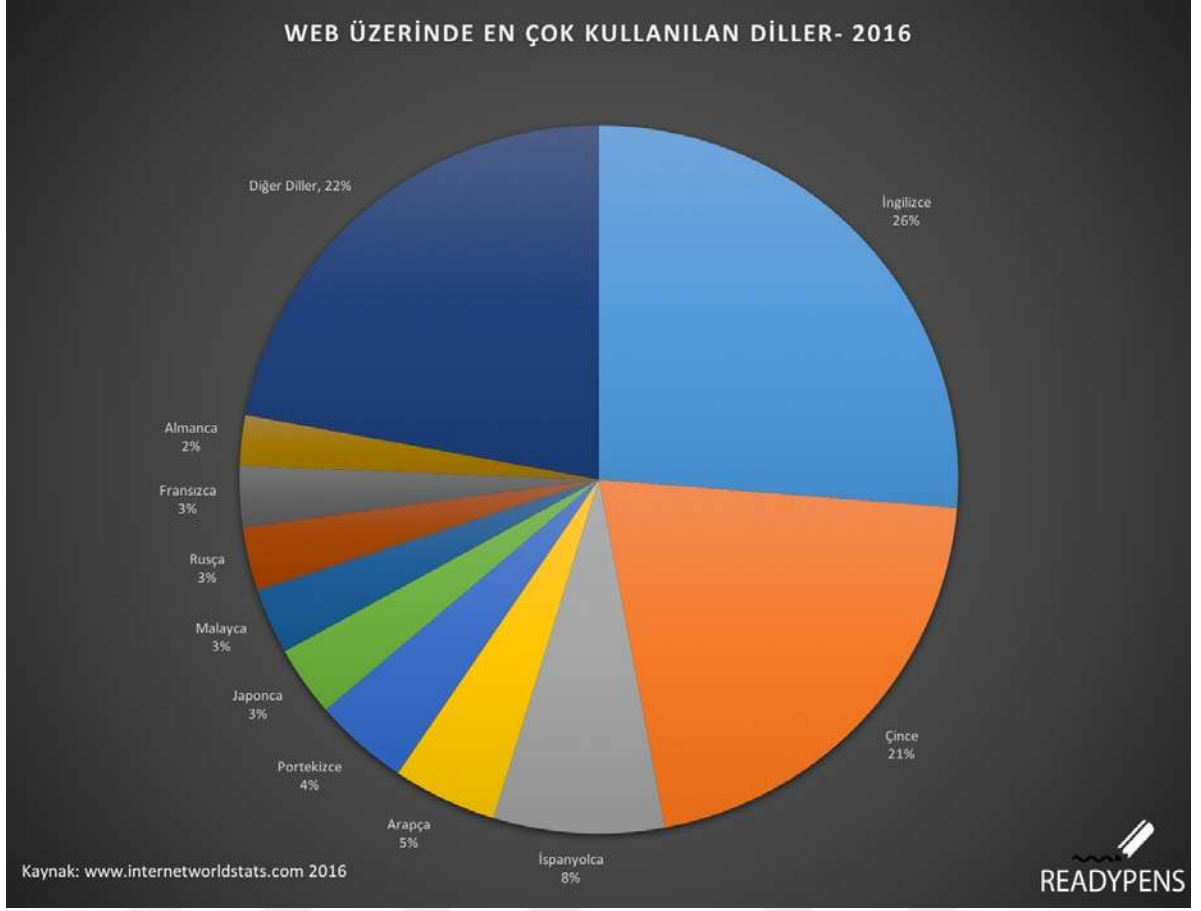
Alıntı sözcük çeşitlerinden ödünç kelimeler, akraba diller arasında gerçekleşen kelime alışverişine örnektir. Bu alıntı sözcüklerin, alıcı dile zararı şöyle dursun, onun yapısını bozmadığı için katkısının olduğunu söylemek dahi mümkündür. Fakat özenti amaçlı alıntı sözcükler, ses ve yapı bakımından yakın olmayan dillerde görülür. Bu

yolla dile yerleşen sözcüklerin dile uyum sağlaması zor olduğu gibi, bir süre sonra dil için tehdit haline gelmesi de olağan bir durum olarak görülmelidir.

Günümüz dünyasında insanlar arası iletişim oldukça hızlanmıştır. Üretilen bir bilginin bütün dünyaya yayılması için yalnızca birkaç saat yeterlidir. Bilgi ve olayların bu denli hızlı aktarılmasını sağlayan en önemli araç, hiç şüphesiz internet ve sosyal medyadır. Gittikçe küçülen dünyada insanlar oturdukları yerden işlerini bu vasıta ile görmekte, kararlarını yine burada paylaşmakta, böylece hayatlarının büyük bölümünü internette geçirmektedirler. Bir insanın doğum günü için yüzlerce hatta binlerce insanın bir araya gelmesine olanak sağlayan, insanlar arası iletişim hızını bu kadar artıran internet ve sosyal medyanın, birçok yararlarının yanında önü alınamayacak kuvvette zararlarının da olduğu görülmektedir. Bir anda dünyanın bir yerinden anlık bir mesaj paylaşımı, yeryüzündeki herhangi bir ülkeyi karıştırmaya yetmektedir.

İnsanlık tarihindeki büyük savaşlar, fetihler, göçler gibi önemli sosyolojik olaylar kadar, internetin keşfedilmesi de önemlidir. Böylesine güçlü bir sistemin dil üzerinde etkisinin olmayacağını düşünmek anlamsızdır. Gündelik hayatta konuşulan dilin, sosyal medyada ve internette konuşulan dilden etkilenmeye başlaması, yukarıda saymış olduğumuz dil için tehlike arz eden her unsurla karşı karşıya kalmamız anlamına gelmektedir. Bu konuda Crystal'in (2001: 217) yapmış olduğu araştırmaya göre, 1996 yılında kullanımda olan internet sayfalarının tümünde kullanılan dilin yalnızca % 83,3'ünün İngilizce olduğu tespit edilmiştir.

readypens.com adlı internet sitesinde, 2016 yılı Haziran ayı verileri dikkate alınarak yapılan araştırmada, internette en çok kullanılan 10 dilin, bütün kullanıcıların % 77,90'ını kapsadığı bulgusuna yer verilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular aşağıdaki grafik üzerinde gösterilmiştir.

www.readypens.com/internette-en-cok-kullanilan-diller-hangileri/

Web Üzerinde En Çok Kullanılan 10 Dil - 30 Haziran, 2016					
DİLLER	İnternet Kullanıcı Oranı	İnternet Kullanıcısı Sayısı	Büyüme Oranı (2000 - 2016)	Dil Kullanan Toplam Nüfus	Toplam Nüfusun İnternet Kullanım Oranı
İngilizce	26.30%	948,608,782	573.90%	1,400,052,373	67.80%
Çince	20.80%	751,985,224	2227.90%	1,415,572,934	53.10%
İspanyolca	7.70%	277,125,947	1424.30%	450,235,963	61.60%
Arapça	4.70%	168,426,690	6602.50%	388,332,877	43.40%
Portekizce	4.30%	154,525,606	1939.70%	266,757,744	57.90%
Japonca	3.20%	115,111,595	144.50%	126,464,583	91.00%
Malayca	3.00%	109,400,982	1809.30%	289,702,633	37.80%
Rusça	2.90%	103,147,691	3227.30%	146,358,055	70.50%
Fransızca	2.80%	102,171,481	751.50%	393,892,299	25.90%
Almanca	2.30%	83,825,134	204.60%	94,973,855	88.30%
Diğer Diller	22.10%	797,046,681	1141.00%	2,367,750,664	33.70%
İlk 10 Dil Toplam	77.90%	2,814,329,132	848.40%	4,972,343,316	56.60%
GENEL TOPLAM	100.00%	3,611,375,813	900.40%	7,340,093,980	49.20%

www.readypens.com/internette-en-cok-kullanilan-diller-hangileri/

Yukarıdaki grafik ve tabloda da anlaşılaçağı üzere, dünyada internet veya başka ortamlarda en çok kullanılan dil olmak için nüfusun kalabalık olmasına gerek yoktur. Türkçenin, internetteki bu ezici yabancı dil kullanımından korunması, her Türk vatandaşı için en kıymetli görev bilinmelidir. Bu konuda internet kullanımında toplumun bilinçlendirilerek, ana dilimizin kullanılmasını yaygınlaştırıcı ve kolaylaştırıcı her türlü eylem acilen hayata geçirilmelidir.

Bilgi ve teknoloji üreten toplumlar, ürettikleri nesnelere ad koyarak onlara ulusal kimlik kazandırırılar. Bu bilgi ve teknolojiyi kullanacak olan toplumlar da bu nesnelerin adlarını, üreteninin koyduğu halde kullanmak zorunda kalırlar. Fakat alıcı dil, türeyen bu sözcüklere kendi dil yapısına uygun biçimde bir karşılık bulursa, sorun da ortadan kalkmış olur.

Batılı devletlerin üretilip dünyaya sunduğı “computer” ile “refrigerator” sözcüklerinin, dilimize girişleri ilginçtir. Computer sözcüğü bir süre “elektronikbeyin” sözü ile karşılanmış. Daha sonra dilde türetme gayretleri neticesinde “bilgisayar” sözcüğü ile karşılanmış ve bu kullanım beğenilerek “computer” sözcüğünün kullanım sahasını yok etmiştir. Yine “refrigerator” sözcüğü de “buzdolabı” kavramı ile karşılanmış ve dile bu şekilde yerleşmiştir (Gölsevin ve Boz, 2006: 142- 143).

İngilizce “printer” sözcüğü, dilimize girdikten kısa bir süre sonra, yapılan türetme çalışmaları sonucunda “yazıcı” sözcüğü ile karşılanmış ve dile yerleşmiştir (TDK, 2002: 108). Fakat Türkçeye giren her sözcüğe karşılık bulmada, bilgisayar ve yazıcı sözcüklerindeki gibi başarılı olunamamıştır. Toplumun yabancı dili kullanırken göstereceğı az bir duyarsızlık bile dilin yozlaşmasına yetecektir.

2.4.4. Alıntı Yaptığımız Diller

İnsanlar, aileler, toplumlar yaşamlarını sürdürmek için bazı kurallara uymak zorundadırlar. Aileyi ve milleti ayakta tutan değerler aşındığı zaman, bu kurumlar yıkılır giderler. Dünya tarihinde her milletin yaşadığı coğrafyaya ve zamana uygun şekilde oluşturduğu kurallar vardır. Bu kurallarda çizgileri kalın şeklide çizilen sınırların, içinde yaşayanların birliğini sağladığı görülür. Dil de toplumların yaşamlarında onları birlikte tutan en önemli öge olmaktadır. Yalnız dilin diğer toplumsal ögeler gibi sınırları olmadığı için, insanlar arası iletişimde, diğer alanlardan

daha fazla etkilenirler. Ülkelerin sınırlarını değiştiremeyiz. Ama geçişken yapısıyla dil, milletlerin kültür ve medeniyet dünyalarını anında değiştirme gücüne sahiptir.

Türkiye Türkçesi de diğer diller gibi bazı dillerden çeşitli sebeplerle etkilenmiş ve alıntı yapmıştır. Türk Dil Kurumu tarafından farklı zamanlarda basılmış olan Türkçe Sözlük üzerinde yapılan bazı araştırmalara göre, dilimize giren ve sözlükte yer alan dillerin hangileri olduğu şu şekilde özetlenebilir.

İlk baskısı 1945 yılında yapılan Türkçe Sözlükte, 15.000 adet söz varlığı bulunmaktaydı. Daha sonraları, dildeki değişimlere uygun biçimde basımı tekrarlanan sözlüğün en son, zenginleştirilmiş haliyle 11. baskısı yapılmıştır. Türkçe Sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısı üzerinde çalışan Durmuş (2004: 5-22) ile, 2005 yılı 10. baskısı üzerinde çalışmış olan Karaca'nın (2010: 46-52) elde ettiği bulgulara göre Türkçe Sözlükte şu yabancı dillere ait söz varlıkları mevcuttur: Arapça, Fransızca, Farsça, İtalyanca, İngilizce, Yunanca, Almanca, Latince, Rusça, İspanyolca, Ermenice, Slavca, Macarca, Moğolca, Bulgarca.

2.4.4.1. Arapça

Türklerin Orta Asya'da Araplarla karşılaşmaları, ardından Karahanlılar döneminde toplu halde İslamiyet'le tanışmaları neticesinde, dilimize çok sayıda Arapça sözcük girmiştir. İslamiyet'in kabulünün sosyal hayata yansması aşamasında, yeni dine ait bilgi ve uygulamaların önce hayatımıza sonra da yavaş yavaş dilimize girdiği görülür.

Türkçe Sözlükteki Arapça sözcüklerden bazıları şunlardır: Acele, hadise, mafsalsal, teşhis.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 6426 adet (Durmuş, 2004: 6); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 6619 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 46).

2.4.4.2. Fransızca

Dünyanın birçok ülkesini etkileyen Fransız İhtilali, dönemin büyük imparatorluklarından olan Osmanlı'yı da etkilemiş, böylece Fransızca ile yaklaşık 250 yıllık bir tarihi serüvenimiz başlamış oluyordu. Daha sonraları Batı hayranlığı ve

Avrupa yaşantısı, özellikle de Tanzimat döneminde edebiyatımıza giren gazete ve mecmualar, Fransızcanın dilimiz üstündeki etkisini arttırmıştır.

Rönesans ve reform hareketleri o dönem ülkemizde bir batılılaşma özentisi doğurmuştur. Bu dönemde batıda örnek aldığımız ülke Fransa'dır. Yurt dışında öğrenim gören öğrenciler genelde Fransızca eğitim almıştır. Bu da dilde bir Fransızca etkisinin görülmesine neden olmuştur (Zülfikar, 1991: 2).

Dilimize en çok sözcük veren Arapçadan sonra ikinci, Batı dillerinden en çok alıntı sözcük aldığımız birinci dil, Fransızcadır.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 4645 adet (Durmuş, 2004: 8-9); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 4947 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 46-47).

Türkçe Sözlükteki Fransızca sözcüklerden bazıları şunlardır: Bisküvi, aktör, şofben.

2.4.4.3.Farsça

Genel olarak şiire yatkın bir dil olması, konuşulduğu coğrafyanın bize yakın olması sebebiyle Farsça, Türkçeye birçok kelime aktarımında bulunmuştur. Türk tarihinin en ihtişamlı devirlerinden Selçuklu ve Osmanlının saray diline dahi yön verecek kadar kudretli bir yayılma sergileyen Farsça, dil devriminden sonra etkisini kaybetmiştir.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 1363 adet (Durmuş, 2004: 9-10); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 1843 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 47).

Türkçe Sözlükteki Fransızca sözcüklerden bazıları şunlardır: Ahenk, beste, dost.

Dilimizde yaygın biçimde kullanılan namaz, abdest ve oruç sözcükleri, Farsça kökenlidir. Türkçedeki dini terimlerin birçok kısmının Farsça olması, Türklerin

İslamiyet'i doğrudan Araplardan değil de Farslar vasıtasıyla öğrendiği tezini desteklemektedir(Özçelik, 2002: 612/ 1033-1042).

2.4.4.4. İtalyanca

Osmanlıların Venedik ve Cenevizlilerle savaşlarla başlayan ve ticaretle gelişen ilişkileri, İtalyancanın dilimizle ilk münasebetleri sayılır. İtalyancadan Türkçeye, daha çok denizcilik ve ticaretle ilgili sözcükler girmiştir (Aksan, 2000: 46).

Cumhuriyetten az bir süre önce de, Avrupa özentisinin etkisiyle, dilimize fazla miktarda İtalyanca sözcük girmiştir.

Türkçe Sözlükteki İtalyanca sözcüklerden bazıları şunlardır: Bilanço, makine, numara.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 622 adet (Durmuş, 2004: 10); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 630 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 47-48).

2.4.4.5. İngilizce

Tarihi ve coğrafi ilişkimiz bulunan diğer dillerin aksine İngilizceden kelime almamıza geçerli bir sebep bulunmamasına rağmen, yaşadığımız yüzyılın evrensel dili olmasından dolayı Türkçeyi etkileyen beşinci dil, İngilizcedir. Sis, İngilizcenin yaygın kullanımı ile ilgili kaygılarını şöyle dile getirmektedir: “*Küreselleşme ve büyük bir hızla yayılan teknolojik gelişme paralelinde, İngilizcenin bütün dünya dillerini etkilediği gibi, Türkçeyi de önemli boyutlarda etkilediği açıktır*” (Gülsevin ve Boz, 2006: 252).

İngilizcenin dilimiz üzerindeki etkisi, çok eskilere dayanmaz. Daha çok II. Dünya savaşı sonrasında dil ilişkileri başlar (Aksan, 2000: 47).

Türkçe Sözlükteki İtalyanca sözcüklerden bazıları şunlardır: Bar, format, ombudsman.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 446 adet (Durmuş, 2004: 10-11); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 512 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 48).

2.4.4.6. Yunanca

Türklerin 1071 Malazgirt savaşıyla Anadolu'yu yurt edinmesiyle başlayan süreç, Yunancayla da ilişkilerimizin başladığı dönemdir. Yüzyıllar boyu Osmanlı egemenliği altında yaşayan Yunanca dilimizden etkilenmiş ve dilimiz Yunancayı etkilemiştir.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 383 adet (Durmuş, 2004: 11-12); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 403 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 48-49).

Türkçe Sözlükteki Yunanca sözcüklerden bazıları şunlardır: Anonim, diyet, etnik.

2.4.4.7. Almanca

Osmanlının son dönemlerinde Almanya'yla bilim, tıp ve askeri alanda başlayan ilişkisi, I. Dünya Savaşında aynı kaderi paylaşmalarıyla zirve yapmıştır. Bu dönem ilişkilerin yoğunluğu, dile de etkisini göstermiştir.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 84 adet (Durmuş, 2004: 12); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 84 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 49). Her iki baskıda da Almanca söz varlığı sayısının eşit olduğu görülmektedir.

Türkçe Sözlükteki Yunanca sözcüklerden bazıları şunlardır: Anonim, diyet, etnik.

2.4.4.8. Latince

Yaşadığı dönemin en parlak dili olan Latince yalnızca Türk dilini değil, hemen hemen tüm dünya ülkelerinin dillerini etkilemiştir. Latince bu etki gücünü, bilimlerin

ilki sayılan felsefeye borçludur. Felsefenin yeryüzüne yayıldığı coğrafyada konuşulan Latince, dönemin bilim insanlarının ilgisi çekmiş ve o insanların dillerini etkilemiştir.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 93 adet (Durmuş, 2004: 12); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 78 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 49). Burada da ilk baskıdaki Latince söz varlığı sayısının, sonraki baskıdan daha fazla olduğu görülmektedir.

Türkçe Sözlükteki Latince sözcüklerden bazıları şunlardır: Coğrafya, konsolos, mendil.

2.4.4.9. Rusça

Ruslar Türklere, tarih boyunca, Çinlilerden sonra en fazla komşuluk yapmış milletlerdendir. Bu ilişki dil alış verişinde de etkisini göstermiştir.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 38 adet (Durmuş, 2004: 13); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 41 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 50).

Türkçe Sözlükteki Rusça sözcüklerden bazıları şunlardır: Mazot, şapka, izbe.

2.4.4.10. İspanyolca

Endülüs Emevi devletinin, İslamiyet'i Avrupa'ya ilk yaydıkları nokta İspanya'dır. Reform ve Rönesans hareketleri ile tüm dünyaya yayılan İspanyollar, Türklerle de ilişki içinde olmuşlardır. Bunun neticesinde İspanyolcadan dilimize sözcükler girmiştir.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 37 adet (Durmuş, 2004: 13); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 41 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 50).

Türkçe Sözlükteki İspanyolca sözcüklerden bazıları şunlardır: Flamenko, cunta, komprador.

2.4.4.11. Ermenice

Türkçe ile Ermenice, aynı imparatorluk sınırlarında yüzyıllarca beraber yaşamış olduğundan, birbirlerinden etkilenmişlerdir.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 14. Baskısında toplamda, toplam 37 adet (Durmuş, 2004: 16-17); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 23 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 51).

Türkçe Sözlükteki Ermenice sözcüklerden bazıları şunlardır: Tırtıl, kaban, mor.

2.4.4.12. Slavca

Osmanlıların Avrupa'da yerleştiği ve uzun yıllar hükmettiği bölgede konuşulan Slavca, yönetilen konumunda kaldığı için dilimizden pek çok kelime almış ve kısmen de olsa dilimize aktarımda bulunmuştur.

Türkçe Sözlükteki Slavca sözcüklerden bazıları şunlardır: Kuluçka, pulluk.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 17 adet (Durmuş, 2004: 15-16); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 19 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 51).

2.4.4.13. Macarca

Türkçe ile Macarcanın akraba dil olduğu bilinir. Osmanlıların fetihleriyle Macaristan'a ulaştırmış olduğu dil bayrağımız, hala Macarcada dalgalanmaktadır.

Türkçe Sözlükteki Macarca sözcüklerden bazıları şunlardır: Varoş, soba.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 18 adet (Durmuş, 2004: 15-16); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 14 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 51).

2.4.4.14. Moğolca

Moğolca ile Türkçenin ilişkileri çok eski zamanlara rastlar. Türklerin ilk yurtları sayılan coğrafyada, komşulukla başlayan ilişkiler, dilde de devam eder.

Türkçe Sözlükteki Moğolca sözcüklerden bazıları şunlardır: Şölen, kurultay.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, toplam 15 adet (Durmuş, 2004: 16); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 12 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 52).

2.4.4.15. Bulgarca

Bulgarcanın, yüzyıllar boyunca Osmanlı egemenliği altında alt katman dili olarak varlık gösterdiğini biliyoruz. Bu münasebetten dolayı Türkçe ile Bulgarca, birbirlerinden etkilenmiş dillerdir.

Türkçe sözlüğün 1998 yılı 14. Baskısında toplamda, toplam 9 adet (Durmuş, 2004: 17); 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 8 adet söz varlığına rastlanmıştır (Karaca, 2010: 52).

Türkçe Sözlükteki Bulgarca sözcüklerden bazıları şunlardır: Çete, patika.

Özetle, Türkçe sözlüğün 1998 yılı 9. Baskısında toplamda, 60.152 adet söz varlığından 14.264 adedinin alıntı kelime olduğu, bu sayının da toplam söz varlığının %23.72' sine denktir (Durmuş, 2004: 6).

Türkçe sözlüğün 2005 yılı 10. Baskısında da toplam 63.818 adet söz varlığından 15.333 adedinin alıntı kelime olduğu, bu sayının da toplam söz varlığının %24' üne denk geldiği tespit edilmiştir (Karaca, 2010: 46).

2.5. Yurtiçinde ve Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

İşeri (2002), “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi” adlı doktora tezi çalışmasında, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri göstergebilimsel metin çözümleme metoduyla incelemiştir. Buna göre Akçağ yayınlarından çıkan Türkçe ders kitabında 54 metne, Dörtel yayınlarından çıkan kitapta ise 36 metne yer verildiği, bunun yanı sıra bir metinde yer alan sadece 3 cümlede 61 sözcüğün kullanıldığı tespit edilmiştir. Ders kitaplarının özensiz resimler içerdiği, bazı metinlerdeki ileti, durum ve olayların öğrencilere örnek teşkil etmediği ifade edilmiştir.

Göz (2003), “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü” adlı kitabında, 1995-2000 yılları arasında, roman, hikâye, müzik, güzel sanatlar gibi alanlarda yayımlanmış olan 338 kitap ile 142 dergi incelenmiş, bu eserlerde toplamda 975.141 kelime değerlendirilmiştir. Bu kelimelerden toplam 22.693 adet madde başı kelime ortaya çıkmıştır. Göz’ ün kitabı, bu alanda yayımlanmış ilk kitap olma özelliğini de taşımaktadır.

Şensoy (2006), “Medya Yolu ile Türkçeye Girmiş Yabancı Sözcükler” adlı çalışmasında, iletişim ve medya aracılığıyla dilimize giren yabancı sözcükler ve bunların Türkçeye zararları incelenmiştir. Türkçeye giren ve dilimizde karşılığı olan sözcüklere sert şekilde tepki verilmemesi, bunun usulca yapılması gerektiği; dilimizde karşılığı bulunmayan Arapça ve Farsça sözcüklerin tasfiye edilerek yerlerine Batı dillerinden sözcük almanın manasız ve yanlış olacağı değerlendirilmiştir.

Arslan (2006), “Türkçe Ders Kitaplarında Türkçe Olmayan Sözcüklerin Kullanımı Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmasında, İlköğretim 1. Sınıftan 5. Sınıfa kadar okutulan Türkçe ders kitaplarında Türkçe olmayan sözcükleri incelenmiştir. Çalışmada metin başında ve sonunda kullanılan sorular dikkate alınmıştır. Çalışma sonucunda toplam 4710 sözcük tespit edilmiştir. Kitapların genelinde en çok kullanılan sözcükler, tema, kelime, isim, hikâye, şekil, tablo, cevap ve işaret sözcükleridir. Bu çalışmada en önemli bulgu, Türkçe karşılıkları varken, yabancı karşılığı kullanılan 43 sözcüğün varlığıdır denebilir.

Kutlu (2006), tarafından kaleme alınan “MEB İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Sözvarlığı Açısından Değerlendirilmesi” isimli tez çalışmasında, ilgili sınıf düzeylerindeki Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin söz varlığı açısından ne gibi özellikler gösterdiği sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Çalışmada 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 7321 adet, 7. Sınıfta 8142 adet, 8. Sınıfta da 10345 adet sözcük kullanıldığı; sözcük sayısının sınıf seviyesi ilerledikçe arttığı bulgularına rastlandığı ifade edilmiştir.

Avkapan (2006) yılında yapmış olduğu “Ortaöğretim 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Kelime Hazinesinin Öğretimi Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, ortaöğretim 11. Sınıf öğrencilerinin kelime hazinelerini; aynı dönemde okutulan 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarındaki metinlerin

kelime hazinesini ve ders kitapları ile öğrencilerin kelime hazinelerinin benzer ve farklı yönlerini tespiti çalışmıştır. Çalışmada Kırşehir ilindeki 8 okuldan 200 öğrenciye yazılı anlatım yapmaları istenmiş, aynı yıl okutulan MEB ve Şimşek yayınları tarafından basılmış Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitapları incelenmiştir. Öğrencilerin yaygın kullandığı kelimeler ile Türk Dili ve Edebiyatı 11. sınıf ders kitaplarında sık kullanılan kelimeler listelenmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin yaygın kullandığı ancak ders kitaplarında karşılık bulmayan kelimelerin de listesi hazırlanarak hem edebiyat öğretmenlerinin hem de bu alanda çalışma yapacakların kullanımına sunulmuştur.

Ece (2008), “İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Yabancı Kelimeler Üzerine Bir Değerlendirme” adlı yüksek lisans tezinde, Türkçeye giren Doğu ve Batı kaynaklı sözcüklerin dile giriş sebepleri, süreçleri, dile etkileri üzerinde durulmuştur. Günlük konuşma dilindeki yanlış kullanımlar ile İngilizce sözcüklerin varlığı yadsınmazken, bu durumun şu aşamada yazılı eserlerde, ders kitaplarında dili ve korunması gereken dil sistemini etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Coşkun ve Taş’ın (2008), “Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi” adlı çalışmalarında, 1924-2006 yılları arasında yayımlanmış olan Türkçe öğretim programlarını ders kitaplarında seçilen metinler açısından değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda günümüze yaklaşıldıkça, Türkçe öğretim programlarının, kitaplara alınacak metinlerle ilgili daha belirleyici ifadeler içerdiği ve daha çok değişiklere yer verdiği tespit edilmiştir.

Karaca (2011), “Türkiye Türkçesinde Alıntı Sözcüklerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bir İnceleme ” adlı çalışmasında, Türk Dil Kurumu’nun 2005 yılı basımlı Türkçe Sözlüğü’nde yer alan 63.818 adet sözcük üzerinde çalışılmış, bunun %24’ üne denk gelen 15.333 adet sözcüğün alıntı sözcükten oluştuğu tespitine varılmıştır. İncelenen sözcüklerin çoğunun sırasıyla Arapça, Fransızca, Farsça, İtalyanca, İngilizce, Yunanca, Almanca, Latince ve Rusça sözcükler olduğu ortaya konmuştur. İncelenen sözcüklerin 8.991 adedinin hiçbir ses değişimine uğramadığı, kalanında da çeşitli ses olaylarına uğradığı kaydedilmiştir.

Ölker (2011), “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü” adlı doktora tezi çalışmasında, Osmanlıcadan Türkiye Türkçesine geçişin bittiği, dil devriminin etkilerinin tam hissedildiği bir dönem olan 1945- 1950 yılları arası yazılı eserlerdeki

kelime sıklıklarının incelemiştir. Bu çalışma ile söz konusu devir ile ilgili kelime sıklığı sözlüğünü hazırlamak, önceki çalışmalar ile karşılaştırarak değerlendirme yaparak bu alanda çalışacaklara yardımcı olmayı hedeflemiştir. İlgili tarihler arasındaki yazılı eserler incelendiğinde, ortaya toplam 929.015 kelime çıkmıştır. Kelime çeşitliliği açısından da toplamda 26.425 madde başı unsur tespit edilmiştir.

Danacı (2011), “6-7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Temaların, Metinlerdeki Anahtar Kelime ve Kelime Gruplarıyla İlişkisi” adlı yüksek lisans çalışmasında, kelimelerin, ilgili temayla ilişki seviyeleri incelenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ve metinlerde yer alan kelimelerin temadan çok metinle daha yakın ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Temayla doğrudan ilişkili anahtar kelimeler arasında sınıflar arası farklılık olduğu, en fazla ilişkinin 7. Sınıf kitaplarında, en az ilişkinin de 8. Sınıf kitaplarında olduğu tespit edilmiştir.

Elli (2011), “İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Anlaşılabilirlik Düzeyi” adlı çalışmasında, metinlerdeki toplam sözcük sayısı, cümle sayısı, bilinmeyen sözcük sayısı üzerinde durarak metinlerin okunabilirliği ve anlaşılabilirliğini sorgulamıştır. Kelime sayısı, yabancı sözcük sayısı, terim ve formüller arttıkça metnin okunabilirlik ve anlaşılabilirlik düzeyinin zorlaştığı vurgulanmış; ders kitabındaki 47 metinden 37’sinin “metin açık ve anlaşılır”; 7’ sinin “metin anlaşılabilir”; 2’sinin “tümüyle anlamsız”; 1’inin de “tam iletişim sağlanır” düzeylerinde olduğu tespit edilmiştir.

Tolğay (2011), İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinlerdeki Kelimelerin Çeşitliliği Bakımından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, metinlerdeki kelime sayısı, kelime türleri ve kelimelerin çeşitliliği üzerinde durarak, kelimelerin dil gelişimine etkisinin artması için önerilerde bulunmuştur. Aynı yıl içinde basılmış olan 4. Sınıf Türkçe ders kitabında 13.138 kelime, 5. Sınıf Türkçe ders kitabında da 14.089 kelime tespit edilmiş, kelime çeşitliliğinde de 5. Sınıf metinlerinde geçen kelime çeşidinin 4. Sınıf metinlerinden daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Uluçay (2011), “İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığının Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metinlere Altyapı Oluşturmada Yeterliliği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Milli Eğitim Bakanlığı

tarafından ders kitabı olarak okutulmasına karar verilen İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları ile 9, 10, 11 ve 12. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı kitapları incelenmiştir. İnceleme 6,7 ve 8. Sınıf kitaplarındaki inceleme metinleri ve serbest okuma metinleri ile 9, 10, 11 ve 12. Sınıf kitaplarında da sadece inceleme metinleri ile sınırlı tutulmuştur. İlköğretim ders kitaplarında toplam 44.064 sözcük, 262 ikileme, 1045 deyim ve 3 atasözü; ortaöğretim ders kitaplarında ise toplam 115.040 sözcük, 610 ikileme, 2784 deyim ve 5 atasözü tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda her iki grup ders kitapları arasında %29,9'luk bir ortak sözcük kullanımının olduğu, geriye kalan %70,1 oranında da farklı sözcük kullanıldığı görülmüştür.

Alan (2012), “Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma ve Serbest Okuma Metinlerinin Dini ve Ahlaki Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında, ders kitaplarında bulunan metinler ile serbest okuma metinlerinin sayısı, metin türleri, metin özellikleri ve dini değerlere uygunluğu incelenmiştir. 6. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 30 okuma ve serbest okuma metninde 19, 7. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 37 okuma ve serbest okuma metninde 25, 8. Sınıf Türkçe ders kitabında toplam 37 okuma ve serbest okuma metninde 31 adet dini ve ahlaki değer bulunduğu belirtilmiştir.

Öz (2012), “İlköğretim Sekizinci sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2011-2012 eğitim öğretim yılında İlköğretim 8. Sınıflarda ders kitabı olarak okutulmasına karar verilen, MEB yayınları, Pasifik yayınları, Koza yayınları ile Tav yayınlarına ait dört kitap söz varlığı açısından incelenmiştir. Toplam sözcük sayılarına bakıldığında, Tav yayınlarının ders kitabında 19.612 sözcük; Koza yayınlarının 16.469 sözcük; MEB yayınlarının 15.929 sözcük ve Pasifik yayınlarının da 14.414 sözcük bulunduğu tespit edilmiştir.

Büyükhellaç (2014), “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, metinlerdeki söz varlığı unsurlarının sıklık, kavram zenginliği, görev ve etimolojik açılarından ele alınması gerekliliğini ifade etmiştir. İnceleme sonucunda 5, 6 ve 7. sınıflarda söz varlığı unsurları açısından kademeli bir ilerleme gösterdiği; fakat 8. sınıflarda gözle görülür bir azalmaya dikkat çekilerek, Türkçe ders kitaplarında yer alacak metinlerin, ana dili eğitiminin

hassasiyetleri göz önünde bulundurularak söz varlığı açısından geliştirilip zenginleştirilmesi zarureti dile getirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Araştırmanın Kapsamı

2006-2007 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulması kararı verilen Engin Yayınları İlköğretim Türkçe 5. sınıf; 2009-2010 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulması kararı verilen Doku Yayınları İlköğretim Türkçe 6. sınıf; 2008-2009 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulması kararı verilen Koza Yayınları İlköğretim Türkçe 7. sınıf; 2008-2009 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulması kararı verilen Enderun Yayıncılık İlköğretim Türkçe 8. sınıf ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerindeki alıntı sözcüklerin köken ve sıklık bakımından incelenmesi araştırmanın kapsamı olarak belirlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, örnekleme alınan İlköğretim 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerindeki alıntı kelimelerle ilgili istatistiksel verilerin incelenmesine dayanmaktadır.

3.3. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, örnekleme alınan Türkçe ders kitaplarının söz varlığı unsurları tarama modeli uygulanarak tespit edilmiştir.

3.4. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Bingöl ilinde okutulan Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 5915 sayılı kararı ile 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulmak üzere Engin Yayınlarınca Mehmet HENGİRMEN, Nergiz ÖZİŞ, Neslihan ÖNGAY tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 5. sınıf ders kitabı; Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 239 sayılı kararı ile 2009-2010 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl

süreyle ders kitabı olarak okutulmak üzere Doku Yayınları'na Hatice BIYIKLI ile Yaşar ÖZTAŞ tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 6. sınıf ders kitabı; Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 199 sayılı kararı ile 2008-2009 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulmak üzere Koza Yayınları'na Aliyar KARACA ile Ahmet KAPULU tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 7. sınıf ders kitabı ile Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 90 sayılı kararı ile 2008-2009 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulmak üzere Enderun Yayınları'na Mustafa KURT, Jülide ALTAY ve Mehmet KARA tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 8. sınıf ders kitabı oluşturmaktadır. Evrenin tamamı aynı zamanda tezin örneklemini de oluşturmaktadır.

3.5. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın veri kaynağı olan İlköğretim 5,6,7 ve 8. Sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan Serbest okuma metinleri taranarak bilgisayar ortamında önce PDF formatına, sonra da program dönüştürme yoluyla Word formatına aktarılmıştır. Word ortamına aktarılan metinlerde yer alan sözcükler, veri süzme ve grafik çalışmalarına olanak sağlaması açısından Excel programına aktarılmıştır. İncelemede önce metinlerde yer alan toplam sözcük sayısı çıkarılmış, sonra bu metinlerdeki Türkçe kelimeler ile alıntılar birbirinden ayrılmıştır. Her parçada yer alan sözcükler bir ortamda toplanarak, tekrarların istatistiği çıkarıldıktan sonra tekrarlar elenmiş ve tekrarsız alıntı sözcüklerle bu sözcüklerin kökeni tespit edilmiştir. Bu incelemede detaylı şekilde metinlerde yer alan sözcüklerin köken ve sıklık durumları tespit edilmiştir. Söz konusu sıklık analizi Türkçe Metin Sıklık Çözümleyicisi (<http://ce.istanbul.edu.tr/atakan/metinanalizi/>) programından yararlanılarak yapılmıştır.

3.6. Verilerin Çözümlemesi

Örnekleme alınan Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde yer alan alıntı kelimeler çeşitli alan kitaplarının incelenmesinin yanında, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde, Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde ve Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde görev yapmakta olan 4 akademisyene Kırşehir ilinde resmî

okullarda görev yapan 3 Türkçe ve Edebiyat öğretmenine danışılmak suretiyle çalışılmıştır. Çalışmada ders kitaplarında yer alan Serbest Okuma Metinlerinde yer alan sözcükler excel programına aktarılmış, bu programda veri süzme sekmesi aracılığıyla elde edilen istatistikler süzülerek ulaşılan sonuçlar konularına uygun şekilde başlıklandırılmıştır. Elde edilen sonuçlar hem matematiksel açıdan ifade edilmiş hem de her ders kitabı ile ilgili grafik yoluyla anlatılmıştır. Çalışmada alıntı sözcüklerin kökenlerinin yanında sıklıkları üzerinde de durulduğundan en sık kullanılan 100 alıntı sözcük de belirlenerek çalışmaya eklenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. BULGULAR VE YORUM

Örnekleme alınan ilköğretim 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinde geçen alıntı sözcükler üzerinde yapılan incelemede şu bulgulara rastlanmıştır:

Örnekleme alınan ilköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerindeki tekrarlı toplam sözcük sayısı 5414'tür. Tekrarlı sözcükler ayıklandığında geriye kalan toplam sözcük sayısı 2482'dir.

Örnekleme alınan ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerindeki tekrarlı toplam sözcük sayısı 4767'dir. Tekrarlı sözcükler ayıklandığında geriye kalan toplam sözcük sayısı 2322'dir.

Örnekleme alınan ilköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerindeki tekrarlı toplam sözcük sayısı 6145'tir. Tekrarlı sözcükler ayıklandığında geriye kalan toplam sözcük sayısı 2477'dir.

Örnekleme alınan ilköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerindeki tekrarlı toplam sözcük sayısı 4804'tür. Tekrarlı sözcükler ayıklandığında geriye kalan toplam sözcük sayısı 2061'dir.

Örnekleme alınan ilköğretim 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerindeki tekrarlı toplam sözcük sayısı 21130'dur. Tekrarlı sözcükler ayıklandığında geriye kalan toplam sözcük sayısı 9342'dir.

Araştırmada metinlerde yer alan sözcüklerin tekrarsız hali esas alınmıştır.

Örnekleme alınan ilköğretim 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinde geçen alıntı sözcüklerle ilgili alt amaçlara ilişkin bulguları ise şu şekildedir:

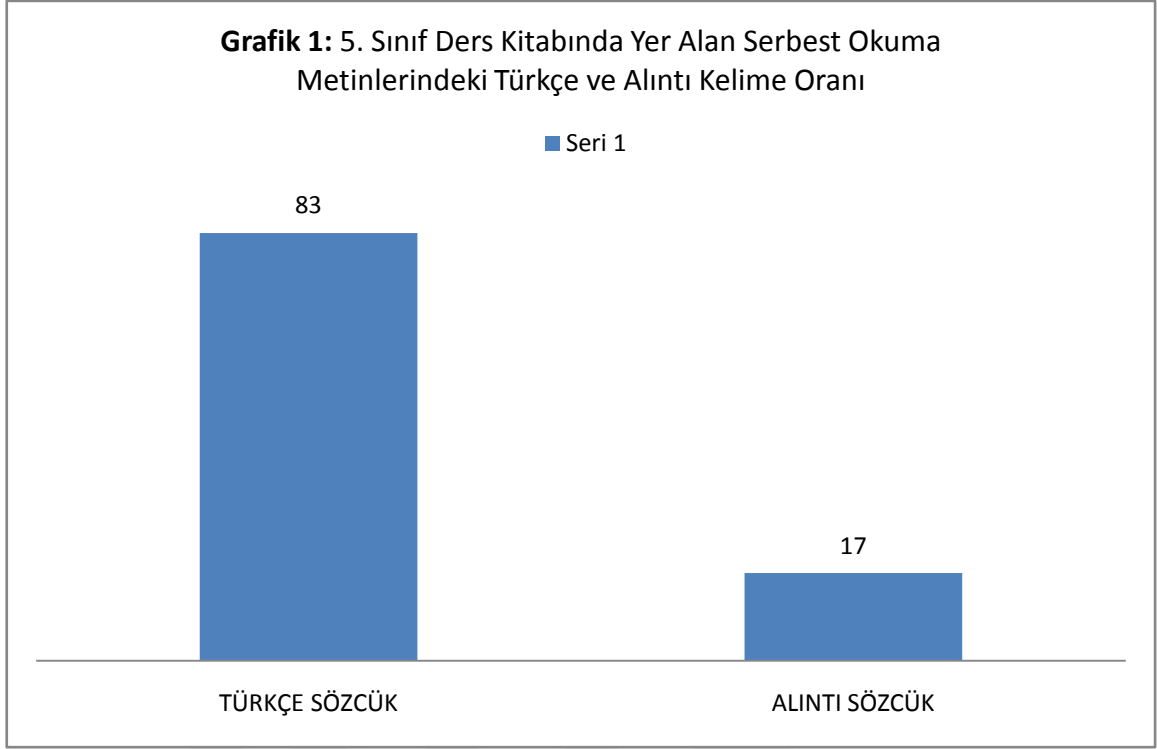
4.1.1. 5. Sınıf Türkçe ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerinde Geçen Alıntı Kelimeler

Çalışmada örnekleme alınan ilköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabında 16 adet serbest okuma metni yer almakta olup, metin isimleri aşağıya çıkarılmıştır:

1. Paylaşmak Güzeldir
2. Onuncu Yıl Marşı
3. İletişimin Gücü
4. Mustafa Kemal'in Kılıcı
5. Isının Etkisi
6. Akşemsettin
7. Denizin Yakut Çocukları
8. Sağlıklı Yaşam İksiri Yoğurt
9. Efsane Kent İstanbul
10. Yurdum
11. Sevgi Güneşi
12. Karagöz Baba İle Hacivat Usta
13. Sevgili Babam
14. Bir Yer Düşünüyorum
15. Yaşamı Müzikle Öğrenmek
16. Ortaoyunu

İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 16 serbest okuma metnin teferruatlı incelenmesinde, tekrarlarıyla birlikte metinlerde geçen toplam sözcük sayısının 5414 olduğu görülmüştür. Bunların tekrarları ayıklandığında geriye sadece 2482 sözcük kaldığı tespit edilmiştir. Tekrarsız sözcüklerin 2059'u Türkçe, 423'ününse alıntı sözcüklerden oluştuğu görülmüştür.

5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinde geçen sözcüklerin dağılımı grafik 1'deki gibidir.

Yukarıda verilen bilgiler ve grafik 1 ‘deki verilerden hareketle, 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 16 serbest okuma metninde yer alan tekrarsız 2482 sözcüğün % 83’ ünün (2059) Türkçe; kalan % 17’sinin (423) de alıntı sözcüklerden müteşekkil olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak Türkçe sözcük sayısının alıntı sözcük sayısından çok fazla olduğu görülmektedir. Somut düşünme çağındaki 5. sınıf öğrencileri göz önüne alındığında bu oranın gayet normal olduğu görülür.

Tablo 1: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Alıntı Kelime Sayıları Tablosu		
	f	%
Arapça	233	55
Farsça	87	21
Fransızca	54	13
İtalyanca	22	5
Rumca	15	4
Ar. + Far.	3	1
Far. + Ar.	2	1
Çince	1	0
İngilizce	1	0
Rusça	1	0
Soğdca	1	0
Tr. + Far.	1	0
Ar. + Tr.	1	0
Tr. + Ar.	1	0
Toplam	423	100

Grafik 1’ de tekrarsız sözcüklerin %17’ sini teşkil eden alıntı sözcüklerin dağılımı da tablo 1’ de verilmiştir. Tablo 1’’ de verilen bilgiler ışığında ders kitabındaki serbest okuma metinlerinde en fazla kullanılan alıntı sözcüğün, diğer tüm alıntı sözcüklerden farklı olarak, Arapça olduğu tespit edilmiştir. Arapçanın % 55 ile birinci sırada yer aldığı listede sırasıyla Farsça %21, Fransızca %13, İtalyanca %5, Rumca %4, Ar. + Far. %1, Far. + Ar. %1 olarak yerini almıştır.

Sözcüklerin köken incelemesinde, 423 alıntı sözcükten 233’ ünün Arapça; 87’ sinin Farsça; 54’ nün Fransızca; 22’ sinin İtalyanca; 15’ inin Rumca; 3’ ünün Ar. + Far. ; 2’ sinin Far. + Ar. ; kalan 7 sözcüğün de birer adet Çince, İngilizce, Rusça, Soğdca, Tr. + Far. , Ar. + Tr. Ve Tr. + Ar. Sözcük olduğu tespit edilmiştir.

Türklerin İslamiyet’i kabulünden sonra başlayan ve giderek yaygınlaşan Arapça konuşma ve yazma temayülünün, tıpkı Türkçe sözlüklerde olduğu gibi, ders kitaplarımızda da etkin şekilde hissedildiği görülmektedir. 5. sınıf Türkçe ders kitabında

yer alan 16 metnin tamamında Arapçanın baskın şekilde diğer dillerden daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. 16 serbest okuma metninin tamamında Arapça sözcük kullanılmıştır. Metinlerde geçen bazı Arapça sözcüklerin5. sınıf seviyesinin üstünde olduğu düşünülmektedir (muhavere, simya, bezirgân, temenna vb.).

Arapçadan sonra en çok kullanılan sözcüğün Farsçaya ait olduğu görülmüştür. Ders kitabında yer alan serbest okuma metnlerinin tamamında Farsça sözcük kullanılmıştır. Coğrafi yakınlık, ortak kültür unsurları, ticari faaliyetler başta olmak üzere çeşitli sebeplerle sürekli bir alışveriş içinde bulunduğumuz Farsçadan 87 kelime aldığımız tespit edilmiştir(sitem, pervane, kahraman vb.).

Metinlerde Batı dillerinden en fazla kullanılan alıntı sözcüğün Fransızca kökenli olduğu görülür. Fransızca, %13' lük kullanım oranı ile diğer Batı dillerinin tamamından fazla bir kullanım sahasına sahiptir. Türkiye'nin Batılılaşma serüveninde başta özentî amaçlı, sonra da kalıcı olarak etkilendiği en etkin dil olan Fransızcadan söz konusu metinlere 54 kelime alındığı tespit edilmiştir. 16 metnin yalnız üçünde Fransızca sözcük kullanılmamıştır. Bu sözcüklerin ilgi çekici bir yönünün de buluşlarla alakalı olduğu, aslında her keşfin başka milletlere ve dillere bir nevi sözcük de ihraç etmek anlamına geldiği gerçeği bir kez daha görülmektedir (telgraf, motor, mikrop, petrol vb.).

Çeşitli münasebetlerle etkileşimde bulunduğumuz İtalyancadan birçok kelime dilimize girmiştir. İncelenen metinlerde de İtalyanca 15 sözcüğün kullanıldığı, alınan sözcüklerin de çoğunun denizcilik ile ilgili kelime ve kavramlar olduğu görülmüştür. 16 metnin sadece 7'sinde İtalyanca sözcük kullanılmıştır(fırtına, alabora, balina vb.).

Tarihimiz incelendiğinde, sık sık karşı karşıya geldiğimiz Rumlarla kelime alışverişimizin de olduğu görülecektir. İncelenen metinlerde Rumcadan 15 sözcük alındığı ve bunların ekseriyetinin tarım ile ilgili sözcükler olduğu tespit edilmiştir.16 metnin 7'sinde Rumca sözcük kullanılmıştır(ıhlamur, fîdan vb.).

Medeniyet ve kültür tarihimiz üzerinde en büyük etkisi bulunan Arapça ve Farsçanın, incelenen metinlerde bir sözcükte birlikte yaşayabildiğine tanıklık edilecektir. Bu minvalde tekrarsız kullanımları dikkate alındığında 3 sözcüğün bulunduğu görülmüştür (belki, kütüphane, veya). Bu terkin tersi olan Farsça Arapça şeklinde de iki sözcüğün varlığı kayıt altına alınmıştır (derhal, turuncu).

Metinlerde, yakın veya uzak tarihimiz içinde etkileşim içinde bulunduğumuz ve dil hafızamıza bir şekilde silinmez izler bırakabilmiş dillerden sözcüklerin de kullanıldığı görülmektedir. Bu diller arasında Çince'den 1 adet sözcük (çay), İngilizce'den 1 adet sözcük (pikap), Rusçadan 1 adet sözcük (şapka), Soğdca'dan 1 adet sözcük (kent), Türkçe Farsça terkiibinden 1 adet sözcük (sanki), Türkçe Arapça terkiibinden 1 adet sözcük (nasıl), Arapça Türkçe terkiibinden de 1 adet sözcük (katetme) olmak üzere 7 adet sözcüğün varlığı kayıt altına alınmıştır.

5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerine genel olarak bakıldığında, Doğu kültüründen, medeniyet tarihimizde en büyük etkisi olan, İslam'ın etkisi ve coğrafyanın müsaitliğinden dolayı en fazla sözcük alış verişinde bulunduğumuz Arapça ve Farsçadan; Batı kültüründen de, toplumda yaygın kanaatin aksine İngilizce'den çok Fransızca'dan sözcük aldığımız görülmektedir. Bu da batılılaşma sürecinde İngilizcenin o demlerde henüz Fransızca'dan, İngiliz kültürünün de Fransız kültüründen daha baskın olmayışına bağlanabilir. Tarihin çok eski dilimlerinde birlikte yaşadığımız veya coğrafi anlamda yakın olduğumuz kimi dillerin bile, bir sözcükle de olsa, metinlerde yaşayabildiği gözlenmiştir. Kullanılmayan diller nasıl yok oldu ise, aynı şekilde kullanılmayan sözcükler de canlılık emaresini kaybederek yok olup giderler.

4.1.2.6. Sınıf Türkçe ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerinde Geçen Alıntı Kelimeler

Çalışmada örnekleme alınan İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabında 12 adet serbest okuma metni yer almakta olup, metin isimleri aşağıya çıkarılmıştır:

1. Tömbul Turp
2. Mutfak Kültüründen Küreselleşmeye
3. Hayat Yaratmasını Bilen Adam
4. Mustafa Kemal'in Neşesi
5. Su Gibi
6. Telli Kavak
7. Kaşığı
8. Gurbet

9.Estetik Nedir

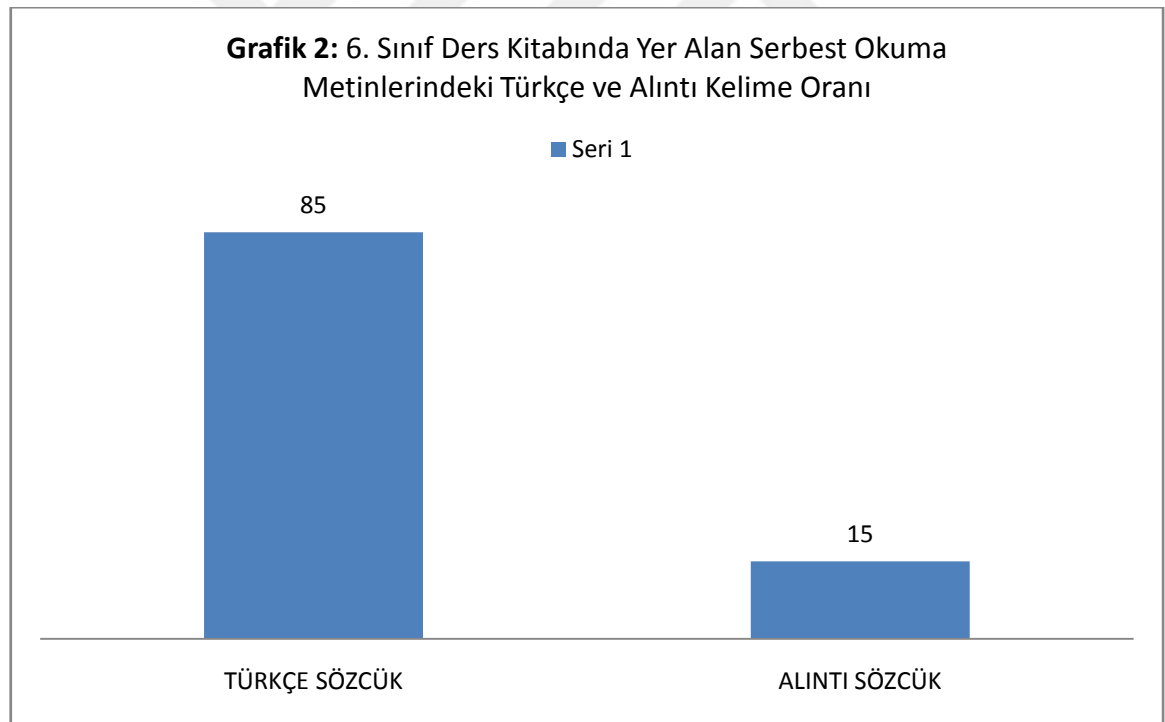
10.Tonton Dedenin Yaşlı Saati

11.Sevgi Her Şeydir

12.Türkiye Şarkısı

İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 12 serbest okuma metnin teferruatlı incelenmesinde, tekrarlarıyla birlikte metinlerde geçen toplam sözcük sayısının 4767 olduğu görülmüştür. Bunların tekrarları ayıklandığında geriye sadece 2322 sözcük kaldığı tespit edilmiştir. Tekrarsız sözcüklerin 1964' ünün Türkçe, 358' ininse alıntı sözcüklerden oluştuğu görülmüştür.

6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metnlerinde geçen sözcüklerin dağılımı grafik 2' teki gibidir.

Yukarıda verilen bilgiler ve grafik 2' deki verilerden hareketle, 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 12 serbest okuma metninde yer alan tekrarsız 2322 sözcüğün % 85'inin (1964) Türkçe; kalan % 15'inin (358) de alıntı sözcüklerden müteşekkil olduğu

tespit edilmiştir. Genel olarak Türkçe sözcük sayısının alıntı sözcük sayısından çok fazla olduğu görülmektedir. 6. sınıf ders kitabındaki metinlerde kullanılan alıntı sözcük oranının, grafik 1’de verileri yer alan 5. sınıf ders kitabındaki metinlerde yer alan alıntı sözcük oranından daha az olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Alıntı Kelime Sayıları Tablosu		
	f	%
Arapça	230	64
Farsça	62	17
Fransızca	38	11
İtalyanca	7	2
Rumca	7	2
Ar. + Far.	6	2
Çince	1	1
Soğdca	1	1
Tr. + Far.	2	0
Tr. + Ar.	3	0
Ar. + Tr. + Far.	1	0
Toplam	358	100

Grafik 2’ de tekrarsız sözcüklerin %15’ini teşkil eden alıntı sözcüklerin dağılımı da tablo 2’ de verilmiştir. Tablo 2’ de verilen bilgiler ışığında 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki serbest okuma metinlerinde en fazla kullanılan alıntı sözcüğün, diğer tüm alıntı sözcüklerden farklı olarak, Arapça olduğu tespit edilmiştir. Arapçanın % 64 ile birinci sırada yer aldığı listede sırasıyla Farsça %17, Fransızca %11, İtalyanca % 2, Rumca %2, Ar. + Far. %2, Tr. + Ar. %1 ve Tr. + Far. % 1 olarak yerini almıştır.

Sözcüklerin köken incelemesinde, 358 alıntı sözcükten 230’unun Arapça; 62’sinin Farsça; 38’inin Fransızca; 7’sinin İtalyanca; 7’sinin Rumca; 6’sının Ar. + Far.

;3'ünün Tr. + Ar.;2'sinin Tr. + Far. ; kalan 3 sözcüğün de birer adet Çince, Soğdca ve Ar. + Tr. + Far. terkipli sözcük olduğu tespit edilmiştir.

Günlük hayatımızda da en fazla kullandığımız alıntı sözcüğün Arapça kökenli olduğunu burada da müşahade etmiş bulunuyoruz. 12 serbest okuma metninde tekrarları ayıklanmak suretiyle sözcükler üzerinde yapılan incelemede, geriye kalan diğer tüm dillere ait sözcüklerden daha fazla bir oranda Arapça sözcüğün olduğu tespit edilmiştir. Bazı serbest okuma metinlerinde kullanım oranı açısından Farsçanın gerisinde kaldığı, bazı metinlerde de alıntı sözcüklerin %90'ını tek başına karşıladığını söylemek mümkündür. 12 serbest okuma metninin tamamında Arapça sözcük kullanılmıştır. Söz konusu sözcüklerin gündelik yaşamın bir parçası haline geldiği ifade edilebilir (kahve, müdür, mutfak, aile vb.).

5. sınıf ders kitabında olduğu gibi, 6. sınıf ders kitabında da, Arapçadan sonra, en çok kullanılan alıntı sözcüklerin Farsça kökenli olduğu tespit edilmiştir. Ders kitabında mevcut serbest okuma metnlerinin tamamında Farsça sözcük kullanılmıştır. Kadim dilimiz Osmanlıcanın asli unsurları arasında sayılan Farsçanın, incelenen bazı metinlerde, Arapçadan daha fazla sözcükle temsil edildiği kayıt altına alınmıştır. Metinlerde kullanılan sözcüklerin, 6. sınıf seviyesine uygun olduğu görülmektedir (hemen, hasta, düşman vb.).

12 serbest okuma metninin 9'unda Fransızca sözcük kullanıldığı görülmektedir. %11' lik kullanım oranıyla diğer iki Batı dilinin üç katına yakın bir oranda sözcük sayısı olduğu tespit edilmiştir. Üretken toplumların diğer dillere nüfuzunun ne denli aşikâr olduğu bir kez daha görülmektedir (fotoğraf, telefon, estetik, milyon).

İtalyanca, yalnızca 2 parçada kullanılmıştır. Toplamda 7 alıntı sözcüğün kullanıldığı kaydedilmiştir. Ders kitaplarımızda bariz şekilde dikkati çeken bir husus da özellikle Batı dillerinden kullandığımız sözcüklerin bir eşya ismi olmasıdır. Bir sözcüğün doğuşu, kullanıla kullanıla başka bir dile geçişi ve orada yaşama imkânı bulmasının canlı bir örneği görülmektedir (vida, tornavida, gazete).

Rumca sözcükler 12 metnin 4'ünde kullanılmıştır. 7 sözcükle ve %2'lik bir kullanım oranı ile Rumcanın, daha çok denizcilik ile ilgili sözcüklerinin parçalarda yer aldığı görülür (ahtapot, salyangoz, olta, kestane).

Karışık kökenli sözcüklere bakıldığında, en fazla sözcüğün Arapça Farsça terkihiyle meydana geldiği görülmektedir. Bu sözcüklerin günlük hayatta sık kullanılan sözcükler olduğu tespit edilmiştir. (veya Müslüman, belki) Türkçe Arapça terkihi ile kullanılan 3 sözcük bulunduğu, bu sözcüklerin toplumda tam anlamıyla Türkçe sözcük kadar benimsenmiş oluşu ve kabul gördüğü anlaşılmıştır. (nasıl, türkü, pekâlâ) Metinlerde kullanılan Türkçe Farsça karışık kökenli 2 sözcüğün de yine çok bilinen ve aşina olunan sözcükler olduğu anlaşılmaktadır (sanki, emektar).

Ders kitabında yer alan serbest okuma metnindeki 358 adet alıntı sözcükten geriye kalan 3 sözcük de, Çince, Soğdca ve Arapça Türkçe Farsça terkipli karışık kökenli sözcüklerdir. Orta Asya komşumuz olan ve dünyanın en büyük dilleri arasında sayılan Çinceden (çay) sözcüğü, bir dönem Orta Asya'da zirve dillerden olan, ancak kaderin cilvesiyle önce hafızalardan, akabinde de kayıtlardan silinme talihsizliği yaşayan ölü dil Soğdcadan (kent) sözcüğü, Arapça Türkçe Farsça birleşiminden de (halbuki) sözcüğünün varlığı kayıt altına alınmıştır.

6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metnlerine genel olarak bakıldığında, alıntı sözcükler arasında Arapçanın metinlerde geçen diğer tüm dillerden açık ara farkla kullanıldığı görülmüştür. Tekrarsız hali esas alındığında 12 metnin tamamında Arapça sözcük kullanılmıştır. Bunda da İslam dininin etkisinin, sözcüklerin dilimize yerleşmiş olmasının ve coğrafyanın etkisi yadsınamaz. Arapçadan sonra en zengin sözcük sayısı ile Farsçanın varlığı dikkati çekmektedir. Batı dillerinden Fransızcanın, diğer Avrupa dillerinden daha çok kullanıldığı tespit edilmiştir. Toplumda batılılaşma akımının meydana getirdiği değişimin dildeki yansıması da Fransızcadan aldığımız sözcük sayısının fazla olmasıdır.

Metinlerde Rumcanın İtalyancanın birkaç adet sözcükle de olsa temsil edilmesi, fakat bir tane bile İngilizce sözcüğün bulunmaması ilginç karşılanmıştır. Halbuki dilde bir İngilizce tasallutu bulunduğu zannedilir. İnceleme, bu algının pek de yerinde bir kaygı olmadığını kanıtlamıştır. Sözcük ihraç etmenin, bir çalışma neticesinde olduğu aşikârdır. Çalışmayan, keşfetmeyen, üretemeyen bir toplum, üretene, keşfedene ve çalışana nasıl muhtaç ise, dilde de bu durum aynen karşılık bulmaktadır. Alıntı sözcüklerin dile yerleşmeleri, kolay bir iş değildir. Toplumun, diline girmeye çalışan yabancı öğeye alışması, sonra bu sözcüğün ilk olarak konuşma diline, sonra da yazı

diline girerek kullanılması gerekmektedir. Kullanım kolaylığı bulunmayan ve halkta karşılığı bulunmayan yabancı sözcüklerin kullanılmadığı görülür.

4.1.3. 7. Sınıf Türkçe ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerinde Geçen Alıntı Kelimeler

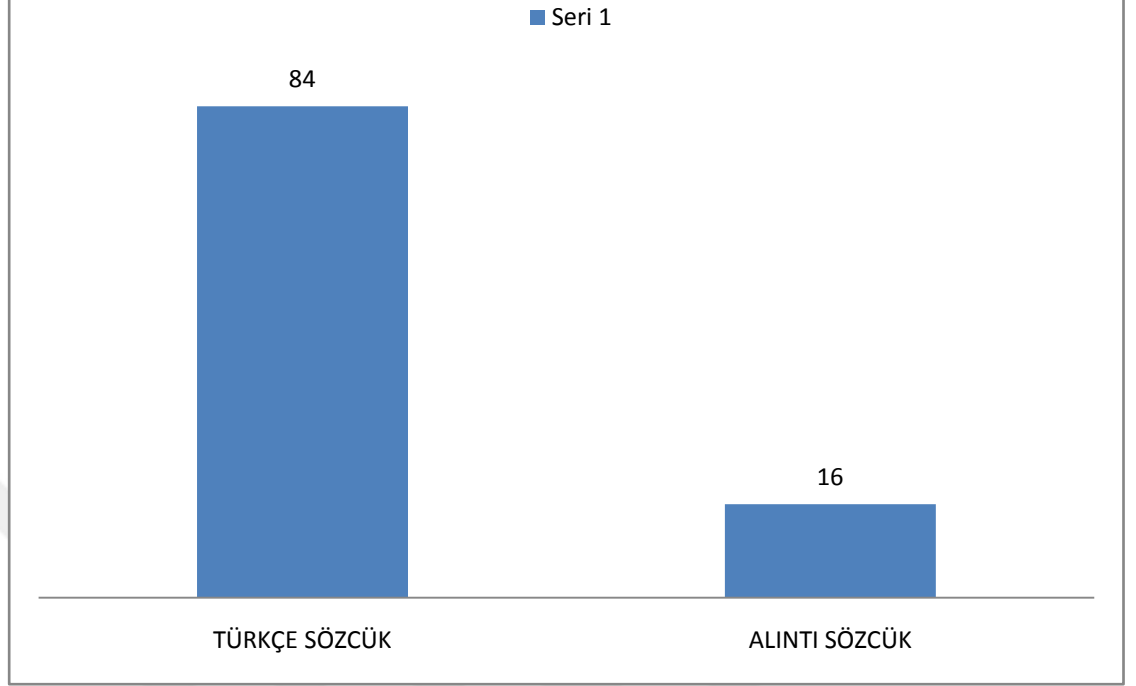
Çalışmada örnekleme alınan ilköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında 12 adet serbest okuma metni yer almakta olup, metin isimleri aşağıya çıkarılmıştır:

- 1.Okumak
- 2.Sait Faik Adasında
- 3.23 Nisan'ın Atatürk'ün Emri İle İlk Kez Çocuk Bayramı Olarak Kutlanması
- 4.Atatürk Vatandır
- 5.Rüzgâr
- 6.Doğal Yaşamdan Teneke Uygarlığına
- 7.Saz Şairi
- 8.Nasrettin Hoca'nın Köyünde
- 9.Cici Semer
- 10.Bulunan Para
- 11.Kuşlar Yapılar
- 12.Deniz Kıyısındaki Kulübe

İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 12 serbest okuma metnin teferruatlı incelenmesinde, tekrarlarıyla birlikte metinlerde geçen toplam sözcük sayısının 6145 olduğu görülmüştür. Bunların tekrarları ayıklandığında geriye sadece 2477 sözcük kaldığı tespit edilmiştir. Tekrarsız sözcüklerin 2077'si Türkçe, 400'ününse alıntı sözcüklerden oluştuğu görülmüştür.

7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinde geçen sözcüklerin dağılımı grafik 3'teki gibidir.

Grafik 3: 7 Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Türkçe ve Alıntı Kelime Oranı

Yukarıda verilen bilgiler ve grafik 3'teki verilerden hareketle, 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 12 serbest okuma metninde yer alan tekrarsız 23 sözcüğün % 86'sının (2077) Türkçe; kalan % 14'ünün (400) de alıntı sözcüklerden müteşekkil olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak Türkçe sözcük sayısının alıntı sözcük sayısından çok fazla olduğu görülmektedir. 7. Sınıf ders kitabında geçen alıntı sözcük oranının 5 ve 6. sınıf seviyesine yakın olduğu; 5. sınıftan az, 6 sınıftan çok olduğu görülmektedir.

Tablo 3: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Alıntı Kelime Sayıları Tablosu		
	f	%
Arapça	224	56
Farsça	80	20
Fransızca	50	13
İtalyanca	17	4
Rumca	13	3
Ar. + Far.	5	1
İngilizce	3	1
Tr. + Ar.	2	1
Almanca	1	1
Rusça	1	0
Ar. + Tr. + Far.	1	0
Çince	1	0
Soğdca	1	0
Tr. + Far.	1	0
Toplam	400	100

Grafik 3'te tekrarsız sözcüklerin %16'sını teşkil eden alıntı sözcüklerin dağılımı da tablo 3' te verilmiştir. Tablo 3' te verilen bilgiler ışığında ders kitabındaki serbest okuma metinlerinde en fazla kullanılan alıntı sözcüğün, diğer tüm alıntı sözcüklerden farklı olarak, Arapça olduğu tespit edilmiştir. Arapçanın % 56 ile birinci sırada yer aldığı listede sırasıyla Farsça %20, Fransızca %13, İtalyanca %4, Rumca %3, Ar. + Far. %1, İngilizce %1, Tr.+ Ar. %1 ve Almanca %1 olarak yerini almıştır.

Sözcüklerin köken incelemesinde, 400 alıntı sözcükten 224'ünün Arapça; 80'inin Farsça; 50'sinin Fransızca; 17'sinin İtalyanca; 13'ünün Rumca; 5'inin Ar. + Far.; 3'ünün İngilizce; 2'sinin Tr. + Ar.; kalan 6 sözcüğün de birer adet Almanca, Rusça, Ar.+ Tr.+ Far.,Çince, Soğdca ve Tr. + Far. terkipli sözcük olduğu tespit edilmiştir.

Tarih kitaplarında Türklerin Araplarla ilk karşılaşmalarının 751 yılına rastladığı kayıtlıdır. Bu tarihte Talas savaşıyla ortak hareket ettiğimiz ve daha sonrasında da toplu olarak Müslüman oluşumuz, Araplarla olan bağımızın kuvvetlenmesini sağlamıştır. Bu yakınlık kültürel boyutta başlayarak, kültürün en büyük taşıyıcısı konumundaki dilde de etkisini sürdürmüştür. Bu etkinin dozu bir dönem zirve yapmış ve devrin en büyük şairleri tarafından eserlere konu edilmiştir. Ders kitabında yer alan 12 serbest okuma metninin tamamında Arapça sözcük kullanılmıştır. Sözcüklerin karakteristik özelliklerinin genelde birbirine yakın, gündelik hayatta sık kullanılan hatta Türkçeleşmiş oldukları görülmüştür (kitap, beyaz, his, adam).

Gerek coğrafyanın yakınlığı, gerek kültürel ilişkilerin varlığı, gerekse de sosyal sebeplerle, dilimize Farsçadan çok sayıda sözcük geçtiği bilinmektedir. Metin incelemelerine bakıldığında da, Farsça sözcüklerin, bütün parçalarda yer aldığı görülmüştür. Metinlerdeki sözcükler, genel anlamda 7. sınıf öğrenci seviyesine uygundur (köşe, bahçe, pamuk, şayet).

Tanzimat döneminde zirvede olan Fransızca hayranlığı, sosyal hayattan kültüre, teknolojiye alışverişe birçok alanda dilimize bu dile ait sözcüğün yerleşmesinin yolunu açmıştır. Alıntıda üreten, tüketene sözcük aktarır. Metinlerde yapılan teferruatlı incelemede, diğer ders kitaplarındaki metinlerde olduğu gibi, kullanılan sözcüklerin daha çok teknolojik terimler ve kavramlar olduğu tespit edilmiştir. Ders kitabındaki 12 serbest okuma metninin 10'unda Fransızca sözcük kullanılmıştır (vapur, bilet, tren, bisiklet).

Osmanlı devleti ile İtalyanların yüzyıllara dayanan münasebetleri neticesinde baskın olan alanlarda sözcük alışverişlerinin yaşandığı bilinmektedir. Bu vesile ile İtalyancadan daha çok deniz ve denizcilik terimlerinin dilimize geçtiği görülür. Ders kitabındaki 12 metnin 7'sinde kullanılmıştır (kaptan, güverte, iskele, diploma).

Anadolu'da birlikte yaşadığımız Rumların, dilimize birçok sözcük kattığını da biliyoruz. 12 metnin yarısında Rumca sözcük kullanılmıştır. Sözcüklere dikkatli bakıldığında, bir toplumun yaşam, inanç ve değerlerine ulaşmanın en etkili yolun dil olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır. Metin incelemesinde sözcüklerin tekrarsız halleri alınmıştır. Buna rağmen Rumca "semer" sözcüğünün aynı parçada 49 defa tekrar

edilmiş olmasının dikkate şayan bir durum olduğu ifade edilmelidir. Cici Semer isimli parçada “semer” sözcüğününmetnin başlığında olan bir sözcük olmasına rağmen bu kadar sık tekrar edilmesinin, okumayı güçleştirebileceği ve dikkatin yalnızca bir sözcük üzerinde toplanmasına sebebiyet vereceğinden mahzurlu olacağı düşünülmektedir (efendi, papaz, kilise, lüfer).

Dilimize en çok alıntı sözcük gönderen Arapça ve Farsçanın, karışık kökenli sözcükler arasında da en yaygın kullanıma sahip olduğu görülür. Bu terkinin tekrarsız kullanımlar dikkate alındığında 5 sözcükle metinlerde yer aldığını ifade edebiliriz. Bu sözcüklerin de çoğunun anlamlı iki sözcüğün birleşmesinden müteşekkil birleşik yapıda olması kayda değer bir durum olarak değerlendirilebilir (kahvehane, beyanname, kütüphane).

İngilizcenin, konuşma dilindeki şöhretinin ders kitaplarına da yansıdığını söyleyemeyiz. Metinler üzerinde yapılan incelemede yalnızca 3 metinde birer sözcüğün kullanıldığı tespit edilmiştir. (egzoz, miting, futbol)

Serbest okuma metinlerinde sıkça karşılaştığımız karışık kökenli sözcüklerden Türkçe Arapça terkinin 2 sözcükle örneğini görebiliriz (türkü, nasıl).

400 alıntı sözcükten geriye kalan 6’sının da birer adet Almanca, Rusça, Ar.+ Far.+ Tr.,Çince, Soğdca ve Tr. + Far. terkipli sözcük olduğu kaydedilmiştir. 5 ve 6. sınıf ders kitaplarında hiç kullanılmayan Almancanın, bir sözcükle de olsa kullanımı kayda değer görülmüştür. (kuruş) Rusçadan (şapka), Arapça Türkçe Farsça karışık kökenli sözcük olarak (halbuki), Çinceden (çay), Soğdcadan (kent) ve son olarak da Türkçe Farsça terkininden (sanki) sözcüğü kaydedilmiştir.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa, 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metnlerinin, toplam sözcük sayısı açısından 5 ve 6. sınıf ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerine göre daha zengin olduğu görülmüştür. Öyle ki, 5. sınıf ders kitabındaki 16 adet metne rağmen sonuç bu şekildedir. Alıntı sözcük oranının diğer sınıfların ortalamasında olduğu, alıntı sözcük sıralamasının da benzer özellikler taşıdığı ifade edilebilir. Metinlerde Çince ve Soğdcadan yalnızca bir sözcüğün kullanıldığı, Almanca sözcüğün de ilk kez burada kullanıldığı tespit edilmiştir.

4.1.4. 8. Sınıf Türkçe ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerinde Geçen Alıntı Kelimeler

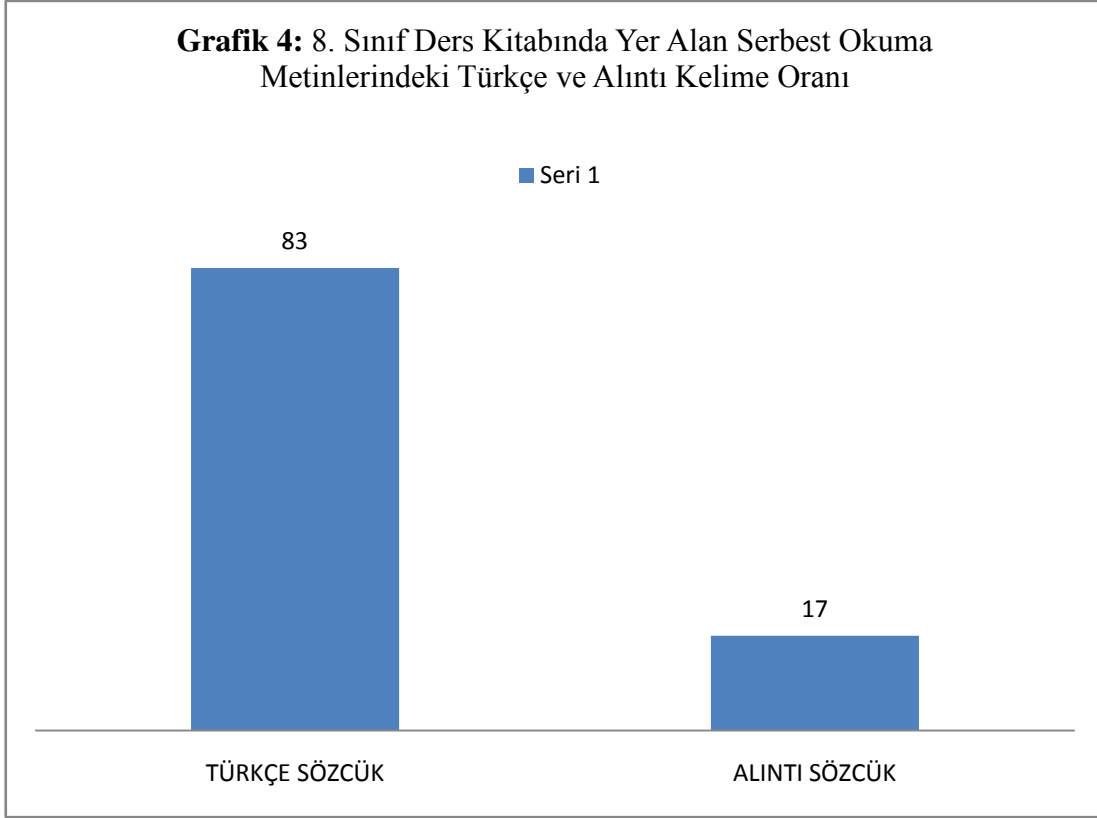
Çalışmada örnekleme alınan ilköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabında 12 adet serbest okuma metni yer almakta olup, metin isimleri aşağıya çıkarılmıştır:

- 1.Kimileri Kitapseverdir
- 2.Çocuk Kitap
- 3.Ankara Türk Odası
- 4.Nutuk
- 5.Türkçe Karında Yaşamak
- 6.Oğlumuz
- 7.Bilmece
- 8.Matematikle Uçuran Astronot
- 9.Sel
- 10.Göynük
- 11.Birlik Duygusu
- 12.Dostluk

İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 12 serbest okuma metnin teferuatlı incelenmesinde, tekrarlarıyla birlikte metinlerde geçen toplam sözcük sayısının 4804 olduğu görülmüştür. Bunların tekrarları ayıklandığında geriye sadece 2061 sözcük kaldığı tespit edilmiştir. Tekrarsız sözcüklerin 1705'ünün Türkçe, 356'sının ise alıntı sözcüklerden oluştuğu görülmüştür.

8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinde geçen sözcüklerin dağılımı grafik 4'teki gibidir.

Grafik 4: 8. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Türkçe ve Alıntı Kelime Oranı

Yukarıda verilen bilgiler ve grafik 4’ teki verilerden hareketle, 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 12 serbest okuma metninde yer alan tekrarsız 2061 sözcüğün % 83’ünün (1705) Türkçe; kalan % 17’sinin (356) de alıntı sözcüklerden müteşekkil olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak Türkçe sözcük sayısının alıntı sözcük sayısından çok fazla olduğu görülmektedir. 8. sınıf ders kitabında yer alan alıntı sözcüklerin oranı, 5. sınıftaki ile aynı; 6 ve 7. sınıftakinden daha fazladır.

Tablo 4: 8 Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Serbest Okuma Metinlerindeki Alıntı Kelime Sayıları Tablosu		
	f	%
Arapça	210	59
Farsça	68	19
Fransızca	49	14
Rumca	11	3
İtalyanca	5	2
Ar. + Far.	4	1
Tr. + Ar.	3	1
İngilizce	2	1
Tr. + Far.	1	0
Ar. + Tr.	1	0
Çince	1	0
Yunanca	1	0
Toplam	356	100

Grafik 4' te tekrarsız sözcüklerin %17'sini teşkil eden alıntı sözcüklerin dağılımı da tablo 4' te verilmiştir. Tablo 4' te verilen bilgiler ışığında 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki serbest okuma metinlerinde en fazla kullanılan alıntı sözcüğün, diğer tüm alıntı sözcüklerden farklı olarak, Arapça olduğu tespit edilmiştir. Arapçanın % 59 ile birinci sırada yer aldığı listede sırasıyla Farsça %19, Fransızca %14, Rumca %3, İtalyanca %2, Ar. + Far. %1, Tr. + Ar. %1 İngilizce % 1 olarak yerini almıştır.

Sözcüklerin köken incelemesinde, 356 alıntı sözcükten 210'unun Arapça; 68'inin Farsça; 49'unun Fransızca; 11'inin Rumca, 5'inin İtalyanca; 4'ünün Ar. + Far. ; 3'ünün Tr. + Ar. ;2'sinin İngilizce; kalan 4 sözcüğün de birer adet Tr.+ Far. , Ar.+ Tr. , Çince ve Yunancasözcük olduğu tespit edilmiştir.

Kültürün temel unsurlarından ve en önemli taşıyıcılarından olan dil, toplumlar arası etkileşimde de hassas konumda bulunmaktadır. Baştan bu yana saydığımız sebeplerle dilimize sözcük aktarımında bulunan Arapçanın, 8. sınıf ders kitabında yer alan 12 adet serbest okuma metninin tamamında yer alarak, diğer tüm yabancı dillerden açık ara farkla fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Sözcük sayısının 700'ü geçmediği görülen metinlerde yapılan içlemelerde, kullanılan Arapça sözcüklerin 8. sınıf seviyesine uygun olduğu ve öğrencilerin konuşma dilinde sıkça kullandığı ifadeler olduğu vurgulanabilir (cesaret, insan, bazen, ruh).

Doğu dilleri arasında, Arapçadan sonra en çok sözcük aldığımız dil olan Farsça, okuma metinlerinin tamamında kullanılmıştır. Bir metinde Farsça sözcük sayısının Arapçadan fazla olduğu görülmüştür. Metinlerde geçen Farsça sözcüklerin günlük hayatta kullanıldığı görülecektir (hoca, dost, cam, canavar).

Tanzimat'tan sonra Avrupa ile özellikle de Fransa ile olan kültürel münasebetlerimiz neticesinde dilimize birçok Fransızca sözcük girmiştir. Başta toplumsal birçok ihtiyacın karşılık bulduğu bu serüvende, sonraki kullanımların sadece özentili amaçlı olduğu ortaya çıkmıştır. 12 metnin 9'unda Fransızca sözcük kullanılmıştır (şantiye, ansiklopedi, kongre, kanser).

Rumcanın Türkçe ile olan münasebeti çok eskilere dayanmaktadır. Türklerin Anadolu'ya yerleşmesi ile birlikte başlayan bu süreçte, bir süre birlikte yaşadığımız Rumlardan, özellikle denizcilik ve tarım terimleri aldığımız, metin incelemelerinden anlaşılmıştır. Rumcanın, serbest okuma metinlerinin yarısında kullanıldığı tespit edilmiştir (halat, sınır, limon, biber).

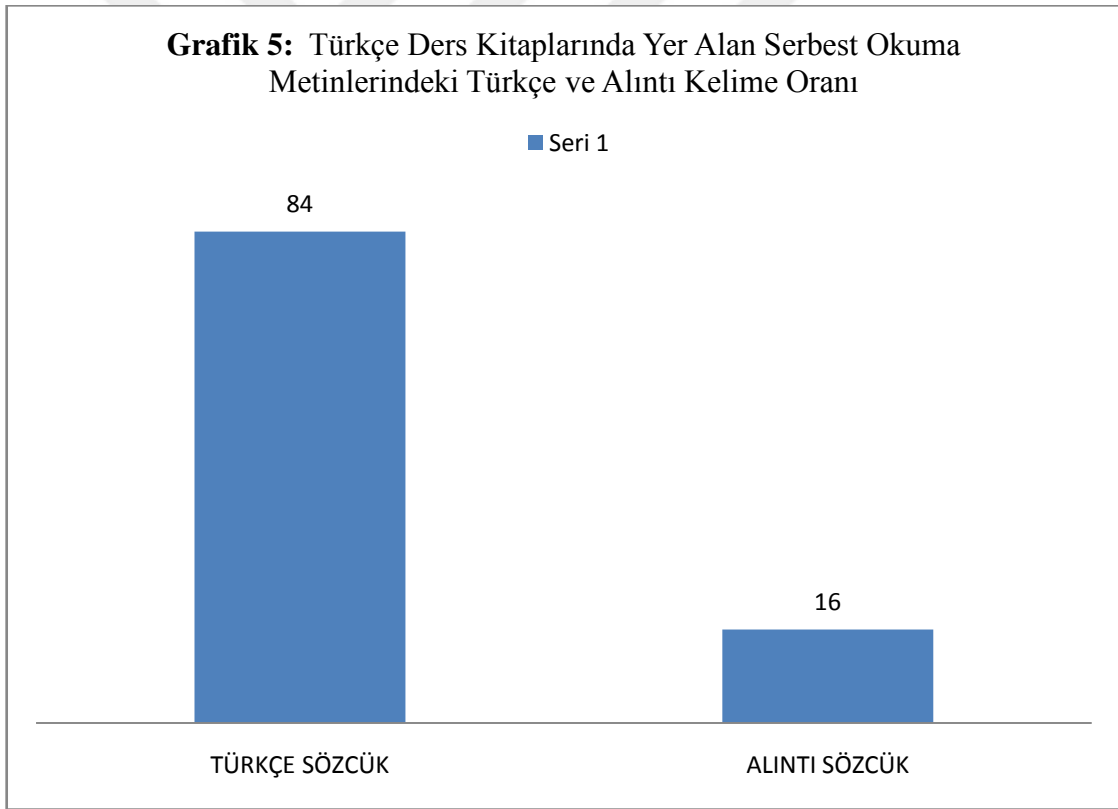
İtalyancanın, 12 metinden sadece 2'sinde kullanıldığı ve sözcük sayısı itibari ile 5, 6 ve 7. sınıf ders kitaplarındakinin aksine Rumcanın gerisinde kaldığı görülmüştür. Sözcüklerin öğrenci seviyesini zorlar mahiyette olmadığı ve aşina olunan kabilden olduğu ifade edilebilir (makine, bavul, gazete).

Konuşma dili ile yazı dilindeki kullanım farkı en fazla olan dil, İngilizcedir. Sosyal hayatta Türkçeden sonra en çok konuşulan dil olan İngilizcenin, ders kitaplarında bu itibarını koruduğu söylenemez. İngilizce sözcükler yalnızca bir metinde kendine yer bulabilmiştir (klip, moda).

Metinlerde yer alan 356 alıntı sözcükten geriye kalan 4 sözcüğün de birer adet Türkçe Farsça karışık kökenli (sanki), Arapça Türkçe kökenli (kitapsever), Çince (çay) ve Yunancadan (tifo) sözcüğü olduğu kayıt altına alınmıştır.

8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinleri ile ilgili genel bir değerlendirme yapılacak olursa, tekrarsız toplam sözcük sayısı esas alındığında, en az sözcüğünburada yer aldığı söylenmelidir. Buna rağmen %17 oranı ile alıntı sözcük kullanıldığı görülecektir. Alıntı sözcüklerin dillere dağılımının da diğer ders kitaplarına benzer mahiyette olduğu, Doğu dillerinden Arapça ile Farsça; Batı dillerinden de bilhassa Fransızcanın etkin kullanıldığı ifade edilmelidir.

İlköğretim 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe der kitaplarında yer alan toplam 52 adet serbest okuma metninin detaylı incelemesinde aşağıdaki bulgulara rastlanılmıştır:

5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tekrarsız toplam sözcük sayısının (2482) %17'sinin (423) alıntı sözcük olduğu; 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tekrarsız toplam sözcük sayısının (2322) %15'inin (358) alıntı sözcük olduğu; 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tekrarsız toplam sözcük sayısının (2477) %16'sının (400) alıntı

sözcük olduğu; 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tekrarsız toplam sözcük sayısının (2061) %17'sinin (356) alıntı sözcük olduğu, bu bakımdan en fazla alıntı sözcüğün 5 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanıldığı tespit edilmiştir. Öğrenci seviyeleri dikkate alındığında henüz soyut öğrenme çağına tam ulaşamamış 5. sınıf öğrencilerinin daha fazla alıntı sözcükle tanışmak zorunda kaldıkları vurgulanmalıdır. Grafik 5 'teki veriler ışığında, tüm ders kitaplarındaki toplam 9342 sözcüğün %84'ünün (7805) Türkçe; %16'sının da (1537) alıntı sözcük olduğu tespit edilmiştir.

Tüm ders kitaplarındaki metinlerde, yabancı dillerden, Doğu dillerinin Batı dillerinden daha çok kullanıldığı görülmüştür. Detaya inildiğinde de, Arapçanın % 58,5 oranıyla metinlerdeki alıntı sözcüklerin yarısından fazlasını karşıladığı; Farsçanın %19,25 kullanım oranıyla ikinci sırada geldiği görülmüştür. Batı dillerinden de en çok kullanım Fransızca kökenli olduğu ve %12,75'lik bir kullanım oranına sahip olduğu söylenebilir.

İtalyanca ve Rumcanın her sınıf seviyesindeki pozisyonunu koruduğu, bununla birlikte İngilizcenin yalnızca dört sözcükle metinlere girebildiği görülmektedir. Tüm ders kitaplarında Almancaya ve Yunancaya ait sadece birer sözcüğün varlığı da dikkat çekmektedir.

Şüphesiz incelemenin en önemli hususlarından biri de karışık kökenli sözcüklerin varlığı konusudur. Çoğu müstakil dilin sözcüklerinden daha fazla bir söz varlığına sahip olan bu gruptaki sözcükler, Arapça Farsça, Türkçe Arapça ve Farsça Arapça şeklindeki terkiplerle kullanılmaktadır.

Ders kitaplarındaki metinlerin tamamında varlığı kayıt altına alınan Çince ve Soğdcanın, yalnızca bir sözcükle temsil edildiği dikkatten kaçmamıştır.

Genel anlamda ders kitaplarındaki alıntı sözcüklerin sayı ve anlam bakımından metinden metne birbirleriyle çeliştiği, alt sınıf seviyesinde daha çok ve daha ağır; buna karşılık olarak üst sınıf seviyesinde daha az ve daha basit sözcüklerin kullanıldığı; bazı metinlerdeki alıntı sözcük sayısının Türkçe sözcüklerden fazla olduğu; bazı metinlerdeki sözcüklerin de tekrarlı halleri dâhil bir değil metnin 1/16'sına denk geldiği tespit edilmiştir.

4.1.5. Serbest Okuma Metinlerindeki Sözcüklerin Kullanım Sıklıklarına İlişkin Bulgular

Örnekleme alınan ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinde yer alan alıntı sözcüklerle ilgili araştırmamızın köken bilgisi alt amacından sonra kullanım sıklıkları da diğer alt amacı teşkil etmektedir.

Türkçe ders kitaplarındaki okuma metnlerinin hem müfredattaki kazanımları tekrarlamak, hem de öğrencilerin zihinlerinde bir tema boyunca okuma, dinleme, yazma ve dil bilgisi gibi dil alanlarında kalıcılığı sağlamak açısından serbest okuma metnlerinin seçimi çok önem arz etmektedir. Çünkü bir temada ortalama 4- 5 adet okuma parçası ve buna bağlı olarak da onlarca kazanım hedeflenmektedir. Tüm bu kazanımların verilmesinin akabinde tema sonunda yer alan serbest okuma metinlerinden, aslında kendinden önceki parçaların bir özeti, dil öğreniminin temel alanlarındaki hedeflere ulaştırma ve öğrencilerin kendilerini bir açıdan tema sınavına olanak sağlaması beklenir. Bu nedenle ele alınan metinler ne kadar önemli ise, metinlerdeki sözcük seçimi de bir o kadar önemlidir. Durum böyle olunca, söz konusu metinlerde geçen sözcüklerin tekrarının da dikkate değer olduğu aşîkârdır. 7. Sınıf Türkçe ders kitabındaki serbest okuma metinlerinden Cici Semer isimli parçada, semer sözcüğünün 49 defa tekrar edilmiş olması, yukarıda anlattığımız kritik öneme sahip okuma parçalarında yalnızca bir sözcüğün bu denli kullanılıyor olmasının ne kadar doğru olduğunu tartışmaya açık hale getirecektir. Çalışmanın bu kısmında, metinlerde yapılan incelemede, kullanım sıklıkları noktasında bir bilgi vermesi maksadıyla en sık kullanılan 100 sözcüğe yer verilmiştir.

İlköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinleri üzerinde yapılan incelemede, kullanım sıklığı açısından ilk yüze giren sözcükler, kökenleri ile birlikte aşağıya çıkarılmıştır. Toplamda 4138 tekrarlı alıntı kelime içinde “ve” sözcüğünün 374 defa tekrarlanmak suretiyle birinci sırada yer aldığı görülmüştür.

4.1.5.1. En Sık Kullanılan 100 Sözcük Tablosu

Sözcük	Köken	Sıklık
ve	Arapça	374
her	Farsça	150
insan	Arapça	138
ki	Farsça	129
zaman	Arapça	112
şey	Arapça	111
ama	Arapça	93
kadar	Arapça	84
hiç	Farsça	65
köy	Farsça	62
dünya	Arapça	62
kitap	Arapça	57
yağ	Farsça	54
semer	Rumca	49
usta	Farsça	42
belki	Ar. + Far.	38
adam	Arapça	37
sokak	Arapça	36
saat	Arapça	33
çünkü	Farsça	33
para	Farsça	30
nasıl	Tr. + Ar.	30
hep	Farsça	30
dost	Farsça	29
renk	Farsça	29
fakat	Arapça	27
hoca	Farsça	26
sahip	Arapça	26
halk	Arapça	26

sanki	Tr. + Far.	25
tane	Farsça	24
hem	Farsça	24
yani	Arapça	24
kültür	Fransızca	22
herkes	Farsça	22
sabah	Arapça	21
can	Farsça	20
efendi	Rumca	19
kent	Soğdca	19
sanat	Arapça	19
gaz	Fransızca	18
hâl	Arapça	18
an	Arapça	18
selam	Arapça	17
gazete	İtalyanca	16
sofra	Arapça	16
ders	Arapça	16
dost	Farsça	16
vapur	Fransızca	15
padişah	Farsça	15
pencere	Farsça	15
duvar	Farsça	14
veli	Arapça	13
hayat	Arapça	13
nisan	Arapça	12
hazır	Arapça	12
renk	Farsça	12
müzik	Fransızca	11
cadde	Arapça	11
resim	Arapça	11

hasta	Farsça	11
ahır	Farsça	10
kitapsever	Ar. + Tr.	10
lira	İtalyanca	10
millet	Arapça	10
parça	Farsça	10
ihtiyar	Arapça	10
müzik	Fransızca	10
can	Farsça	10
estetik	Fransızca	9
turp	Farsça	9
park	Farsça	9
sınıf	Arapça	9
kuvvet	Arapça	9
şarkı	Arapça	9
zafer	Arapça	9
devlet	Arapça	9
dert	Farsça	9
balon	Fransızca	8
turşu	Farsça	8
meyve	Farsça	8
çuval	Farsça	8
tablo	Fransızca	8
martı	İtalyanca	8
henüz	Farsça	8
şehir	Farsça	8
hazır	Arapça	8
balon	Fransızca	8
kasa	İtalyanca	7

tıp	Arapça	7
kör	Farsça	7
fıkra	Arapça	7
çirkin	Farsça	7
izin	Arapça	7
kule	Arapça	7
hizmet	Arapça	7
mutfak	Arapça	7
rüzgar	Farsça	7
emir	Arapça	7
vatan	Arapça	7

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Dilin bir millet için ne denli önemli olduğu tartışılmaz bir konudur. Bir kalabalığı topluma, millete devşiren unsurlar arasında, dil, başrol oyuncusudur. Kültür taşıyıcılığı yaparak, duygulara tercüman olarak, mensubu bulunduğu milletin ayakta durmasını sağlayarak sahip olduğu bu mevkiyi hep koruyagelmiştir. Bir toplum üretmeyince, çalışmayınca, içinde bulunduğu ataleti üstünden atmayınca, gizliden gizliye önce dilinde, sonra toplumda ve nihayetinde de topraklarında başka ulusların egemenliğine boyun bükme zorunda kalacaktır. Güzel dilimiz Türkçeyi böylesi bir sondan koruyup kollamak, bu ülkede yaşayan her bireyin asli vazifesidir.

Bu çalışmada ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında her temanın sonunda bulunan, bir açıdan bulunduğu temayı hem söz varlığı, hem dil bilgisi hem de dilin diğer alanları ile ilgili özet konumunda bulunan serbest okuma metinlerinde geçen alıntı sözcükler incelenmiştir. Çalışmaya konu olan ders kitapları, Bingöl ilinde okutulan Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 5915 sayılı kararı ile 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulmak üzere Engin Yayınlarınca Mehmet HENGİRMEN, Nergiz ÖZİŞ, Neslihan ÖNGAY tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 5. Sınıf ders kitabı; Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 239 sayılı kararı ile 2009-2010 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulmak üzere Doku Yayınlarınca Hatice BIYIKLI ile Yaşar ÖZTAŞ tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 6. Sınıf ders kitabı; Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 199 sayılı kararı ile 2008-2009 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulmak üzere Koza Yayınlarınca Aliyar KARACA ile Ahmet KAPULU tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe 7. Sınıf ders kitabı ile Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 90 sayılı kararı ile 2008-2009 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak okutulmak üzere Enderun Yayınlarınca Mustafa KURT, Jülide ALTAY ve Mehmet KARA tarafından

hazırlanan İlköğretim Türkçe 8. Sınıf ders kitabıdır. Adı geçen ders kitaplarının incelenmesinden elde edilen bulgularda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1.İnceleme konusu ders kitaplarında toplamda 52 serbest okuma metninden, 5. sınıf hariç diğer tüm ders kitaplarında 12 adet serbest okuma metninin bulunduğu, 5. sınıf ders kitabında da 16 adet serbest okuma metninin bulunduğu görülmüştür. Daha yakın bir tarihte 5. sınıf, eğitim öğretim kademelerinde ilkokul kademesinin son sınıfı olarak geçmekteydi. Somut öğrenme çağının bitmediği bir süreçte, 5. sınıf öğrencilerinin, diğer kademelerden daha fazla bir yükü karşı karşıya kaldıkları sonucuna varılmıştır. Burada, ya ders kitabına alınan metinlerin sayısına dikkat edilmediği veya temaların yanlış yerden bölünerek gereksiz bir çoğaltmaya gidildiği düşünülmektedir.

2. Serbest okuma metinlerinde, dilimize en fazla sözcük veren dillere dikkat edildiğinde, bunları Doğu dilleri ve Batı dilleri diye kategorize etmenin mümkün olduğu söylenebilir (Korkmaz, 1995: 948). Fakat asıl dikkat çekici husus, aynı metinde geçen sözcüklerin, yakın coğrafyada bulunan veya ortak kültüre sahip dillere ait olmasıdır.

3.Ders kitaplarında yer alan tekrarlı sözcüklere bakacak olursak, 5. sınıfta 5414, 6. sınıfta 4767, 7. sınıfta 6145, 8. sınıfta 4804 adet sözcük kullanılmıştır. Sınıflar arasında çok fazla fark olmamasına rağmen, 8. sınıfta kullanılan sözcük sayısının çok az olduğu hemen görülecektir. Dilin canlılık özelliği düşünüldüğünde, bu sayının oldukça yetersiz olduğu düşünülmektedir. Metinlerin incelenmesinde, kimi parçalarda 1000 sözcüğün üzerinde sözcük bulunduğu, kimisinde ise tekrarları ile birlikte yalnızca 59 sözcükten ibaret olduğu görülmüştür. Tekrarlı sözcükler dâhil, bir kitapta yer alan 12 parçada yalnızca 4804 sözcüğün bulunması, öğretim programının hedeflerine ulaşamamasına neden olacaktır.

4. Tekrarsız kullanımlar incelendiğinde, 5. sınıfta 2482 sözcüğün %17'sinin (423); 6. sınıfta 2322 sözcüğün %15'inin (358) ; 7. sınıfta 2477 sözcüğün %16'sının (400); 8. sınıfta 2061 sözcüğün %17' sinin (356) alıntı sözcük olduğu görülmüştür. Tekrarsız toplam sözcük sayısı ile alıntı sözcük sayısına bakıldığında, 5. sınıf ders kitabındaki metinlerin diğer tüm ders kitaplarındakinden daha ağır olduğu, bu açıdan bir tezat teşkil ettiği vurgulanmalıdır.Hâlbuki diğer sınıflar soyut düşünme ve öğrenme

yaşına varmışken, bu çağdaki öğrencilerin somut öğrenme çağında olduğunun dikkatten kaçtığı düşünülmektedir.

5. Dilin canlı bir varlık olmasından ötürü bünyesine aldığı unsurlara çok dikkat edilmeli, asalak yapı ve etkilerden oldukça korunmalıdır. 8. sınıf ders kitabındaki ilk serbest okuma metninde tekrarları dâhil 319 sözcüğün olduğu, bunun 126'sının Türkçe, kalan 193'ünün de alıntı sözcük olduğu fark edilmiştir. Türkçe dersinin en önemli kaynağı konumundaki ders kitabında, alıntı sözcük sayısının Türkçe sözcük sayısından fazla olmasının izah edilebilir hiçbir yanı yoktur.

6. Bir dilin karşılaşılabileceği en kötü durum, tamamen yabancı dillerin etkisinde kalmasıdır. Bireylerin öğrenmeye en yatkın olduğu ilköğretim çağında, ana diline özen gösterme noktasında, dil öğrencilerine çok iş düşmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programının dilimizdeki yabancı öğeler konusunda, “Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır” (MEB, 2006: 16,31) alt amacı ortada iken, yine Talim Terbiye Kurulu tarafından ders kitabı olarak okutulması uygun görülen çalışma konusu metinlerin birçok yerinde kullanılan alıntı sözcüklerin, Türkçe karşılığı olan sözcükler olduğu tespit edilmiştir.

7. Alıntı sözcüklerin Doğu ve Batı dilleri olarak iki gruba ayrılabilceğini 2. maddede belirtilmişti. Araştırma örneklemini oluşturan metinlerin tamamına bakıldığında, en fazla alıntı sözcüğün Arapçaya ait olduğu görülecektir. Arapçanın ardından Farsçanın dilimiz üzerinde etkili oldukça yoğundur. Yalnızca bu iki Doğu dilinin metinlerdeki kullanım oranı, tüm alıntı sözcüklerin %77,75'ine denk gelmektedir. Türklerin İslamiyet'i kabulü, yakın coğrafyada bulunuşumuz, bir dönemin edebiyat dilleri olarak kullanılması ve çeşitli münasebetlerin bu sonucu doğurduğu bilinmektedir.

8. Batı dillerinden dilimize girmiş alıntı sözcüklerinen fazla Fransızca kökenli olduğu, incelenen metinlerden anlaşılmıştır. Sözcüklerin en karakteristik özelliklerinin, genelde teknoloji ürünlerinin adı olmasıdır. Bilindiği üzere bu noktada, bir sözcüğün başka bir dile geçmesinde üretenden tüketene kuralının işlediği görülecektir. Toplumun Batılılaşma serüveninde Fransızcanın ve Fransız kültürünün ne denli etkili olduğu

herkesin bildiği bir durumdur. Böylesi bir süreçte başta ihtiyaç unsuru olarak alınan sözcüklerin, sonradan tamamen özenti gerekçesiyle alındığı görülecektir.

9. Toplumdaki yaygın kanaatin aksine Türkçe üzerinde bir İngilizce tasallutunun olmadığı, bu yönde bir yozlaşma söyleminin de tutarlı olmadığı tespit edilmiştir. Konuşma dilindeki yoğun İngilizce kullanımının metinlere yansımadağı, bu bağlamda tüm ders kitaplarındaki tekrarsız 9342 sözcükten yalnızca 6 tanesinin İngilizce olduğu görülmüştür.

10. Ders kitaplarında müstakil dillere ait alıntı sözcükler olduğu gibi, iki dilin, hatta üç dilin bir arada olduğu terkiplerle örülü karışık kökenli sözcüklere de rastlanmaktadır. Karışık kökenli sözcüklerin genelde Arapça+ Farsça, Türkçe+ Arapça, Türkçe+ Farsça gibi birbirine yakın kültüre sahip dillerden meydana geldiği anlaşılmaktadır. Üç dilin birlikte olduğu tek sözcüğünse Arapça+ Türkçe+ Farsça terkipleriyle hayat bulan “hâlbuki” sözcüğü olduğu kaydedilmiştir.

Genel anlamda, yapılan incelemeden elde edilen bulgular eşliğinde, İlköğretim 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin alıntı sözcük varlığı açısından, belirgin şekilde birbirleri arasında tutarsızlık arz ettiği; kimi metinlerin alıntı sözcük sayısı bakımından hafif kaldığı, kimininse öğrenci seviyesi düşünüldüğünde çok ağır olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle ders kitaplarındaki söz konusu metinlerinin, genel olarak, Türkçe Öğretim Programlarının yabancı sözcükler konusundaki alt amaçlara uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

5.2. Öneriler

Çalışma konusu İlköğretim 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında geçen serbest okuma metinlerinin incelenmesi ile elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıda yazılı önerilerde bulunulabilir:

1. Milli Eğitim Bakanlığının hazırlamış olduğu Türkçe dersi müfredatının hedefine ulaşması açısından, ders kitaplarına konan okuma metinlerinin özeti ve açıklayıcısı konumundaki serbest okuma metinlerinin basite alınmadan, diğer okuma metinlerine gösterilen özenle, öğrencilerin zihinsel gelişim seviyelerine uygun olarak hazırlanması gerekmektedir.

2. Türkçe ders kitapları bir öğrencinin ana dilini öğrenmede en temel materyal iken, bazı metinlerde alıntı sözcüklerin Türkçe sözcüklerden fazla olmasının önüne geçilmeli, bu konuya gerekli duyarlılık gösterilmelidir.

3. Tarih boyunca üreten toplumların, ürettiği nesneyi, adıyla birlikte diğer toplumlara verdiğini görürüz. Hiçbir dilin, gök kubbe altındaki sözcüklerin tümüne hâkimiyeti de söz konusu olmadığına göre, üretmediğimiz nesneye hiç olmazsa ad koymak, o nesnenin adını Türkçeleştirmek, millî bir mesele olarak görülmelidir. Milli Eğitim Bakanlığının Türkçe Öğretim Programında yer alan, ana dili öğreniminde yabancı sözcüklerin Türkçe karşılıklarının kullanılmasını amaçlayan kazanımlarının, ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerine de yansması gerekmektedir.

4. Yeryüzünde yaşayan arı dil yoktur. Bir dil yaşıyorsa, ister istemez başka dillerden etkilenir. Ders kitaplarının incelenmesinde de birçok alıntı sözcük tespit edilmiştir. Alıntı sözcüklerin bazılarının ihtiyaç gerekçesi ile bazılarının da Türkçe karşılığı varken alındığı tespit edilmiştir. Bu noktada, ders kitaplarına alınacak metinlerde, alıntı sözcüklere rağmen Türkçe sözcüklerin seçilmesi, dilimize olan vefa borcu, bir vatan meselesi olarak görülmelidir.

5. İncelenen metinlerde alıntı sözcüklerin tekrarsız kullanımları dikkate alınmış, ancak bazı metinlerde bir sözcüğün tek başına başka bir metinde kullanılan toplam sözcük sayısına eşit olduğu görülmüştür. Anlatımda, aynı sözcüğün belirlenen ölçüt

dışında çokça tekrar edilmiş olması değil; farklı sözcüklerin sık kullanılması zenginlik katacağı unutulmamalıdır.

6. Ana dili eğitiminin, bireylerin tüm yaşamlarındaki öğrenim sürecini etkileyeceği gerçeğinden hareketle, ders kitaplarındaki temaları özetleyen ve dil öğrenim alanlarının tümüne vurgu yapan serbest okuma metinlerinin, Türkçenin binlerce yıllık anlatım zenginliğini yansıtacak, öğrencilerde dil zevki estetiği oluşturacak metinlerden oluşması gerekmektedir.

7.Küreselleşen dünyamızın konuşanı çok dillerininözellikle internet kullanımında diğer diller üzerindeki etkilerinin iyi takip edilerek, dilimiz üzerinde bir baskı oluşturmaması sağlanmalıdır. Türk dilinin, özellikle internetteki yozlaştırıcı yabancı dil kullanımından korunması, her Türk vatandaşı için en kıymetli görev bilinmelidir. Bu konuda internet kullanımında toplumun bilinçlendirilerek, ana dilimizin kullanılmasını yaygınlaştırıcı ve kolaylaştırıcı her türlü eylem acilen hayata geçirilerek bir felaket daha doğmadan yok edilmelidir.

8. İlköğretim 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinde geçen alıntı sözcükler üzerinde yapılan inlemede elde edilen bulguların daha da anlam kazanması adına, aynı incelemenin ilkokul ve ortaöğretim ders kitaplarında da uygulanması önerilir.

KAYNAKLAR

AKSAN, Doğan. (1977). Köktürkçeden Bugüne, Türkçede Ödünçlemeler Üzerinde Bir Sözcük İstatistiği Araştırması. Türk Dili. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

AKSAN, Doğan. (2000). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dil Bilim. Ankara: Türk Dil Kurumu.

AKSAN, Doğan. (2004). Türkçenin Söz Varlığı. Ankara: Engin Yayınları.

AKSAN, Doğan. (2004a). “Anadili”, Dilbilim ve Türkçe Yazıları, İstanbul, Multilingual Yayınları.

AKSAN, Doğan. (2004b). “Köktürkçeden Bugüne, Türkçede Ödünçlemeler Üzerine Bir Sözcük İstatistiği Araştırması”, Dilbilim ve Türkçe Yazıları, İstanbul, Multilingual Yayınları.

ALAN, Yakup. (2012). Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma ve Serbest Okuma Metinlerinin Dini ve Ahlaki Değerler Açısından İncelenmesi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

ALKAYA, Ercan. (2007). “İki Dillilik ve Rusçadan Tatar Türkçesine Geçen Kavram Tercümleri” TurkishStudies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 2/2, Spring, S. 2, www.turkishstudies.net, (Ed. Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN- Dr. Mehmet Dursun ERDEM).

ARSLAN, Canan. (2006). Türkçe Ders Kitaplarında Türkçe Olmayan Sözcüklerin Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi: (133), 7-19.

ARVASI, Seyyid Ahmet. (2000). Doğu Anadolu Gerçeği, Bütün Eserleri (6). İstanbul: Burak Yayınevi.

AVKAPAN, Altan. (2006). Ortaöğretim 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Kelime Hazinesinin Öğretimi Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

BANARLI, Nihat Sami. (2004). Türkçe'nin Sırları. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

BAŞ, Bayram. (2003). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türleri Üzerine Bir İnceleme. TÜBAR 8, 257-265

BAYAZIT, Zeliha. (2012). Türk Edebiyatı İle Dil Ve Anlatım Derslerinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

BURAN, Ahmet. (2006). Yabancı Diller Karşısında Türkçe. Makaleler.(Ed.M. Dursun Erdem) (Yay. Haz. Ercan Alkaya, Süleyman Kaan Yalçın, Murat Şengül), Ankara: TurkishStudiesPublication, Series.

BÜYÜKHELLAÇ, Sinan. (2014). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığının İncelenmesi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

COŞKUN, Eyüp ve TAŞ, Seda. (2007). Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 5, Sayı:10

CRYSTAL, David. (2001). Language and the Internet. Cambridge. Cambridge University Press.

DANACI, Birsan. (2011). 6- 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Temaların Metinlerdeki Anahtar Kelime ve Kelime Gruplarıyla İlişkisi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

DEMİRCAN, Ömer. (1990). Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri. İstanbul: Ekin eğitim Yayıncılık ve Dağıtım.

DEMİR, Sezgin ve SİNAN, A. Turan. (2016). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Anlam Yapıları Üzerine Bir İnceleme. Erzincan: Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: 18-2.

DEMİREL, Özcan. (1999). İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

DEVELİOĞLU, Ferit. (2002). Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Ankara: Aydın Kitabevi.

DOĞRU, Erdinç. (1996). Dil Düşünce ve Kültür Arasındaki İlişki. Dil Dergisi. (45). 15-25.

DUDEN. (1985). DasBedeutungswörterbuchBand 10. Leipzig. Wien- Zürich: DudunverlagMannheim.

DURMUŞ, Oğuzhan. (2004). “Alıntı Kelimeler Bakımından Türkçe Sözlük”. A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. S. 26 s. 1-20. Erzurum.

DURMUŞÇELEBİ, Mustafa. (2007). Türkiye’de ve Almanya’da İlköğretimde Anadili Öğretimi. (Eğitim Programları ve Ders Kitapları Açısından Bir Karşılaştırma). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalı. Doktora Tezi.

ECE, Mine. (2008). İlköğretim 6.,7. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Yabancı Kelimeler Üzerine Bir Değerlendirme. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

ELLİ, Tuğba. (2011). İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Anlaşılabilirlik Düzeyi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

ERCİLASUN, Ahmet Bican. (2013). Dil Araştırmaları. Sayı: 12 , 17-22.

ERCİLASUN, Ahmet Bican. (2004). Türk Dili Tarihi. Ankara

ERGİN, Muharrem. (1999). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Basım / Yayım / Tanıtım.

ERGİN, Muharrem. (2001). Orhun Abideleri. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

ERKUL, Rasih. (2004). Cümle ve Metin Bilgisi, Ankara, Anı Yayıncılık.

EROL, Hülya Aslan. (2005). “Cumhuriyet Devrinde Alfabe Değişikliğinin (Harf Devriminin) türk Diline Etkisi”. Karaman Dil Kültür ve Sanat Dergisi. S: 252

ERSÖZ, Muzaffer. (1963). “Hars ve Medeniyetin Dinamik Tanımları”. Eğitim Dergisi 1(5), S:4

GÖZ, İlyas. (2003). Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

GÜLSEVİN, Gürer ve Erdoğan BOZ.(2006). Türkçenin Çağdaş Sorunları. Ankara: Gazi Kitabevi.

GÜLSEVİN, Gürer. (2007). “Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki eri ve Önemi” . Karaman Dil Kültür ve Sanat Dergisi. S. 148- 150.

İŞERİ, Kamil. (2002). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergebilimsel Bir Betimleme. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.

KARAAĞAÇ, Günay (1997). Alıntı Kelimeler Üzerine Düşünceler. Türk Dili. Ankara: Türk Dil Kurumu.

KARAAĞAÇ, Günay (2009). Dil, Tarih ve İnsan. İstanbul: Kesit Yayınları.

KARACA, Veysel İbrahim. (2011).Türkiye Türkçesinde Alıntı Sözcüklerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bir İnceleme. Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitim Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

KILIÇ, Abdurrahman ve SEVEN, Serdal. (2004). Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

KOÇ, Nurettin. (1992). Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

KORKMAZ, Zeynep. (1995). Türk Dili Üzerine Araştırmalar. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KORKMAZ, Zeynep. (2003). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad. (1966). Edebiyat Araştırmaları. Milli Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri. Ankara: 273.

KUTLU ARSLAN, Hilal. (2006). MEB İlköğretim 6, 7. Ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Programı. (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

KÜLLİYE. (1999). Ahmet Buran' la Dil Üzerine Bir Söyleşi. Külliye Dergisi. (1): 28-30.

MARSHALL, Julia. (1994). Ana Dili ve Yazın Öğretimi. (Avrupa Devlet Müfredat Programlarının İncelenmesi), Çev. Cahit Külebi. Ankara: Başak Yayınları.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2009). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar). Ankara: MEB Yayınları.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2006). İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2013). PISA 2012 Ulusal Ön Raporu. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Ankara.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2015). Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2016). Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı PISA 2015 Ulusal Raporu. Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.

MERİÇ, Cemil. (2003). Bu Ülke. İstanbul: İletişim Yayınları.

OĞUZKAN, A. Ferhan. (1981). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

OĞUZKAN, Ali. (2001). Örneklerle Türkçe ve Kompozisyon Bilgileri. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

ÖLKER, Gökhan. (2011). Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü. Konya: Kömen Yayınları.

ÖLMEZ, Mehmet. (1999). Eski Türk Yazıtlarında Yabancı Ögeler. Türk Dilleri Araştırmaları (9). İstanbul: 59.

ÖZ, M. Fevzi. (2001). Uygulamalı Türkçe Öğretimi. Ankara: Anı Yayıncılık.

ÖZ, Gülşah. (2012). İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

ÖZBAY, Murat. (2001). 0-6 Yaş Grubundaki Çocukların Dil Gelişiminin Türkçe Öğretimi Açısından Önemi. Bilig. (17): 97- 103.

ÖZÇELİK, Saadettin. (2002). “Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları”. Türk Dili. Ankara: s. 612, s. 1033-1042

ÖZKAN, Nevzat. (2002). Türk Dilinin Yurtları. Ankara: Akçağ Yayınları.

ÖZON, M. Nihat. (1979). Osmanlıca-Türkçe Sözlük. İstanbul

PORZIG, Walter. (1995). Dil Denen Mucize. (Çev. Vural Ülkü). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

SUSAR- Kırmızı, Fatma. (2000). Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunların Öğretmen Performansına Etkileri. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı. (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

ŞENSOY, Filiz. (2006). Medya ve İletişim Yoluyla Türkçeye Girmiş Yabancı Sözcükler. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

TANÇ, Mustafa. “Türkçede Yabancı Dil Baskısıyla Kaybolan Sözlere ve Batı Kaynaklı Sözlere Türk Dil Kurumunca Türetilen Karşılıkların Kullanımı Gereği Üzerine”. Karaman Dil Kültür ve Sanat Dergisi. S.304.

TİMURTAŞ, F. Kadri. (1965). Dil Davası ve Ziya Gökalp. İstanbul: Fakülteler Matbaası.

TOLĞAY, Nalan. (2011). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinlerdeki Kelimelerin Çeşitliliği Bakımından İncelenmesi. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

TOPALOĞLU, Ahmet. (1989). Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

TOSUNOĞLU, Mesiha. (1999). Kelime Servetinin Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi. Milli Eğitim Dergisi. (144) : 71-73.

TURAN, Osman. (1980). Tarihi Akış İçinde Din ve Medeniyet. İstanbul Nakışlar Yayınevi.

TÜRK DİL KURUMU. (1998). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TÜRK DİL KURUMU. (2005).Yazım Kılavuzu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TÜRK DİL KURUMU. (2002).Yabancı Kelimelere Karşılıklar. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ULUÇAY, Melike. (2011). İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığının Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metinlere Altyapı Oluşturmada Yeterliliği. Erzincan: Erzincan Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

USTA, Halil İbrahim. (1990). Yabancılaşmanın Söz Dizimindeki Görünümleri. Türk Dili. S.463, s. 57, 61-62.

ÜSTÜNER, Ahat. (2012). Türkçenin Tarihi Gelişmesi. Elazığ. Grafikent Dijital Baskı Merkezi.

VARDAR, Berke. (1988). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: ABC Tanıtım Basımevi.

YALÇIN, Süleyman Kaan. (2005). İlköğretim 1. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı Unsurlarının Eğitsel Açıdan Değerlendirilmesi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitim Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi.

YALÇIN, Süleyman Kaan ve ŞENGÜL, Murat. (2007). Dilin İletişim Süreci İçerisindeki Rolü ve İşlevleri, TurkishStudies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, (Osman Nedim Tuna Armağanı) Volume 2/2, Spring, S. 2, www.turkishstudies.net, (Ed. Prof. Dr. Gurer GÜLSEVİN-Dr. Mehmet Dursun ERDEM), p. 749-769

YENİ REHBER ANSİKLOPEDİSİ.(1993). Türkiye Gazetesi Yayınları. İstanbul.

ZÜLFİKAR, Hamza. (1991). Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İnternet Kaynakçası

www.readypens.com/internette-en-cok-kullanilan-diller-hangileri; 17 Haziran 2017 tarihinde erişilmiştir.

EKLER

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve İçindekiler Bölümü

İçindekiler

1. TEMA: BİREY VE TOPLUM	8
Okumak İçin.....	9
Gökçen Kız Çeşmesi.....	10-13
Yaşam Dersi	14-17
Serbest Okuma Metinleri	
+ Paylaşmak Güzeldir	18-21
+ Onuncu Yıl Marşı	22-23
2. TEMA: ATATÜRK	24
Başarının Sırri	25-28
Atatürk'ün Sesi	29
Büyük Küçükler.....	30-37
Serbest Okuma Metinleri	
- İletişimin Gücü.....	38-41
- Mustafa Kemal'in Kılıcı	42-43
3. TEMA: BİLİM VE YAŞAM	44
Elma Fabrikası.....	45-48
Güzel Kitabım	49
İnternet Nedir?	50-52
Serbest Okuma Metinleri	
- Isının Etkisi	53-54
- Akşemsettin.....	55
4. TEMA: SAĞLIK VE ÇEVRE	56
Cadı Burunlu Fabrika	57-60
Kırda, Kabuğu Kırık Kaplumbağa ile Söyleşi	61
Evdeki Takım.....	62-65
Serbest Okuma Metinleri	
- Denizin Yakut Çocukları.....	66-68
- Sağlıklı Yaşam İksiri Yoğurt.....	69

5. TEMA: GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE70

- Türkiye'nin Turistik Değeri71-72
- Peri Bacaları.....73-76
- İnsanlık Dersi77-80
- Serbest Okuma Metinleri
- Efsane Kent İstanbul.....81-83
- Yurdum84-85

6. TEMA: DEĞERLERİMİZ86

- Birliğin Temeli87-89
- Atatürk Çocuk Olmuş90-91
- Eski Bayram Kokuları.....92-93
- Serbest Okuma Metinleri
- Sevgi Güneşi.....94-97
- Karagöz Baba ile Hacivat Usta.....98-99

7. TEMA: AİLE 100

- Anne Sevgisi.....101
- Türklerde Aile102-103
- İki Kardeşin Kavgası.....104-106
- Serbest Okuma Metinleri
- Sevgili Babam.....107-110
- Bir Yer Düşünüyorum111

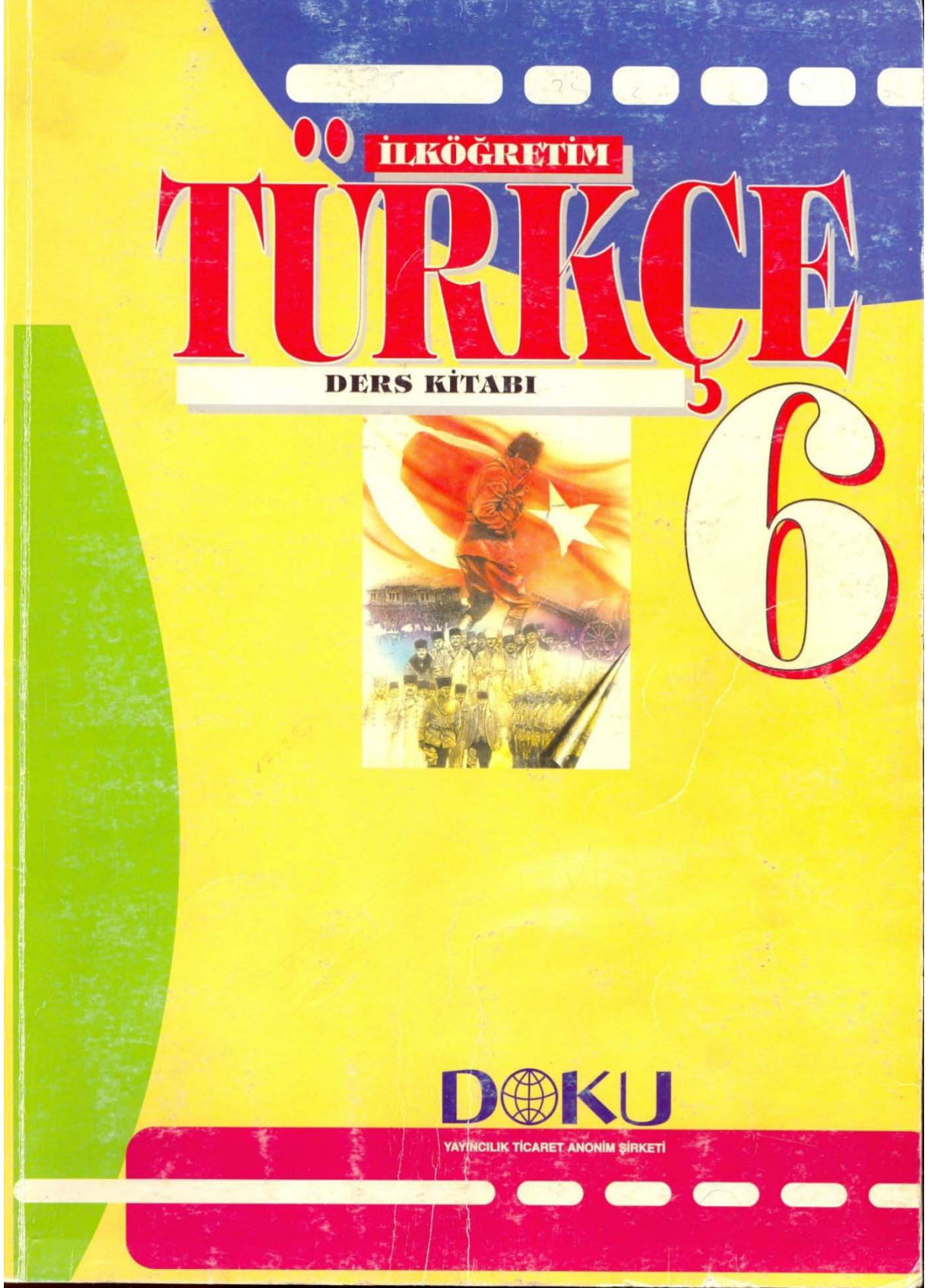
8. TEMA: GÜZEL SANATLAR 112

- Sanatın Gücü.....113-116
- Sahneler.....117
- Ölümsüzleşen Bahçe118-121
- Serbest Okuma Metinleri
- Yaşamı Müzikle Öğrenmek.....122-125
- Ortaoyunu126-127

- Sözlük-Kaynakça 128-129
- Türk Dünya Haritası 130

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve İçindekiler Bölümü

İÇİNDEKİLER

1. TEMA: TOPLUM HAYATI 9

- ✓ Dört Arkadaş Ezop Masalları 10
- ✓ Gizli Hayırsever Wood MCKAY JR.
(Vudy MAKKEY JR) 16
- ✓ Yalnız Kalmak Şevket RADO 22
- ✓ 1. Ek Metin: Tombul Turp TOLSTOY 27
- ✓ 2. Ek Metin: Mutfak
Kültüründen Küreselleşmeye Hamdi TOPÇU 29

2. TEMA: ATATÜRK 33

- ✓ Bir Haber Nesrin BARAZ 34
- ✓ Atatürk'ün Hayatı hzl. Necla COŞKUN – Turan KARAKAŞ
Memduh YILDIZ 40
- ✓ Vatandaşlık Görevlerimiz Kitap Yazarı 46
- ✓ 1. Ek Metin: Hayat Yaratmasını
Bilen Adam İsmet KÜR 51
- ✓ 2. Ek Metin: Mustafa Kemal'in
Neşesi Mehmet KAPLAN – Necat BİRİNCİ 53

3. TEMA: DOĞA VE EVREN 55

- ✓ Uzay Denen O Yer Helen SHARMAN (Helen ŞERMIN) 56
- ✓ Bir Arının Günlüğü Ümit ŞİMŞEK 59
- ✓ Orman Zeki TUNABOYLU 62
- ✓ 1. Ek Metin: Su Gibi Feyzanur ÇAPKIN 63
- ✓ 2. Ek Metin: Telli Kavak Aydın GÜN 65

4. TEMA: DUYGULAR 67

- ✓ Artık O da Bir Kargaydı Avni ABDULLAH 68
- ✓ Mutluluğun Ölçüleri İlhan SELÇUK 75
- ✓ Ziyafet Sofrası La FONTAINE (La FONTEN) 77
- ✓ 1. Ek Metin: Kaşığı Ömer SEYFETTİN 79
- ✓ 2. Ek Metin: Gurbet Orhan Şaik GÖKYAY 86

5. TEMA: KAVRAMLAR VE ÇAĞRIŞIMLAR 87

- ✓ Akkız Karakız Hasan Lâtif SARIYÜCE 88
- ✓ Atasözleri Üzerine Ali PÜSKÜLLÜOĞLU 93
- ✓ İlaç Ünver ORAL 95
- ✓ 1. Ek Metin: Estetik Nedir? Öncü Çocuk Dergisi 101
- ✓ 2. Ek Metin: Tonton Dedenin
Yaşlı Saati Üzeyir GÜNDÜZ 104

6. TEMA: SEVGİ 109

- ✓ Yurt Sevgisi Edmondo De AMİCİS
(Edmondo dö AMİSİS) 110
- ✓ Anne Sevgisi Seza AKSOY 112
- ✓ Dilim Dilim Güzel Dilim Miyase SERTBARUT 118
- ✓ 1. Ek Metin: Sevgi Her Şeydir Suna TANALTAY 127
- ✓ 2. Ek Metin: Türkiye Şarkısı Salah BİRSEL 129

Kaynakça 131

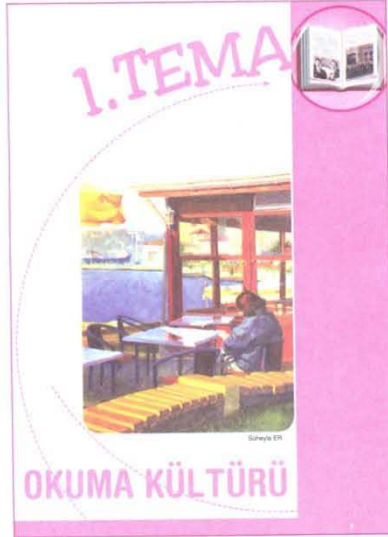
Türk Dünyası Haritası 132

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve İçindekiler Bölümü

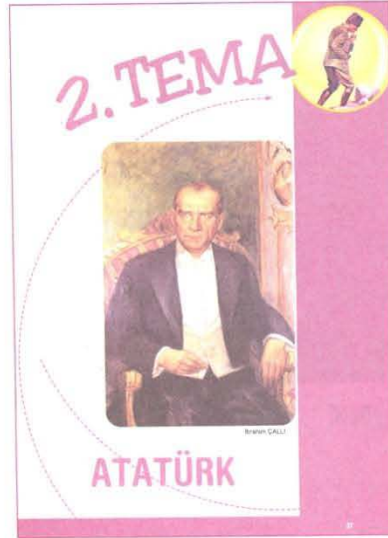
İÇİNDEKİLER

1. TEMA: OKUMA KÜLTÜRÜ 9

Tema Metinleri Tablosu	10
KELOĞLAN	
Mehmet BAŞARAN	11
SONSUZLUK KİTABEVİ	
Sabahattin Kudret AKSAL	15
KİTAP SAYGISI	
Rauf MUTLUAY	21
Serbest Okuma Metinleri	
OKUMAK	
Hasan Âli YÜCEL	25
SAİT FAİK ADASINDA	
Mehmet GÜLER	27

2. TEMA: ATATÜRK 31

Tema Metinleri Tablosu	32
ATATÜRK'ÜN KİŞİLİĞİ VE ÖZELLİKLERİ	
Yrd. Doç. Dr. Muhammed ŞAHİN	33
BİR İLETİ	
Ahmet KAPULU	38
ATATÜRK	
Dr. Ceren DENİZ	40
Serbest Okuma Metinleri	
23 NİSANTIN ATATÜRK'ÜN EMRİ	
İLE İLK KEZ ÇOCUK BAYRAMI OLARAK KUTLANIŞI	
Millî Egemenlik dergisi	43
ATATÜRK VATANDIR	
Ahmet SORUKLU	45

3. TEMA: DOĞA VE EVREN

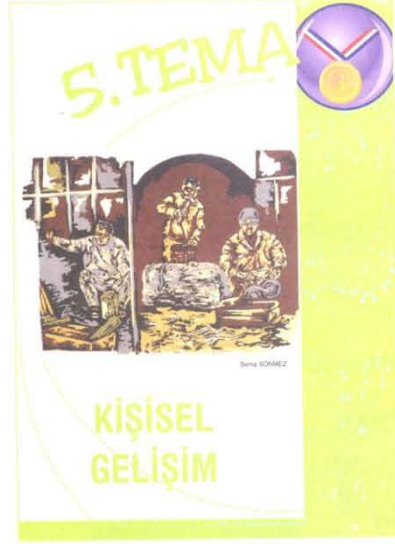
Tema Metinleri Tablosu	47
BÖRDÜBET'TEN SEDİR ADASINA	
Bahar KALKAN	49
7 TANE ERİK AĞACI	
Bedri Rahmi EYUBOĞLU	55
DOĞANIN SESİNİ DUYMAK	
Özden KAÇAN	59
Serbest Okuma Metinleri	
RÜZGÂR	
Cahit KÜLEBİ	63
DOĞAL YAŞAMDAN TENEKE UYGARLIĞINA	
Raif ERTEM	64

4. TEMA: MİLLÎ KÜLTÜR

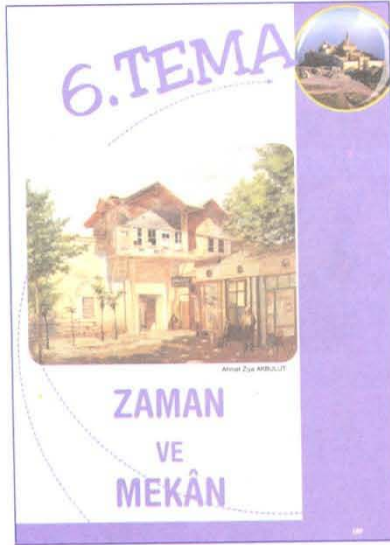
Tema Metinleri Tablosu	67
ÂŞIK VEYSEL	
Cenab OZANKAN	69
KIRKPINAR	
Sabahattin EYUBOĞLU	74
HAYAL PERDESİ	
Burhan ARPAD	77
Serbest Okuma Metinleri	
SAZ ŞAİRİ	
Özker YAŞIN	81
NASRETTİN HOCANIN KÖYÜNDE	
Mehmet ÖNDER	84

5. TEMA: KİŞİSEL GELİŞİM

Tema Metinleri Tablosu	87
BÜYÜYÜNCE NE OLACAKSINIZ?	88
Talât HALMAN	89
İYİMSERLİK, KÖTÜMSERLİK	91
Şevket RADO	91
BİZE BAĞLI	97
Melih Cevdet ANDAY	97
Serbest Okuma Metinleri	
CİCİ SEMER	99
Muzaffer İZGÜ	99
BULUNAN PARA	104
Sulhi DÖLEK	104

6. TEMA: ZAMAN VE MEKÂN

Tema Metinleri Tablosu	109
EV	110
Nermi UYGUR	111
BİR KULE VARMIŞ	113
Doğan Kardeş dergisi	113
İSTANBUL	118
Ziya Osman SABA	118
Serbest Okuma Metinleri	
KUŞLAR, YAPILAR	123
Cengiz BEKTAŞ	123
DENİZ KİYISINDAKİ KULÜBE	125
Ziya Osman SABA	125

KAYNAKÇA	126
GÖRSEL KAYNAKÇA	127
TÜRK DÜNYASI HARİTASI	128

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve İçindekiler Bölümü

İÇİNDEKİLER	6
ORGANİZASYON ŞEMASI	7

1. TEMA: OKUMA KÜLTÜRÜ	9
Kitap ve İnsan	10
İmza Günü	14
Muğla Kocamustafendi İl Halk Kütüphanesi	18
Öykülerin Sıcığında Cahit Sıtkı	21
Serbest Okuma Metni: Kimileri Kitapseverdir	23
Serbest Okuma Metni: Çocuk Kitap	25

2. TEMA: ATATÜRK	27
Atatürk'ün Kişilik Özellikleri ve Eserleri	28
Bir Hatıra	33
İnsan Sevgisi ve Evrensellik	36
Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda	43
Serbest Okuma Metni: Ankara Türk Odası	45
Serbest Okuma Metni: Nutuk	46

3. TEMA: SEVGİ	47
Ellinci Yıl Türküsü	48
Dil Sevgisi, Dil Bilinci	53
Son Kuşlar	57
Beyaz Diş	63
Serbest Okuma Metni: Türkçe Katında Yaşamak	71
Serbest Okuma Metni: Oğlumuz	73

4. TEMA: MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ	77
Dünyayı Güldüren Adam	78
Türküler Dolusu	84
Yünden Haliya	88
Ergenekon Destanı	92
Serbest Okuma Metni: Bilmece	97
Serbest Okuma Metni: Matematikle Uçuran Astronot Ali Kuşçu (1400-1474)	101

5. TEMA: DOĞA VE EVREN	103
Güneş Battı	104
Yedigöller'de Sonbahar	109
Mavisini Yitirmiş Yaşamak	111
Dünya Hep Güzel Kalsın	114
Serbest Okuma Metni: Sel	121
Serbest Okuma Metni: Göynük	124

6. TEMA: TOPLUM HAYATI	127
Komşusuzluk	128
Posta Kutusundaki Mızıka	131
Birlikte	134
Birey-Toplumsallık	135
Serbest Okuma Metni: Birlik Duygusu	137
Serbest Okuma Metni: Dostluk	140

Kaynakça	142
Türkiye Haritası	143
Türk Dünyası Haritası	144

İLKÖĞRETİM 5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ SERBEST OKUMA METİNLERİNDE YER ALAN ALINTI SÖZCÜKLERİN İNCELENMESİ

Yazar Muhamed Karakaya

Gönderim Tarihi: 11-Ağu-2017 09:16AM (UTC+0300)

Gönderim Numarası: 836466086

Dosya adı: Muhammed_Tez_Tasla_1.docx (1,006.81K)

Kelime sayısı: 21311

Karakter sayısı: 143653

Celal YILMAZ

Bilgisayar Uzmanı

İLKÖĞRETİM 5, 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ SERBEST OKUMA METİNLERİNDE YER ALAN ALINTI SÖZCÜKLERİN İNCELENMESİ

ORIJINALLIK RAPORU

% **19**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **18**

İNTERNET
KAYNAKLARI

% **12**

YAYINLAR

% **9**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

% **2**

Submitted to Afyon Kocatepe University
Öğrenci Ödevi

2

% **2**

Celal YILMAZ
Bilgisayar Öğrencisi

ÖZ GEÇMİŞ

1982 yılında Bingöl'ün Karlıova İlçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bingöl'de tamamladı. 1999 yılında Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nü kazandı ve 2003 yılında bu bölümden mezun oldu. 2012 yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2003 yılında Bingöl ili 75. Yıl İlköğretim Okulunda Türkçe öğretmeni; 2010 yılında Düzağaç Ortaokulunda, 2013 yılında da Vali Kurtuluş Şişmantürk Ortaokulunda müdür yardımcısı olarak çalıştı. 2014 yılında görevde yükselme sınavında başarılı olarak atandığı Kırşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğünde şube müdürü olarak görevine devam etmektedir. Yabancı dili İngilizcedir.